

Täysistunto

Torstai 28.2.2019 klo 16.04—20.28

Täysistunto alkoi klo 16.04. Täysistunto päättyi klo 20.28.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (16.04—16.04 ja 18.01—19.58), ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.04—18.01) ja toinen varapuhemies Tuula Haatainen (19.58—20.28).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Juha Sipilä
valtiovarainministeri Petteri Orpo
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen
asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen
puolustusministeri Jussi Niinistö
työministeri Jari Lindström
liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner
sisäministeri Kai Mykkänen
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
oikeusministeri Antti Häkkänen
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys valinnanvapausmallista sote-uudistuksessa (Johanna Ojala-Niemelä sd)

Suullinen kysymys SKT 273/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Ojala-Niemelä.

Keskustelu

16.06 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa puhemies! Ihmiset odottavat sote-uudistukselta yksinkertaisia asioita. He odottavat, että jokaisella on oikeus ammattitaitoiseen ja laadukkaaseen hoivaan. He odottavat, että hoitoon pääsee jonottamatta ja asiakasmaksut eivät muodostu hoitopaikasta esteeksi. He odottavat myös, että kaikille on tarjolla riittävät ja yhdenvertaiset palvelut. Hallituksen sote-uudistus ei näihin tavoitteisiin vastaa. Päinvastoin useiden asiantuntijoiden mukaan hallituksen esitys ja erityisesti kokoomuksen hellimä markkinamalli johtaa paljon sosiaali- ja terveystalouden heikkenemiseen ja eriarvoisuuden kasvuun. [Eduskunnasta: Väärä arvio!]

Arvoisa ministeri, tämä oli jo kolmas kerta, kun sote-uudistus ja sen markkinamalli törmäsivät perustuslakiin. [Eduskunnasta: Eivät törmänneet!] Kysynkin: miksi hallitus ei ole vielä suostunut tekemään välttämättömiä, asiantuntijoiden edellyttämiä korjauksia esitykseen? [Jari Myllykoski: Ei, koska ne nukkuu sinisessä unessa!]

16.07 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kysyjän arvioon siitä, mitä ihmiset tältä uudistukselta odottavat ja myös mitä yhteisesti kansallisesti olemme linjanneet siitä, miksi sote-uudistusta Suomeen tarvitaan. Arviomme kuitenkin poikkeaa siinä, voidaanko tällä uudistuksella saavuttaa näitä tavoitteita. On ihan selvää, että pitkittynyt epävarmuus — vuosien ajan jatkunut valmistelu ja eri hallitusten erilaiset mallit — ei ole ollut omiaan ainakaan parantamaan tilannetta tai henkilöstön asemaa palveluihin käytetyistä kehittämisrahoista huolimatta.

Mitä tulee esitysten perustuslaillisuuteen: Kun ollaan luomassa kokonaan uudenlaista tapaa järjestää sosiaali- ja terveystaloutta ja toteuttaa palveluiden tuotantoa, perustuslaillisten edellytysten täyttäminen ei ole ollut helppoa, ja monessa kohdassa voisi olla jälkiviisas. Mutta asenteemme perustuslakivaliokunnan ponsiesityksiä, siis eksakteja vaatimuksia, kohtaan on ollut hyvin kunnioittava, ja näihin on nyt laadittu ratkaisuvaihtoehdot valiokunnan työn tueksi.

16.08 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen markkinamalliin sisältyy kaiken muun ohella vakavia ongelmia EU-oikeuden näkökulmasta. Ratkaisuksi hallitus on väittänyt, että markkinamallin laillisuuden varmistamiselle olisi olemassa eräänlainen oikotie, hallituksen sanoin ”oikeusvarmuusilmoitus”. Tällainen oikotie ei täytä perustuslakivaliokunnan asettamia vaatimuksia. Tämän ovat todenneet meidän korkeimmat EU-oikeuteen erikoistuneet asiantuntijat. Tästä huolimatta hallitus jättäisi kieltäytyä edelleen tekemästä valinnanvapausmalliin liittyvää notifiikaatiota.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Jotta voidaan rakentaa talo, tarvitaan rakennuslupa. Sama pätee myös tähän sote-talon rakentamiseen, mutta nyt hallituksella tuota lupaa ei ole. Arvoisa ministeri: Miksi hallitus ottaa näin suuren riskin veronmaksajien piikkiin, että rakennatte sote-taltoa ilman rakennuslupaa? Kuka maksaa luvatta rakennetun talon purkamisesta aiheutuvat kulut?

16.09 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minuutti ei aivan riittäisi tämän aika vaikean ja monimutkaisen juridisen ongelman selventämiseen, mutta yritän parhaani. Tämä EU-notifikaatio on ensinnäkin yleiskäsite, jonka alle mahtuu myös toimintamuoto oikeusvarmuusilmoituksesta. Se on lähtökohtaisesti samantyyppinen tapa hakea EU:lta virallinen kannanmuodostus siitä, pitääkö tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapausmalli tai sen tietyt yksittäiset osat sisällään valtiontukea, joka voidaan katsoa kielletyksi, eli onko mallissa elementtejä, jotka suosivat yksityisen palveluntuottajan sijaan julkista palveluntuottajaa liikaa, mikä on tietysti hieman paradoksaalinenkin asetelma sen suhteen, että syytätte samanaikaisesti markkinamallista.

Hallituksen peruslähtökohta on, että me olemme luomassa Suomeen sellaista mallia, jossa säilyy vahva pohja jokaisen veronmaksajan yhtäläisestä oikeudesta sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kantamme siis on, [Puhemies koputtaa] että malli on luonteeltaan EU-termien ei-taloudellinen, mutta oikeusvarmuuden saattamiseksi paremmalle tolalle perustuslakivaliokunnan vaatimuksesta [Puhemies koputtaa] me tulemme nyt virallistamaan tämän kanssakäymisen komission kanssa oikeusvarmuusilmoituksella.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys sote-uudistuksen EU-notifikaatiosta (Anna-Maja Henriksson r)

Suullinen kysymys SKT 274/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat! Soteen eri kulmilta on neljä eri eduskuntaryhmää esittänyt kysymyksen. Täsmälleen samanlainen kysymys kuin edellä Ojala-Niemelällä on edustaja Henrikssonilla, ja siitä syystä annan hänelle seuraavan puheenvuoron.

Keskustelu

16.11 Anna-Maja Henriksson r: Värderade talman! Det är många i vårt land nu som på riktigt är oroade över regeringens sätt att hantera vård- och landskapsreformen, och det är många som inte förstår sig på det att regeringen har så svårt att lyssna på sakkunniga och på grundlagsutskottet. Nu har man valt en väg, när det gäller den här EU-notifieringen, som fortfarande är osäker. Frågan är: Varför vill man inte välja den säkra vägen i stället för den osäkra?

Arvoisa puhemies! Jatkan tästä EU-notifikaatiosta. Perustuslakivaliokunta on todennut, että tässä valinnanvapausesityksessä tarvitaan EU-komission päätös siitä, onko tässä sellaisia elementtejä, jotka ovat mahdollisesti vastoin EU:n kilpailuoikeutta, ja perustuslaki-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

valiokunta antaa hallitukselle kaksi mahdollisuutta: joko EU-notifikaatio SEUT:n 108.3 artiklan mukaisesti tai sitten valinnanvapauslain toimeenpano keskeytetään tai jatketaan sitten vasta, kun on saatu se lainvoimaisuusilmoitus komissiolta. Miksi hallitus ei ole kuunnellut tätä, ja onko hallituksella nyt tahto näyttää sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, että tämä asia palautetaan perustuslakivaliokuntaan, jos ei nyt saada varmuutta tästä asiasta? [Eduskunnasta: Väärin luettu!]

16.12 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan julkistamassa lausunnossa ensinnäkin perustuslakivaliokunta tästä talosta toteaa, että tämäntyyppiset EU-oikeudelliset arviot ovat hallitusvallan alaan kuuluvia asioita. Sen lisäksi toteatte, että mikäli oikeudellista epävarmuutta vähennetään ilmoittamalla komissiolle ehdotetusta valinnanvapausjärjestelmästä ja sen sisällöstä tietyn artiklan mukaisessa menettelyssä, tämä vastaa niitä käsityksiä, joita perustuslakivaliokunta haluaa oikeusvarmuuden vahvistamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön parhaiden asiantuntijoiden kanssa tätä kohtaa on käyty huolella läpi ja lausuntoa kunnioitettu. Me olemme tähän asti jo yli vuoden ajan käyneet epävirallisia keskusteluja komission suuntaan siitä, löytyykö tukea arviolle, että Suomen malli ei tarvitse tällaista EU:sta tulevaa hyväksyntää, koska lähtökohtaisesti sosiaali- ja terveystalitiikka on aina kansallisissa käsissä ja mallin luonne on niin vahvasti suomalaisen veronmaksajien yhtäläiseen oikeuteen perustuva. Mutta koska tästä uudelleen [Puhemies koputtaa] huomautettiin, me ilman muuta katsomme, että on perusteltua tehdä ilmoitus komissiolle ja käynnistää virallinen prosessi.

16.14 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä perustuslakivaliokunnan lausunnossa sanotaan näin: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä käsillä olevassa poikkeuksellisessa arviointitilanteessa puute sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnoksessa on korjattavissa ilman mietintöluonnoksen saattamista tältä osin vielä kertaalleen perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi, mikäli oikeudellista epävarmuutta vähennetään ilmoittamalla komissiolle ehdotetusta valinnanvapausjärjestelmästä ja sen sisällöstä SEUT:n 108.3 artiklan mukaisessa menettelyssä.”

Nyt te, arvoisa hallitus, käytätte jotain toista menettelyä, [Keskeltä: Ei!] josta ei ole oikeusvarmuutta, että se on sama menettely kuin se, mihin perustuslakivaliokunta tässä omassa lausunnossaan nojaa. Elikkä onko teillä varmuus siitä, että teidän ehdottamanne menettely on sopusoinnussa tämän SEUT:n 108.3 artiklan kanssa, ja kuka on se asiantuntija, joka näin sanoo? Voisitteko [Puhemies koputtaa] kutsua esimerkiksi valtiosääntöoikeuden professori Tuomas Ojasen kuultavaksi?

16.15 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedän, että perustuslakivaliokunta asiantuntemuksessaan ja sen tueksi on kuullut useita valtiosääntöoikeudellisia ja EU-oikeudellisia asiantuntijoita ja päätenyt tämäntyyppiseen kannanmuodostukseen, joka antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle valtuudet tehdä tässä parhaaksi katsomiansa ratkaisuja ja tarvittaessa vielä hyväksyttää ne perustuslakivaliokunnalla. Nyt hallitus on tarjonnut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle eväät ja ratkaisun avaimet, miten tämän voi viedä eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Koska tämä ratkaisu on valmisteltu meillä virkavastuulla, poikkeuksellisesti luen suoraan esityksestä ja tausta-aineistosta, joka ministereille on toimitettu: ”Unionin perussopimusta laadittaessa ei ennakoitu, että jäsenvaltiot tekisivät komissiolle valtiontuki-ilmoituksia myös oikeusvarmuussyistä vaan ainoastaan silloin, kun itse tietää tekevänsä vääristynyttä kilpailuasettelmaa, eikä oikeusvarmuusilmoitusta ole tästä syystä nimenomaisesti mainittu juuri artiklan tässä kohdassa, mutta se on kuitenkin muotoutunut vakiintuneeksi käytännöksi ja se mainitaan EU-lainsäädännössä — komission asetus 2015/2282 asetuksen 794/2004 muuttamisesta valtiontuen ilmoituslomakkeiden ja [Puhemies koputtaa] tietolomakkeiden osalta.”

En ole varma, ymmärsivätkö katsojat tästä kovinkaan paljoa, mutta halusin kuvata sen, että virkavalmistelua on huolella tehty.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nimenomaan sotien notifiointiin liittyvän lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.16 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten perustuslakivaliokunnan jäsen Henriksson totesi, kyse on 108 artiklan 3 kohdan menettelystä, joka edellyttää, ettei maakunta- ja sote-uudistuksen valinnanvapautta elikkä markkinamallia voida aloittaa ennen kuin notifiointi EU:sta on varmistettu. Nyt hallituspuolueet ovat kuitenkin tyytymässä pelkkään ilmoitusmenettelyyn, joka mahdollistaa sen, että sote-uudistus ja valinnanvapaus, markkinamalli, voidaan käynnistää ja mallia voidaan viedä eteenpäin notifiointista huolimatta. Tässä on huikea ero. Tästä asiasta ovat varoittaneet useat EU-oikeudelliset asiantuntijat sekä korkein hallinto-oikeus.

Nyt kysyisin hallitukselta: kun tässä on riskinä, että me voimme joutua myös tilanteeseen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta joutuu antamaan perustuslain vastaisen esityksen eduskuntaan, ja tämä tietenkin aiheuttaa myös puhemies Risikolle suuren vastuun, miksi te otatte tämän riskin?

16.18 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, millaisiin ratkaisuihin eduskunta päätyy suhteessa sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan välisiin menettelyihin tästä eteenpäin, on teidän valiokunnan jäsenten käsissä.

Haluan muutaman asian tarkentaa tästä asiasta, joka kieltämättä on juridisesti hyvin monimutkainen suhteessa suomalaiseen kansalliseen perustuslakiin ja toisaalta EU-oikeuteen, joka meitä kansakuntana ja kansana velvoittaa. On kuitenkin hyvä huomata taustaksi, että EU:ssa liki 30 jäsenmaan joukossa on yhtä monta erilaista sosiaali- ja terveydenhuoltomallia, ja suomalainen malli on vastakin ja tulevaisuudessakin vahva pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli, joka oikeuttaa ihmisille palvelut tulostaustasta ja -tasosta riippumatta. Tällä jo poikkeamme monista sellaisista malleista, jotka EU-termin tulisivat kutsutuiksi perusteiltaan taloudellisiksi, kuten vaikkapa vakuutusperustaiset ratkaisut, mitä monissa maissa on, ja tämä ero EU-maiden välillä on tärkeä hahmottaa.

Totean myös sen, että notifiointi on virkamiehiltä saamani tiedon mukaan yläkäsitemistä tahansa ilmoituksesta komissiolle. Valtiontuki-ilmoitus on sellainen valtiontukiasioissa tehtävä ilmoitus, [Puhemies koputtaa] joka tehtäisiin, jos jo itse tietäisimme, että

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

meillä on kiellettyä valtiontukea, [Puhemies koputtaa] ja oikeusvarmuusilmoitus on ilmoitus prosessin käynnistämisestä ikään kuin varmuuden vuoksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jos saan, niin ystävällisesti pyydän, että jatkossa vastaukset ja kysymykset olisivat mahdollisimman lähellä sitä yhtä minuuttia, mikä on meidän yhteinen pelisääntömme.

16.19 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus voi syyttää tästä käsillä olevasta sote-sotkusta ja EU-oikeudellisista ongelmista vain itseään. Uudistus olisi ollut jo aikoja sitten valmis, jos keskustan ja kokoomuksen sote-lehmänkauppa olisi jätetty tekemättä. Hirttäytyminen ongelmalliseen markkinamalliin on koko sotkun ja näiden EU-oikeudellisten ongelmien juurisyy.

Nyt tarvittaisiin vastuullista poliittista johtajuutta. Nyt olisi aika viheltää peli poikki. Lähihistorian suurinta uudistusta ei voi runnoa läpi tällaisessa EU-oikeudellisessa epävarmuudessa tällä kiireellä ja muutaman äänen enemmistöllä, jos enemmistöä edes on.

Arvoisa puhemies! Pääministerin tulisi nyt osoittaa johtajuutta, todeta, että esitystä ei voi eikä kannata viedä läpi, kutsua kaikkien puolueiden puheenjohtajat koolle ja katsoa askelmerkit seuraavalle hallituskaudelle, koska sote-uudistus on kuitenkin tehtävä.

Arvoisa puhemies! [Puhemies koputtaa] Pääministeri, oletteko tähän valmis?

16.20 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sote-uudistuksen valmistelussa ja käsittelyssä ollaan nyt aika lähellä maalia, jos enää keskustellaan siitä, antaako EU tälle asialle luvan vai eikö anna. [Välihuutoja vasemmalta] Niin kuin ministeriö on moneen kertaan selvittänyt, tämä asia on virkavastuulla esitetty tämän oikeusvarmuusilmoituksen kautta hoidettavaksi eteenpäin. Sellainen ilmoitus laaditaan perustuslakivaliokunnan ohjeiden mukaisesti ja sitten odotetaan, miten EU tähän reagoi.

Kyllä kansalaiset odottavat sitä, että me viemme tämän asian eteenpäin täällä, eduskunnalle annetaan työrauha ja valiokunnat tekevät määrätietoisesti töitä loppuun saakka eduskunnan johdon ohjauksessa.

Tämä on vähän outo keskustelu, kun tässä käydään hallituksen ja eduskunnan välillä keskustelua. Hallitus on antanut lain tänne yli vuosi sitten, ja eduskunnan valiokunnat [Puhemies koputtaa] käsittelevät tätä. Annetaan nyt valiokunnille työrauha.

16.22 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Katson tässä EU-oikeuden professori Juha Raition lausuntoa 24.2., ja hän toteaa oikeusvarmuusilmoituksesta, että se on tämän notifiointin osa ja alkuvaihe ja että se ei sovellu enää näihin loppumetreihin. Miten virkamiehet ovat tämän kumonneet? Varsinkin nyt, kun ilmeisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta ei halua enää kuulla perustuslakiasiantuntijoita, aiotteko te ministeriössä varmistaa näitä seikkoja?

Perussuomalaisille sinänsä sopii, että lähtisimmekin välillä haastamaan EU-oikeutta ja vähän niin sanotusti pokkuroisimme sitä vastaan, mutta se tulisi tehdä johdonmukaisesti. Tämä oikeusvarmuusilmoitus ei tullut noissa asiantuntijakuulemisissa perustuslakivaliokunnassa esille juuri lainkaan, ja olisinkin kysynyt, mikseivät esimerkiksi ministeriön virkamiehet, kun he olivat läsnä näissä kuulemisissa, tuoneet esille, että tällainen on ehkä valmisteilla. Näin on täytynyt olla, kun jo samana iltana johtava virkamies Nerg ilmoitti,

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

että PeVin lausunto pitää sisällään [Puhemies koputtaa] tämän oikeusvarmuusilmoituksen, vaikka sitä ei siellä kirjaimellisesti edes lue.

16.23 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärtänette varmasti, edustaja Meri, että en voi ottaa kantaa perustuslakivaliokunnan tapahtumiin tai virkamiesten puheenvuoroihin siellä. Ne ovat teidän valiokuntanne sisäisiä keskusteluja.

Yritän vielä kuvata parhaan kykyni mukaan sitä, mistä on kysymys, siten kuin olen kyennyt tätä juridisesti monimutkaista vyyhtiä selvittämään. Nyt perustuslakivaliokunnalla on huoli siitä, onko hallituksella riittävä oikeusvarmuus sen käsityksensä tueksi, että Suomen malli on jatkossakin EU:n solidaarisuusperiaatteiden mukainen eli ratkaisuiltaan sellainen, että se ei pidä sisällään taloudellista toimintaa tai sitä kautta kielletyn valtion tuen elementtejä eli että se ei suosisi julkista yksityistä enemmän. Me katsomme, että tämän mallin pohja on niin vahvasti julkisessa palvelutuotannossa ja kansalaisten yhdenvertaisessa oikeudessa jatkossakin, ettei hallitus ole vaihtanut tilanearviotaan, eikä ymmärtääkseni myöskään perustuslakivaliokunta väittänyt tämän mallin luonteen olevan toinen vaan haluaa, että hallitus hakee tälle varmuutta. Koska epäviralliset keskustelut eivät ole riittäneet, me ilman muuta kunnioitamme tätä kantaa ja [Puhemies koputtaa] teemme tästä komission kanssa virallisen prosessin. Kysymys ei ole koko valinnanvapaudesta vaan sen tietyistä osista, esimerkiksi sote-keskusten julkisen liikelaitoksen konkurssisuoja.

16.24 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On jo selvää, että tälle sote-talolle tarvitaan rakennuslupa — sen myöskin perustuslakivaliokunta totesi — eli oikeusvarmuus siitä, minkälainen talo rakennetaan. Se on oltava, jotta ei tule kalliita kustannuksia purkamismielessä ja jopa korvauksia siitä. Nyt tässä tapauksessa ainoa kysymys on se, minkälainen rakennuslupa haetaan.

Vuonna 2017 korkein hallinto-oikeus edellytti, että sellaista lupaa haetaan tämän sote-talon rakentamiselle eli markkinamallin rakentamiselle, että siihen voi sisältyä näitä valtion tukia. Nyt kuitenkin tämän perustuslakivaliokunnan kannan jälkeen — perustuslakivaliokunta nimenomaan edellyttää, niin kuin korkein hallinto-oikeuskin, että tämän tietyn artiklan mukaisessa menettelyssä tämä notifiointi-ilmoitus tehtäisiin — hallitus esittää toisin, ja esittää myös toisin kuin perustuslakivaliokunta, että voisitte laittaa tämän mallin täällä täytäntöön, kun taas perustuslakivaliokunta totesi, että oikeusvarmuus saadaan vasta, kun malli on valmis. Kysyn vielä kerran: oletteko perehtynyt tähän lausuntoon?

16.25 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan valiokunnan puheenjohtajalle, että kyllä, parhaan kykyni mukaan olen tähän lausuntoon perehtynyt. Ja totean tämän kokonaisuuden osalta, että oikeusvarmuusilmoitus on EU-notifioinnin eli EU:n komissiolta tietyllä tavalla luvan kysymisen yksi muoto. Sen keskeinen ero notifikaatioon, josta te olette puhunut, on siinä, että laki voidaan panna täytäntöön sen aikana. Kannattaa huomioida erityisesti se seikka, että sote-keskus, jota tämä erityisesti koskettaa, astuu voimaan näissä suunnitelmissa vasta vuosien päästä kokonaisuutena ja tällöin meillä on hyvää aikaa käydä komission kanssa tätä prosessia, vahvistavatko he Suomen näkemyksen järjestelmän vahvasta luonteesta yhdenvertaisena suhteessa kaikkiin kansalaisiin. En oikein tätä paremmin osaa enää kuvata sitä, mistä oikeastaan on kysymys, paitsi että yritän ehkä haastaa sitä, kun te samassa lauseessa syy-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

tätte hallitusta markkinamallista ja vaaditte, että pitää olla ihan täysi varmuus siitä, [Puhemies koputtaa] että se ei nyt suosi yksityistä liian vähän — siitähän tässä EU-kysymyksessä on ytimeltään kyse [Naurua] — siinä on pieni sisäinen ristiriita.

16.27 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri ehkä hieman väheksyvästi kuvaili sitä tilannetta, kun perustuslakivaliokunta teki 20 valtiosääntöoikeudellista pontta välttämättömistä muutoksista ja sen lisäksi kymmeniä ehdotuksia korjauksiksi, jotka olisivat perustuslain kannalta perusteltuja. Nyt ei ole kysymys vain siitä, antavatko EU-oikeus ja EU-komissio tälle uudistukselle luvan, vaan aika laajoista muutostarpeista, jotka pitää valmistella eduskunnassa huolella ja joihin hallituksen pitää suhtautua syvällä kunnioituksella. Siinä mielessä olisi tärkeää, että sosiaali- ja terveysvaliokuntakin, jossa myös hallituspuolueet ovat edustettuina, kuuntelee asiantuntijoita, jotta nämä huomiot varmasti tulevat täysimääräisesti toteutetuiksi.

Mutta haluan kiinnittää teidän huomiotanne siihen riskiin, mikä tässä on, jos myöhemmin ilmenee, että oikeusvarmuus ei pidä EU-oikeuden kannalta ja tässä on ongelma. Se voi johtaa siihen, että maakunnan liikelaitokset voidaan suomalaisen kansallisen tuomioistuimen päätöksellä määrätä jopa väliaikaiseen toimeenpanokielttoon, jolloin julkinen palvelu ei voikaan toimia, vaikka perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, [Puhemies koputtaa] että julkinen palvelu toimii kaikissa tilanteissa. Miten hallitus näkee, että tämä voidaan ehkäistä?

16.28 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Parhaan kunnioituksemme mukaan olemme näihin kaikkiin huomautuksiin, jotka koskevat niin kutsuttuja lain etenemisen esteen taseisia ongelmia, kysyneet vastaamaan ja antamaan ratkaisuvaihtoehtoja sosiaali- ja terveysvaliokunnan työn tueksi. Olemme myös huolella lukeneet läpi koko tekstin ja kiinnittäneet huomiota sen sisällä olleisiin perustuslakivaliokunnan huomautuksiin.

Kun viittaatte, edustaja Niinistö, siihen, että voitaisiin päätyä tilanteeseen, jossa kansallisessa tuomioistuimessa tai ylipäätään ottaen oikeudellisessa käsittelyssä päädyttäisiin toimeenpanokielttoon näiden sote-keskusten osalta — vastaan taas parhaan kykeni mukaan — tältä osin käsitykseni on erilainen. Koska sote-keskukset astuvat voimaan vasta vuoden 22—23 tienoilla, meillä on hyvä aika muodostaa yhteinen kanta komission kanssa asiasta tämän oikeusvarmuusilmoitusmenettelyn kautta ja tarvittaessa muuttaa niitä järjestelmän yksityiskohtia, jotka voivat olla valtion tuen näkökulmasta ongelmallisia, ja tällöin välttää se tilanne, että me päätyisimme tästä koskaan oikeusprosesseihin.

16.29 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän sote-uudistuksen tavoitteenahan on parantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta sekä kaaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja esimerkiksi niin, että lääkäriin pääsee nykyistä paremmin. Uudistuksen rungon muodostavat maakunnat. Lähdemme siitä, että maakunnat — Kainuu, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Lappi, Keski-Pohjanmaa, Uusimaa, Satakunta ja niin edelleen — voivat itse päättää nykyistä paremmin oman alueensa asioista eikä niistä päätetä täällä Helsingin kabineteissa.

Nämä 18 maakuntaa eivät ole uutta hallintoa vanhan päälle, vaan ne korvaavat nykyiset lähes 400 kuntayhtymää, organisaatiota ja muuta hallintohimmeliä.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Mutta, arvoisa puhemies, kun tätä nyt halutaan kaataa täällä kovasti notifikaation tai jonkun muun asian varjolla, niin kysyn hallitukselta, mikä teidän arvionne on, jos tämä nyt johonkin tähän vielä kaatuisi: kävisikö niin, että vaalien jälkeen tuleva hallitus ja tuleva eduskunta [Puhemies koputtaa] ryhtyvät taas tekemään Suomeen sote-uudistusta, ja jos näin on, kauanko siihen mahtaisi sitten vielä mennä, montako vuotta kuluisi?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Kaikkonen, ennen pitkää tuli notifikaatio. Nyt toivon, että seuraavissa puheenvuoroissa pysytään vielä notifikaatiossa siihen saakka, kunnes siirrytään seuraavaan kysymykseen. — Vastaus, ministeri Saarikko.

16.30 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos sidon myös vastaukseni ensiksi tähän notifikaatioon, joka erityisesti liittyy tämän EU-oikeudellisen varmuuden saamiseen sote-keskuksiin: Niiden määrän lisääminen monituottajamallin kautta on haluttu linjaukseksi ennen kaikkea siksi, että palveluihin — lääkärin ja hoitajan palveluiden äärelle — ihmiset pääsisivät nopeammin. [Ben Zyskowicz: Saatavuus paranee!] Siitä on kysymys, palveluiden saatavuuden paranemisesta. Tätä tuskin kukaan asiantuntijoistakaan voi kiistää, tämän tavoitteen paranemista uudistuksen myötä.

On valtavan vaikeaa ottaa kantaa siihen, mitä tapahtuisi, jos tämä syystä tai toisesta raukeaisi. Enkä pidä sitä ehkä ihan parhaana mahdollisena tehtävänäni tästä aitiosta kommentoida. Totean vain sen, että ilman erillistä päätöstä kaikki se valmistelu, mitä eri puolilla Suomea on tehty, lähtökohtaisesti raukeaa. [Vasemmalta: Ei raukea!] On myös selvää, että tarvitaan uusia poliittisia päätöksiä, jotka kestävät perustuslain ja joista puolueet löytävät yhteisymmärryksen. Kai tämä yli 10 vuoden polku osoittaa, että se ei ole ollut meidän poliittiselle järjestelmällemme erityisen kunniakas eikä varsinkaan erityisen helppo tie kuljettavaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän tämän kysymyksen tiimoilta vielä kaksi lisäkysymystä, edustaja Östmanille ja sitten tämän aloittaneen ryhmän edustajalle, edustaja Lindtmanille. Sitten siirrytään niin ikään soteen, siinä vain vähän eteenpäin. — Edustaja Östman, teillä lisäkysymys.

16.32 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvion tekeminen mahdollisesta sisämarkkinoiden vastaisesta valtion tuesta kuuluu EU-komissiolle. Siitä emme täällä Suomen eduskunnassa pääse yli emmekä ympäri. Oikeudellinen epävarmuus on poistettavissa vain notifioinnin kautta, ja se on hoidettava jo lainsäädäntöprosessin aikana etukäteen, ei lain voimaantulon jälkeen.

Helsingin yliopiston eurooppaoikeuden professori Juha Raitio on vetänyt koko sote-valmistelun ajan tiukkaa linjaa. Valinnanvapausesitykseen liittyy riskejä EU-kilpailuoikeuden alalla. On siis täysin mahdollista, että EU näkee Suomen mallissa laittoman valtion tuen elementtejä. Kysyn asianomaiselta ministeriltä: uskallatteko te väittää, että oikeustieteen professorit ovat väärässä?

16.33 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tietenkään kyseenalaista professorin näkemyksiä mutta olen ymmärtänyt, että perustuslakivaliokunta kuuli useita asiantuntijoita koko tämän sote-maakuntapaketin

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

ääreitä ja sai kuultavakseen hyvin erilaisia näkemyksiä, joista muodosti synteessin, kannan, perustuslakivaliokunnan arvion siitä, miten tulisi menetellä, ei yksittäisen asiantuntijan arvion.

Mitä tulee toimeen suhteessa EU:hun, suhtaudun siihen hyvin vakavasti. Koska kysymys leijailee kansallisesti hyvin voimakkaana epävarmuustekijänä tämän uudistuksen yllä, on tärkeää, että epävirallinen vuorovaikutus EU:n kanssa viedään viralliseksi. Tämän oikeusvarmuusilmoituksen tekeminen voidaan aloittaa käytännössä saman tien, mutta lähtökohtaisesti hallituksen asiantuntijoiden ja virkamiesten kanta on se, että meidän mallimme on pääosiltaan niin vahvasti EU:n solidaarisuusperiaatteiden mukainen, että mikäli tällaisia kiellettyjä elementtejä yksittäisesti olisi, ne pystyttäisiin korjaamaan vielä ennen niiden toimeenpanoa ja voimaantuloa.

16.34 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siitä olen ministerin kanssa samaa mieltä, että voi olla, että tavalliselle katsojalle tämä on hieman vaikeasti seurattava, mutta tämä on sen vuoksi todella tärkeä asia, koska tästä voi olla kiinni koko tämän teidän sote-rakennelmanne kohtalo. Nythän me puhumme tästä EU-notifikaatiosta sen takia, että te olette halunneet tuoda tämän markkinaelementin sote-uudistukseen. Ilman sitä ei tästä tarvitsisi puhua. Ja perustuslakivaliokunta on edellyttänyt tätä menettelyä nimenomaan sen takia, ettei tule sitä tilannetta, että rakennetaan ilman rakennuslupaa ja siten myöhemmin Suomi joutuu korvauksiin.

Mutta tämä asia, onko kyse notifikaatiosta vai oikeusvarmuusilmoituksesta, voidaan ratkaista itse asiassa tässä ja nyt. Minulla on tässä lomake, jolla te tulette tekemään tämän ilmoituksen komissiolle. Tässä on ensimmäisenä kysymys, jossa pyydetään vastaamaan, minkälaisesta ilmoituksesta on kyse: a), b), c), d). Kohta b) on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 3 kohdan mukainen ilmoitus. Tämä on se, mihin perustuslakivaliokunta viittaa. Sitten täällä on myös kohta d), jossa puhutaan oikeusvarmuusilmoituksesta [Puhemies koputtaa] jotain muuta. Kumpaan ruutuun te raksin laitate, kohtaan b) vai d)? Se ratkaisee tämän. Riittää vastaus, b) vai d).

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Saarikko, rasti ruutuun.

16.35 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ei varsinaisesti ole mikään lottopeli tai veikkaus. [Antti Lindtman näyttää lomaketta kädessään] Tämä on aika vaikea kokonaisuusteema, mutta siinä olette oikeassa, että olen hyvin tietoinen, edustaja Lindtman, että pohjimmiltaan me keskustelemme nyt tästä yhdestä EU:n sähköisestä kaavakkeesta, miten me toimimme sen suhteen. Lähtökohta on se. Ja olen ymmärtänyt, että meillä ei ole siitä kansallisesti suurta erimielisyyttä, ei ainakaan perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta, niin että me olisimme jotenkin ehdottoman erimielisiä siitä, onko Suomen järjestelmä jatkossakin pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli, joka on luonteeltaan EU-termein ei-taloudellinen ja solidaarisuusperiaatteen mukainen. Siltä varalta, että tässä kokonaisuudessa olisi yksittäisiä yksityiskohtia, jotka saattaisivat sisältää tällaisia elementtejä, olemme aloittaneet jo vuosi sitten epävirallisen keskustelun tästä ja lähdemme siitä, että Suomen kanta on se, kuten me itse arvioimme, että ei ole kiellettyä valtion tukea. Se olisi eri asia, jos me jo tietäisimme toimivamme EU:n sääntöjä vastaan, mutta koska meidän lähtökohtamme on se, että me emme toimi, niin meidän kantamme on oikeusvarmuusilmoitus.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Tämä sote-notifikaatiokysymys on tällä erää loppuun käsitelty.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys sote-valiokunnan asiantuntijakuulemisista (Olli-Poika Parviainen vihr)

Suullinen kysymys SKT 275/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Olli-Poika Parviainen. Uskon, että ollaan edelleen sotessa.

Keskustelu

16.37 Olli-Poika Parviainen vihr: Kyllä olemme, herra puhemies.

Arvoisa herra puhemies! Kyllä jokaiselle ainakin täällä päässä on käynyt selväksi, että sote-uudistuksen alkuperäiset tavoitteet kustannusten kasvun hillinnästä, saumattomista hoitoketjuista ja paremmista palveluista eivät näytä toteutuvan, ja yli hallituskausien menevästä uudistuksesta yritetään nyt väkisin tehdä tällainen viime metrien runnonta, jossa tätä asiaa runtataan valiokuntatasolla läpi muutaman päivänkin varoitusajalla hirveällä kiireellä.

Sosiaali- ja terveystoimikunnassa hallitusryhmät estivät tähän kiireeseen vedoten asian normaalin käsittelyn. Eduskuntaryhmämme eivät teistä irrallaan toimi, vaan he ovat osa sitä joukkuetta, jossa tekin pelaatte. Teidän puolueenne estivät asiantuntijoiden käytön sote-kysymyksessä nyt loppumetreillä. Edes kirjallisia lausuntoja ei saa pyytää, vaan hallituksen toimittamat vastineet pitäisi kuitata sellaisenaan. Tämä ei ole oikein. Tällä tavoin ei pystytä varmistumaan siitä, että tämä uudistus on perustuslain mukainen, ja epäily on aiheellinen, sillä hallituksen vastineessa esitetyt muutokset näyttävät monilta osin siltä, että rima heiluu, ellei peräti putoa. Nyt asiantuntijoiden vaihtoehdoksi näyttää jäävän lähinnä tviitata näistä kysymyksistä. Kysyisinkin teiltä, hallitus, millaisena te pidätte tätä menettelyä. Onko tämä mielestänne asianmukaista?

16.38 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erityisen tarkka nyt tässä herkässä tilanteesta siitä, mikä on eduskunnan ja hallituksen toimivalta. Minun on mahdotonta ottaa kantaa valiokunnan yksittäisiin tapauksiin, joista joitakin versioita on kuultu julkisen keskustelun kautta. Sen rohkeneen sanoa sosiaali- ja terveystoimikunnan pitkäaikaisena jäsenenä, että käsittääkseni normaali käytäntö on, että joskus asiantuntijakuuleminen päättyy ja siitä käynnistyy valmistava keskustelu ja asiantuntijoiden kannan pohjalta muodostuu valiokunnan kanta, vastaavanlainen kuin perustuslakivaliokunnassa, siis yhteentulo ja yhteispäätelmä kaikesta kuullusta ja arvioidusta hallituksen esityksen pohjalta. Ymmärtääkseni tämäntyyppisestä tilanteesta on ollut kysymys, mutta muutoin en halua ottaa tähän kantaa. Totean vain sen, että perustuslakivaliokuntahan kävi jo läpi sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintöä eli sitä vaihetta,

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

josta jo kertaalleen valiokunta on tehnyt kokonaisarvion eli yhteentuleman siitä, mitä mieltä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen lakipykälästä kaikkiaan ollaan.

16.39 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunta-puolueet ovat yhtä mieltä sote-uudistuksen periaatteellisesta tarpeesta ja myös keskeisistä tavoitteista, ja kuten me kaikki tiedämme, tämän paketin ylivoimaisesti ongelmallisin osio on valinnanvapauden markkinamalli, josta täälläkin on paljon puhuttu. Se vaarantaa mielestämme uudistuksen kaikki keskeiset tavoitteet aina paremmin yhteensovitetuista palveluista kustannusten kasvun hillintään saakka. Tämän ovat myös monet asiantuntijat todenneet. Markkinamalli pirstoo palvelut ja tekee koko järjestelmästä vaikeasti hallittavan esimerkiksi palveluverkon rakentamisen osalta. Sote-uudistus onkin nyt useamman kerran törmännyt perustuslakiin, ja täälläkin kertaa perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota useisiin asioihin ja on toistakymmentä kohtaa, joita pitäisi tarkistaa.

Arvoisa hallitus, kysyn teiltä siis suoraan: Jos tämä on nyt valinnanvapaudesta eli markkinamallista kiinni, vedätekö te tämän mallin pois? Meillä olisi vielä mahdollisuus saada tässä aikaan jotakin yhdessä. Ja jos te aiotte viedä tätä mallianne eteenpäin, miten te kuvittelette, että Suomi selviää markkinamallin pauloissa?

16.40 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta tähän väitteeseen markkinamallista, että ehkä viime viikkojen vanhuspalvelukeskustelu on muistuttanut meitä siitä, että yksityiset palveluntuottajat ovat jo täällä osana meidän nykyjärjestelmää. Esimerkiksi ikäihmisten ympärivuorokautisen hoivan palveluista puolet on jo yksityisen tuottamia. Valinnanvapauden ajattelutavan muutos suhteessa nykytilaan on se, että jatkossa ikäihminen itse tai omaisensa kanssa yhdessä pääsee valitsemaan reunaehdot täyttävien palveluntuottajien, yksityisten ja julkisten, väliltä sen, missä haluaa oman hoitonsa ja asumisensa tapahtuvan. Tämä on keskeisin ajattelutavan muutos ja ero niihin markkinoihin, jotka ovat jo avautuneet osaksi maamme sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys maakuntien rahoituksesta sote-uudistuksessa (Aino-Kaisa Pekonen vas)

Suullinen kysymys SKT 276/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Tähän samaan teemaan näyttäisi olevan kysymys myös edustaja Pekosella. Myönnän hänelle puheenvuoron.

Keskustelu

16.41 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Yksi tämän sote-uudistuksen suurimmista kysymyksistä on se, kuinka hallituksen esittämässä mallissa turvattaisiin maakunnille riittävä rahoitus, jotta maakunnat voisivat tarjota laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kaikille riippumatta siitä, missäpäin Suomea asuu. Ei voi käydä niin,

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

että joudumme tilanteeseen, jossa elintärkeistä palveluista tingitään, kun rahat loppuvat kesken — ja hallituksen leikkurimallissa on nyt tällainen riski. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa ehdotettiin maakuntien lisärahoituksen saannin helpottamista, mutta te esitätte nyt vastineessanne lähinnä kosmeettisia muutoksia, joilla ei kyllä vastata perustuslakivaliokunnan eikä myöskään useiden asiantuntijoiden esittämiin huoliin. Lisärahoitus olisi edelleenkin harkinnanvaraista ja tiukkojen ehtojen takana.

Kysynkin teiltä, ministeri: miten te turvaatte rahoitusvaikeuksiin joutuvien maakuntien yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut, esimerkiksi kun puhutaan erittäin kalliista syöpähoidoista?

16.42 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me molemmat varmaan olemme lukeneet tarkkaan sitä perustuslakivaliokunnan lausuntoa viime perjantaina, ja sen verran haluan todeta, että siinä lausunnossahan ei otettu tähän niin sanottuun lisärahoitukseen yksittäisen maakunnan osalta kantaa. Eli se on sillä tavalla, miten sitä on aiemmin korjattu.

Mutta kokonaisrahoituksen tasoonhan perustuslakivaliokunta otti kantaa, miten sitä pitäisi vahvistaa. Vahvistamisessa oli mallina se — puhutaan siis tästä rahoituslain 6 §:stä — pystytäänkö rahoitus turvaamaan erilaisin määrein eli onko yli viisi maakuntaa vaikeuksissa vai sitten yli 35 prosenttia. Nämä ovat näitä meidän esityksiämme, joilla pystytään turvaamaan ja katsomaan, että jos järjestelmä ei toimi riittävällä tavalla, tarvitaan lisää rahoitusta.

Sen lisäksi paransimme myös maakuntaindeksiä. Eli maakuntaindeksin osalta perustuslakivaliokunta sanoi, että se ei ota riittävällä tavalla huomioon muun muassa palkkojen kehitystä. [Puhemies koputtaa] Sen osalta paransimme indeksiä, niin että tämä painokerroin on parempi.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys sote-uudistuksen käsittelyn perusteellisuudesta (Matti Torvinen sin)

Suullinen kysymys SKT 277/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myös sinisillä näyttäisi olevan samaan teemaan liittyvä kysymys. Edustaja Torvinen.

Keskustelu

16.44 Matti Torvinen sin: Arvoisa herra puhemies! Kansa katsoo nyt eduskuntaan ja miettii, pystyykö tämä eduskunta enää suuriin uudistuksiin, sillä sote-uudistusta on valmisteltu 15 vuotta. Ja kuunnelkaa nyt: Täällä on ollut kaiken kaikkiaan näinä vuosina yli tuhat asiantuntijaa, joita nyt sitten hingutaan jälleen kerran esille. Viime perjantaina me perustuslakivaliokunnasta saimme lausunnon sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, saimme siis sen ja velvoittavia sääntöjä, pyyntöjä, ponsia, niin kuin valtiosäännössä on, jotka velvoittavat, annoimme noin kymmenen, joista kuusi on vakavasti otettavia. [Naurua — Välihuutoja]

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Nyt alkuviikosta olemme saaneet valtiovarainministeriöstä, olemme saaneet sosiaali- ja terveysministeriöstä vastineet, jotka ovat sitten tulleet korjaus ehdotuksineen.

Parhaillaan levitetään sellaista käsitystä, että sote-paketti käsitellään liian nopealla aikataululla. Kysynkin ministeri Saarikolta: Milloin hallitus itse asiassa jätti eduskuntaan sote- ja maakuntauudistuksen lakipaketit? Kuinka kauan eduskunnan valiokunnat ovat lopulta käsitelleet ja jarruttaneet näitä asioita? [Puhemies koputtaa] Onko mielikuva, jota oppositio heittää hätäisyydestä, [Puhemies koputtaa] täysin poliittinen?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkari: Arvoisa edustaja, nyt kyllä ylittyy aika reippaasti. — Aikataulukysymys ministerille.

16.45 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ihan tarkkaan muista kaikkia päivämääriä, milloin nämä on tuotu — ensimmäiset vuonna 2017. Mutta ehkä itse suhtaudun valiokuntien työhön kysyjän kanssa siltä osin eri tavalla, että minusta nämä esitykset ovat valiokuntakäsittelyssä menneet parempaan suuntaan, ja kunnioitan suuresti sitä työtä, jota valiokunnan puheenjohtaja Kiu-run johdolla on tehty, niin että on saatu aikaiseksi tästä isosta kokonaisuudesta mietintö, jota perustuslakivaliokunta saattoi nyt käsitellä.

Mitä tulee perustuslakivaliokunnan huomioihin, en osaa arvioida samoin, että osa olisi ollut enemmän tai vähemmän vakavasti otettavia. Niistä jokainen on sellainen, että ellemme noudata niitä, laki ei voi edetä, yksikään näistä lakikokonaisuuksista. Kuvaisin näiden huomautusten eroja niin, että osa oli selkeästi teknisluonteisempia huomautuksia, joihin oli helppo miettiä ratkaisut ja valiokunta osoitti selkeät pykälät, mitä korjata, ja osa oli monimutkaisempia kokonaisuuksia, joihin parhaat asiantuntijat käyttivät yön, päivän, yli sen, [Puhemies koputtaa] että me saimme nämä ratkaisut tehtyä.

16.46 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunta on todella kuullut lukuisia asiantuntijoita, mutta täytyy kyllä todeta, että valiokunta on kuullut asiantuntijoita nimenomaan hallituksen esityksestä. Nyt me käsittelemme hallituksen vastinetta, jonka me olemme saaneet viime tiistaina. Tässä perustuslakivaliokunnan lausunnossa, johon vastine nyt sitten viittaa, on useita ponsien takana olevia esityksiä — kuten todettu, 20 kappaletta — ja sen lisäksi kymmeniä muita huomautuksia, ja nyt tämän vastineen kuulemisen perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunnan pitäisi varmistua siitä, että tämä esitys on perustuslain mukainen ja että me voimme viedä sen eteenpäin. Lopulta se on täällä täysistunnon käsittelyssä ja puhemies vastaa siitä, voidaanko esitys käsitellä.

Arvoisa ministeri, onko teidän mielestänne kohtuutonta, että valiokunta ei saa kuulla enää asiantuntijoita?

16.47 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli valiokunnan oma päätös ratkaista asia. Ei ole ulkopuolista näkyä siitä, mitkä seikat ovat valiokunnan etenemisen esteitä.

Totean sen, että tämä hallituksen vastine, ratkaisuesitykset valiokunnalle, on laadittu parhaan kyvyn mukaan aihepiiristä, josta on loputtomasti asiantuntijoiden eriäviäkin kantoja. Uskon, että sen tietävät parhaiten perustuslakiasiantuntijat, jotka saivat eri asiantuntijoilta erityyppisiä arvioita tiettyjen kysymysten perustuslainmukaisuudesta tai perustuslainvastaisuudesta.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Lopultahan nämä ovat poliittisia päätöksiä. Löytyykö meiltä riittävä varmuus siitä, että uskallamme edetä ja että tästä löytyy nyt riittävä kivijalka sille teidän mainitsemaellenne talolle? Minun käsitykseni mukaan sote-taloa ei perusteta EU:ssa vaan sote-talo perustetaan 18 maakunnassa, ja tämän uudistuksen toimeenpano ratkaisee sen, miten tulemme onnistumaan. Mutta lait tarvitaan tuohon ensiksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, näiden ryhmäkysymysten jälkeen pyydän vielä niitä edustajia, jotka haluavat välttämättä esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.49 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Luulen, että tässä on viime aikoina nyt käyty sellaista keskustelua notifikaatiosta ja vastaavista vaikeista oikeudellisista kysymyksistä, että se ei meille kansanedustajille, ja vielä vähemmän ehkä televisionkatsojille, ole avautunut. Peruskysymyksenähän on se, että hallitus ajaa sellaista sote- ja maakuntauudistusta, jossa perusterveydenhuollossa toteutuu valinnanvapaus eli se, että ihminen saa valita julkisen ja yksityisen palveluntuottajan välillä, ja hinta, se asiakasmaksu, on sama. No miksi tätä ajetaan? No siksi, koska se parantaa palveluiden saatavuutta eli lääkäriin ja hoitajalle pääsee. Siksi, että se lisää näiden palveluiden kustannusvaikuttavuutta. Ja siksi, että se lisää näiden palveluiden asiakaslähtöisyyttä. Kun on aitoa kilpailua, asiakaslähtöisyys korostuu aivan eri tavalla kuin tällä hetkellä.

Kysyn nyt ministeri Saarikolta: ymmärrätekö te sitä, miksi näin vimmaisesti tätä valinnanvapautta vastustetaan? [Jukka Gustafsson: Miten taksiuudistuksen kävi? — Välihuutoja]

16.50 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kyllä jotenkin tullut ymmärtäneeksi näiden sote-vuosien aikana, ettei tästä kovinkaan helppo ole poliittista yksituumaisuutta saavuttaa. Sellainen maailma, jossa me olisimme täydellisen yksimielisiä siitä, mikä on hyvä rakenne tai palveluiden tuotantotapa — eihän sellaista absoluuttista totuutta ole olemassakaan. Nämä ovat lopulta eduskunnan käsissä olevia päätöksiä. Mutta siitä olen ihan varma, että väite ajatuksesta, että markkinat nyt ikään kuin avattaisiin, on sinänsä harhaanjohtava, koska yksityiset palveluntuottajat ovat jo täällä.

Täydennän edustaja Zyskowiczin tilannekuvaa siltä osin, että jatkossa myöskin yksityisen ja julkisen pelisäännöt silloin, kun toimitaan yhteisillä verovarilla, tulevat samanlaisiksi reunaehdoiltaan. Se tulee kyllä tarkoittamaan maakunnille poikkeuksellisen vaativaa tehtävää, koska ei ole helppoa johtaa järjestelmää, jossa on erilaisia palveluiden tuottajia maassa, jossa palveluiden tarve kasvaa. [Puhemies koputtaa]

Ja mainittuun rahoituskeskusteluun liittyen: tulemme joka tapauksessa käyttämään lisää rahaa näihin palveluihin.

16.51 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toisin kuin edustaja Zyskowicz totesi, niin tämä uudistus, siinä muodossa kuin hallitus on nyt viemässä sitä eteenpäin, lisää byrokratiaa, lisää kustannuksia ja heikentää etenkin kaikkein heikoimmasa asemassa olevien tilannetta, niiden, jotka tarvitsevat kaikkein eniten palveluita. Tämä ei ole minun mielipiteeni, tämä ei ole demareiden mielipide, vaan tämä on asiantuntijoiden mielipide. Me todellakin olemme kuulleet heitä aivan valtavasti tässä prosessissa.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Täällä sanotaan, että tätä uudistusta on valmisteltu jo niin pitkään — peräti kaksi vuotta on kulunut siitä, kun hallituksen ensimmäinen esitys tuli tänne — että sen vuoksi ei tarvita enää asiantuntijakuulemisia. No, nyt on kyseessä hallituksen vastine, hallituksen vastine niihin puutteisiin, jotka perustuslakivaliokunta nosti esille, ja ne ovat vakavia puutteita. Ja nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnalta on hallitusenemmistön äänestyspäätyksellä evätty mahdollisuus [Puhemies koputtaa] tarkistaa, onko hallituksen esitys sen mukainen, mitä perustuslakivaliokunta edellytti, eikä ministeri ole vastannut vielä tähän kysymykseen. Ministeri ei vastannut kysymykseen... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylitystä]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja! Kysymys tuli varmaan jollakin tavalla selväksi. Nyt minä myönnän vastauspuheenvuoron asianomaiselle ministerille. — Ministeri Saarikko, teillä on puheenvuoro nyt.

16.52 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Te, edustaja Guzenina, olette ollut tällä samalla paikalla vastaamassa yrityksestä viedä sote-uudistusta maaliin, [Maria Guzenina: Ei ole kyse siitä, vastatkaa kysymykseen!] ja siksi, arvoisa puhemies, [Hälinää — Puhemies koputtaa] halusin kuvata, että minusta on erityisen tärkeää pitää huolta siitä, että ministerinä en ota kantaa valiokunnan sisäisiin asioihin. Tämä työnjako ja toimivallan jako on minusta erittäin tärkeä. Se, että on päädytty ratkaisuun, jossa sosiaali- ja terveysvaliokunta ei enää kuule asiantuntijoita, on lainvalmistelun eduskuntakäsittelyn yksi vaihe niin kuin kaikissa, sadoissa laeissa, samalla tavalla kuin perustuslakivaliokuntakin päätti asiantuntijakuulemisen kuultuaan varmasti hyvin erilaisia kantoja yksittäisiin kysymyksiin ja muodosti niistä lopulta kannan.

Siitä olen samaa mieltä monen kysyjän kanssa, että on tietenkin erittäin harmillista, että vaalikauden lopulla olemme tilanteessa, jossa uudistuksen käsittelyyn on näin vähän aikaa. Tämä työ on kuitenkin aloitettu [Puhemies koputtaa] jo hallitusohjelmassa 2015 tämän hallituksen osalta, [Puhemies koputtaa] ja siksi olisi tietysti kunniakasta saattaa se suureen saliin arviotavaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa ministeri, minuutti koskee myös teitä.

16.53 Juha Rehula kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sanat ”kiire” ja ”runnominen” sisältävät monenlaisia ulottuvuuksia ja värisävyjä. Pääosa siitä lainsäädännöstä, jota nyt yritetään saada valmiiksi, on ollut eduskunnassa kaksi vuotta. Yksi olennainen osa mutta kuitenkin vain osakokonaisuus eli valinnanvapauslaki on ollut eduskunnan käsissä vuoden. Kun tilanne on vaikea ja hankala, sitä tärkeämpää on pitää mielessä se, miten nämä prosessit täällä oikein menevät, mitä on kenenkin vastuulla. Tässä vaiheessa lainsäädännön eteneminen on puhtaasti eduskunnan käsissä, ja tätä työtä ministeriöt parhaansa mukaan tukevat.

Kun täällä moni haikailee, että olisimme päässeet eteenpäin, jos olisi ollut parlamentaarinen valmistelu, niin me olimme tasan neljä vuotta sitten tilanteessa, jossa meillä oli parlamentaarisesti valmisteltu laki, joka törmäsi perustuslakiin. Ei pidä pelätä sitä, että perustuslakivaliokunta on antanut muutaman kommenttinsa, mutta minun kysymykseni kuuluu

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

— kentälle viesti siitä, missä mennään: mikä on tällä hetkellä maakuntien valmistelutilanne?

16.54 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maakunnissa on tehty paljon työtä, jotta syntyisi uudenlaisia palveluiden järjestämisen rakenteita — kuntien sijaan vastuut maakunnille — on mietitty erilaisia palveluita ketjuiksi paremmin kuin nykyisessä erillisessä erikoissairaanhoidossa, erillisessä perusterveydenhuollossa ja erillisissä sosiaalipalveluissa.

On kuitenkin sanottava, että totta kai tämä eduskunnan viime kuukausien epävarmuus ja tämän uudistuksen monet käänteet ovat olleet myös hidastamassa valmisteluvauhtia maakunnissa, mutta kyllä sieltä saamamme viesti tietenkin vahvasti on se, että näiden satojen ammattilaisten työtä, jotka ovat olleet täysipäiväisesti pelkästään valmistelussa, parhaiten palkitsisi se, että uudistuksen laki täällä nyt etenisi.

Arvoisa puhemies! Yhdyn myös siihen arvioon, että tämä todella on eduskunnan käsissä, koska perustuslakivaliokunta ei nähnyt sellaisia rakenteellisia ongelmia, että hallituksen esitystä tarvittaisiin. En odottanut oppositiolta kiitosta näistä ratkaisuvaihtoehtoista [Puhemies koputtaa] ja vastineesta mutta itse haluan kyllä todeta kiitoksen virkakunnalle, joka laati nämä ratkaisut näin nopeassa aikataulussa, jotta eduskunnan työ voi vauhdissa jatkua.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys Suomen maahanmuuttopolitiikasta (Olli Immonen ps)

Suullinen kysymys SKT 278/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Immonen.

Keskustelu

16.56 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Sinällään tärkeästä teemasta toiseen tärkeään teemaan: Suomalaiset vanhuksat ovat heitteillä. Nuorten syrjäytyminen on suorastaan kansantauti. Suomalaisen hyvinvointivaltion aiemmin tarjoamat turvallisuus ja inhimillisyys kansalaisia kohtaan ovat murentumassa. Vaikka talous kasvaa, te, arvoisa hallitus, leikkaatte yhä kaikista heikko-osaisimmilta suomalaisilta. Lisäksi valtio velkaantuu tänäkin vuonna lähes 2 miljardia euroa lisää. Käsittämätöntä on se, että Suomessa eletään nyt tilanteessa, jossa hallitus ei kykene huolehtimaan edes omista kansalaisistamme, kuten vanhuksista, mutta samaan aikaan maamme rajat ovat jatkuvasti auki uusille autettaville ja järjestelmäämme hyväksikäyttävälle maahanmuuttajille.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten mielestä oman kansamme hyvinvointi tulee asettaa aina politiikassa [Puhemies koputtaa] kaiken muun edelle. Kysyisinkin arvoisalta ministeriltä: milloin te aiotte lopettaa [Puhemies koputtaa] miljardien lappamisen Suomelle vahingolliseen maahanmuuttoon ja suomalaisten... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä — Eva Biaudet: Rajat kiinni, heti!]

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

16.57 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen aikana turvapaikanhakijoiden asioiden käsittely täällä on sinänsä erittäin hallitusti saatu etenemään. Kuten tiedätte, meillä on, toisin kuin lähes missään muussa Euroopan maassa, hallittu tilanne. Tällä hetkellä uusia turvapaikanhakijoita tulee melko maltillisesti. Suurin osa Suomeen tulijoista on itse asiassa työn perässä tulevia opiskelijoita, joita kovasti tarvitsemme tänne ikäsuhteen parantamiseksi.

Viikko sitten hallitus julkisti erityiset lisätoimenpiteet seksuaalirikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi ja samalla myös sen varmistamiseksi, että ulkomaalaisten keskuudessa pieni vähemmistö ei leimaa moitteetta käyttäytyvää enemmistöä. Tässäkin suhteessa hallitus tekee viimeiseen asti työnsä niin, että Suomessa turvallisuus on ykkösarvo ja turvallisuus säilyy maailman parhaalla tasolla. Poliiseja on nyt ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoden [Puhemies koputtaa] enemmän kuin vuotta aiemmin. Olemme panostaneet, emme säästäneet.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Poikkeuksellisesti nyt myös toinen ministeri, ministeri Terho.

16.58 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyjä viittasi nuorison syrjäytymiseen selvästi puutteellisin tiedoin, koska itse asiassa tämän hallituskauden aikana nuorison syrjäytyminen on vähentynyt. Saimme siitä juuri vastikään uusia tietoja: nuorisotyöllisyys on parantunut, ja nuorisotyöttömyys on todella tullut alaspäin. Eli itse asiassa suunta on tässä suhteessa hyvä, vaikka työtä vielä riittää.

Viittasitte myös leikkauksiin, mistä totean, että kaikki leikkaukset ovat niitä, mitä teidän kanssanne sovittiin silloin vaalikauden alussa. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Viittasitte maahanmuuttopolitiikkaan. Se on huomattavasti kireämpää nyt kuin silloin, kun te olitte hallituksessa.

16.59 Olli Immonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä hallituksen tekemät toimet esimerkiksi maahanmuuttopolitiikan saralla ovat olleet varsin vaatimattomia, ja useat näistä uudistuksista siirtyvät seuraavan hallituksen tehtäviksi.

Arvoisa puhemies! Poliitikassahan kyse on arvovalinnoista. Te, ministeri Orpo, olette sanonut, että vanhustenhoidon parempi hoitajamitoitus olisi pois muualta, esimerkiksi kotihoidosta. Asetatte siis näin nämä kaksi asiaa vastakkain. Jos otetaan rahaa jostain, niin sitten sitä siirretään jonnekin muualle. Tämä kuuluu luonnollisesti politiikkaan. Mutta on käsittelemättä kuulla, että te ottaisitte senkin vähän rahan pois suomalaisten hyvinvoinnista ettekä esimerkiksi haitallisesta maahanmuutosta. Me perussuomalaiset taas ottaisimme rahat pois nimenomaan maahanmuutosta, jolloin rahaa saataisiin riittämään sekä hoitajamitoituksen nostamiseen että kotihoitoon. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Kysyisinkin... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylitystä]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Orpo vastaa, ymmärsi kyllä kysymyksen näistä eväistä. [Hälinää]

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Arvoisat edustajat, me olemme sopineet yhteisesti pelisäännöistä, kuinka pitkä voi kysymys olla. Sama koskee vastausta. Ja silloin kun puheenvuoro menee oikein reilusti yli, puhemies valitettavasti joutuu puuttumaan sellaiseen, oli se kysymys tai oli se vastaus.

Nyt ministeri Orpo.

17.00 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Kiitos, herra puhemies! Olisi myöskin hyvä, että ei tahallaan väärinymmärretä, mitä on sanonut.

Kun meillä on tietty määrä hoitajia tällä hetkellä Suomessa, jotka voivat tehdä niitä tärkeitä vanhustenpalveluja ja auttaa meidän vanhuksiamme, niin olen ollut huolissani siitä, että jos me teemme liikkeitä, joissa nopeasti jonnekin lisätään hoitajia, niin pitää huolehtia, etteivät ne hoitajat ole pois muun muassa tärkeistä vammaisten palveluista tai lastensuojelusta tai vanhusten kotihoidosta. Eli aina täytyy miettiä, kun tehdään päätöksiä, miten ne tehdään järkevästi. Eli tästä johtopäätös on se, että kun me haluamme lisää hoitajia meidän vanhuksillemme, niin meidän täytyy kouluttaa heitä tai sitten edistää työperäistä maahanmuuttoa. Eikö se kuulostakin hyvältä? [Eva Biaudet: Kyllä!]

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.7. Suullinen kysymys väsymysoireyhtymän tunnistamisesta ja hoitamisesta (Sari Tanus kd)

Suullinen kysymys SKT 279/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Koska tämä kyselytunti alkoi kuusi minuuttia myöhässä sattuneesta syystä, tätä kyselytuntia vähän jatketaan. Seuraava kysymys on edustaja Tanuksella.

Keskustelu

17.02 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Tänään vietetään kansainvälistä harvinaisten sairauksien päivää. Kroonista väsymysoireyhtymää sairastavat potilaat ovat yksi erityinen huolenaiheemme. Heille voi tulla dramaattisia, täysin invalidisoivia oireita. Joillakin tilanne voi näyttää hyvältä, mutta kuntoutus tai joku muu rasite voi romahduttaa heidät täysin sängyn pohjalle. Ongelmana joissakin tapauksissa on ollut paitsi näiden potilaiden ja heidän omaistensa kohtelu myös heidän hoitamisensa tai paremminkin hoitamatta jättämisensä julkisella puolella. Ruotsissa ja Norjassa nämä potilaat saavat hoitoja, joita Suomessakin saa mutta vain yksityispuolella, rahalla. Tosin tätäkin on Valviran toimesta pyritty rajoittamaan. Kun diagnoosiksi jää vain toiminnallinen häiriö, niin usein nämä potilaat putoavat myös Kelan tukien ulkopuolelle ja talouskin romahtaa. Kysyisinkin nyt asianosaisilta ministereiltä: onko teillä tietoa tämän potilasryhmän ongelmista, ja kuinka näihin aiotaan puuttua?

17.03 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos viittaatte näitten harvinaissairauksien osalta nyt erityisesti väsymysoireyhtymään — ryhmähän on siis valtavan laaja, harvinainen sairaus voi tarkoittaa sellaista,

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

jota sairastaa Suomessa yksin ja jota maailmalta löytää vain muutamia vastaavia, siksi myös lääketieteen tutkimus on erityisen tärkeää — niin väsymysoireyhtymään sairastuneet ovat minulle hyvinkin tuttu ryhmä. Kyseessä on hyvin kansalaisaktiivinen joukko, on myös lasten vanhempia tai itse sairastuneita, jotka kokevat, että meidän julkinen terveydenhuoltojärjestelmämme ei ole kohdannut heitä riittävällä vakavuudella. Siksi pidän hyvänä, että vahvistetaan tätä tutkimustietoa, jota toki sinällään on olemassa.

Tunnetun myöskin ristiriidan, että näitä tuloksia kiistetään, ja siihen on vaikea ilman lääketieteellistä koulutusta edes ottaa kantaa. Tärkeää on kuitenkin, että jokainen saa asianmukaisen hoidon, voi ylläpitää työkykyään, toimintakykyään. Pidän erityisen tärkeänä, että nämä lapset voivat esimerkiksi jatkaa koulunkäyntiä. [Puhemies koputtaa] Eduskunta osoitti tähän lisärahoituksen, ja se käytetään ministeriössä viisaasti.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.8. Suullinen kysymys sähköveron porrastamisesta (Anne Kalmari kesk)

Suullinen kysymys SKT 280/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Kalmari.

Keskustelu

17.04 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Sähkön perusmaksut ja siirtohinnat ovat kohtuuttomia. Sähköverkon myyminen Carunalle oli virhe ministeri Pekka Haavistolta. Sama virhe tehtiin monissa kunnissa. Caruna ja Elenia ovat pääosin kansainvälisten pääomasijoittajien omistamia. Tehtävänä on tahkota rahaa omistajille.

Osasyllinen korkeisiin hintoihin on myös hyvää tarkoittanut edellinen hallitus sen säädettyä lain säävarmoista sähköverkoista. Ennen kuin kaikki maakaapeloinnit on maksettu, joutuvat maaseudun sähkönkäyttäjät maksamaan pitkän pennin. Onneksi verkon rakentamisille on annettu jatkoaikaa, siirtohintojen korotuksille on tullut katto ja sähkönsiirto ei saa tuottaa liikaa voittoa.

Yksi keino on kuitenkin käyttämättä. Ministeri Tiilikainen esitti, että sähkövero porrastettaisiin kuten Ruotsissa. Harvaan asutun maaseudun parlamentaarisen työryhmän [Puhemies koputtaa] puheenjohtajana haluaisin tietää, että mikäli perustuslailliset selvitykset näyttävät vihreää, [Puhemies koputtaa] ministeri Orpo, voisiko sähköveroa porrastaa Suomessa.

17.05 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tietysti asia, joka koskettaa varmasti myöskin energia-asioista vastaavaa ministeriä, koska veropolitiikka on yleensä aina sidoksissa siihen substanssiin. En halua edes ottaa kantaa tästä noin vain tähän ajatukseen, mutta mielestäni meidän pitää veropolitiikkaa kokonaisuutena kehittää ja pitää huolta laajasta veropohjasta ja verokertymistä mutta koko ajan katsoa sen vaikutuksia tavallisten ihmisten elämään, millainen verojärjestelmä meillä on, ja huolehtia siitä, että kustannukset kotitaloustasolle eivät tule missään kohtuuttomiksi. Energiapolitiikka ja energiaverotus kokonaisuutena on varmasti yksi niitä osa-alueita,

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

joita seuraavissa hallitusohjelmaneuvoitteluisissa varmasti riippumatta kokoonpanosta tullaan miettimään, ja sinne näitä erilaisia malleja on hyvä valmistella.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.9. Suullinen kysymys nuorten lukutaidon vahvistamisesta (Sofia Vikman kok)

Suullinen kysymys SKT 281/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ehdottomasti viimeinen kysymys tällä kyselytunnilla, edustaja Vikman.

Keskustelu

17.06 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Tänään vietetään Kalevalan päivää ja suomalaisen kulttuurin päivää. Ei ole sivistystä ja kulttuuria ilman suomalaista kirjallisuutta ja lukutaitoa. OECD:n mukaan suomalaisnuorten lukutaito on edelleen maailman kärkeä. Lukutaidon heikkenemistä on kuitenkin tapahtunut jo vuosikymmenen ajan. Erityisesti tämä näkyy poikien kohdalla. 11 prosenttia peruskoulun päättävistä suomalaisnuorista ei osaa lukea riittävän hyvin pärjätäkseen jatko-opinnoissa.

Ministeri Grahn-Laasonen on nostanut esiin lukutaidon ja lukuinnon vahvistamisen ansiokkaasti. Kansallinen lukutaitofoorumi on työskennellyt teeman parissa. Kysynkin opetusministeri Grahn-Laasoselta: mitä toimia lukutaidon puolesta on tehty ja [Puhemies koputtaa] on edelleen tehtävä, jotta suomalaisten lukutaito säilyy maailman kärjessä ja suomalaisnuoret innostuvat lukemisesta?

17.07 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä, monipuolinen lukutaito on kaiken oppimisen perusta, ja iltasadut ja yhteiset lukuhetket on tärkeä sisällyttää jokaisen lapsen elämään ja arkeen.

Perustimme kansallisen lukutaitofoorumin, joka laati puoli vuotta sitten suuntaviivat lukutaidon edistämiseksi ja lukuinnostuksen herättelylle, ja siinä meillä on kaikilla mahdollisuus olla omassa arjessamme vaikuttamassa asiaan. Tämä on herättänyt valtavan innostuksen. Olemme saaneet todella paljon tahoja mukaan, ja paitsi että lukutaidon edistäminen on päiväkotien ja koulujen tehtävä, siihen tarvitaan myös vanhemmat ja isovanhemmat, järjestöt, kirjastot, kaikki toimijat, jotka toimivat lasten ja nuorten maailmoissa. Aikuiset ovat hyviä tässä antamaan esimerkkiä, eli kun tiedämme sen, että lukutaito ja -innostus periytyvät, niin lukemalla lapsille voidaan juurruttaa se lukutaidon siemen.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

3. Ilmoituksia

3.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 28.2.2019 antanut hallituksen esityksen HE 324/2018 vp.

3.2. Toimenpidealoitteet

Puhemiesneuvosto on 27.2.2019 päättänyt lähettää valiokuntiin toimenpidealoitteet TPA 78-80/2018 vp.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 269/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 22/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 22/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.09 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikalla olijat! Haluan alkuun antaa kiitosta ympäristöministeri Kimmo Tiilikaiselle hyvästä työstä maankäytön, rakentamisen, ympäristölupien ja muun tähän kokonaisuuteen liittyvän ympärillä. Itse asiassa tällä kaudella tässä on saatu paljon aikaan.

Kun katsoin sitä tilannetta, minkä verran meillä tällä hetkellä on erilaisten viranomaisprosessien eli luvitusten takia hankkeita jumissa taikka niitä lupia odottamassa, niin sain tuoreen tiedon itse asiassa tämän vuoden tammikuulta, ja se kertoo, että tälläkin hetkellä, vaikka nämä ruuhkat ovat pienentyneet ja luvitukset nopeutuneet, meillä on 2,7 miljardin euron investoinnit kesken lupakäsittelyissä. Toteutuessaan nämä investoinnit loisivat jopa noin 9 000 työpaikkaa tähän maahan. Sen takia meidän pitää tätä luvitusjärjestelmää edelleen saada sujuvammaksi. Kun katsoo, mitä tällä kaudella on tapahtunut, niin tuo jono on jonkun verran lyhentynyt — vuonna 2016 lupajonossa oli 2,9 miljardin hankkeet — eli ei kovin merkittävää kuitenkaan, vaikka paljon on tehty. Työpaikkoja sieltä on syntynyt, silloin odottamassa näiden luvitusten myötä oli noin 14 000 työpaikkaa. Eli aika paljon työpaikkoja on kuitenkin tämänkin kautta Suomeen syntynyt.

Syke oli tilastoinut ympäristölupien käsittelyä, ja myönteistä siellä on, että tällä kaudella ympäristölupien käsittely on nopeutunut 19 kuukaudesta nyt 15,5 kuukauteen, kun puhutaan keskiarvoajoista. Ero nopeimman ja hitaimman avin välillä Suomessa kuitenkin on edelleen noin 6 kuukautta. Eli alueelliset erot ovat merkittävän suuria näissä luvituksissa. Minun mielestäni me tarvitsemme tähän maahan käsittelytakuun, ja toivottavasti tämä

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Luova, jonka on tarkoitus aloittaa vuonna 2021, tulee yhdenmukaistamaan tätä lupaprosessia valtakunnallisena toimijana kaikkien näiden lupien näkökulmasta.

Kyse tässä, mikä tänään on käsittelyssä, on siis siitä, että meillä ympäristöllisiä lupamenettelyjä yhteensovitetaan niin, että ympäristölupa, vesilain mukainen lupa, maa-aineslupa mutta myös joukko muita lupia, esimerkiksi luonnonsuojelulain mukainen poikkeamislupa, maankäyttö- ja rakennuslain mukainen lupa, kaivoslain mukainen lupa taikka vaarallisten kemikaalien tai räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukainen lupa, voitaisiin käsitellä tai käsiteltäisiin jatkossa hakijan pyynnöstä niin sanotusti yhteen sovit- taen.

Tällaista pyöreää pöytää käytettiin itse asiassa vuonna 2015, kun Äänekosken biotehdas haki lupaa. Siinä yva eli ympäristövaikutusten arviointi- ja lupaprosessit yhdistettiin ja siellä pystyttiin käsittelemään nämä kaikki luvat neljässä kuukaudessa, eikä yhtään lakia tarvinnut silloin edes muuttaa. Eli aika paljon tässä on kuitenkin tahdosta kiinni. Kun otetaan nämä eri lupien käsittelijät ja päättäjät samaan pöytään ja tehdään ja etsitään yhdessä vastauksia ja ratkaisuja ongelmiin eikä niin, että etsitään uusia ongelmia aina yhden päätöksen jälkeen, niin tulemme tässä saamaan hyviä tuloksia.

Juha Sipilän hallitusohjelman yksi keskeinen tavoite on ollut sääntelyn sujuvoittaminen, ja tämä on hyvä esitys siitä, ja hyvä, että tämä ehditään vielä tällä kaudella nyt maaliin saada. Tässä esityksessä ei puututa lainsäädännön aineelliseen sisältöön eikä osallistumisoikeuteen vaan pyritään siis kokoamaan moninaiset lupamenettelyt yhdeksi kokonaisuudeksi, jolloin prosessi on sekä luvanhakijan että mahdollisten haitankärsijöiden kannalta paremmin hahmotettavissa.

Niin kuin ympäristövaliokunta mietinnössään toteaa, esitys ei vaikuta millään tavoin myöskään viranomaisten valitusoikeuteen, mutta tähänkin olemme tällä kaudella tehneet toimenpiteitä. Ely-keskusten valitusoikeutta lainmuutoksella muutettiin pari vuotta sitten vuonna 2017. Tuo elyjen valitusoikeus rajattiin kaavoituksessa, rakentamisessa ja muussa alueiden käytössä vaikutuksiltaan valtakunnallisiin ja merkittäviin maakunnallisiin asioihin. Eli pääsimme siinä selkeästi siihen suuntaan, että virkamiesten tehtävä on ennen muuta etsiä ratkaisuja, eikä niin kuin jossain vaiheessa valitettavasti on ollut, että valituksia on tehty toisen virkamiehen tekemästä päätöksestä. On parempi tässä pyöreän pöydän menettelyssä etsiä yhdessä ratkaisut ja sen jälkeen tehdä päätös. Ja niin kuin äsken tuossa edellä totesin, tämä Äänekosken biotehdas oli hyvä esimerkki. Sen kaikki lupa-asiat, yva ja muu lupaprosessi, siis käsiteltiin neljässä kuukaudessa, kun alussa kerroin, että tällä hetkellä meillä ympäristöluvan keskiarvokäsittelyaika on 15,5 kuukautta ja erot erittäin suuria Suomessa.

Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä esitys, ja kiitos tästä maamme hallitukselle ja ministeri Kimmo Tiilikaiselle.

17.16 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on aivan oivallinen ja jatkaa sitä linjaa, millä pääministeri Sipilän hallitus on koko ajan ollut, eli byrokratiaa on purettu ja hallintoa virtaviivaistettu. Suomessa on syytä muistaa nyt kuitenkin kaikkien meidän, jotka odotamme, että kansantalous kohentuisi ja työpaikkoja tulisi lisää, että tälläkin hetkellä meillä on eri lupaprosesseissa miljardien eurojen arvosta erilaisia hankkeita, jotka odottavat lupaa sen takia, kun virkamiehet eivät kerkeä tehdä niitä päätöksiä. Ovatko sitten kaikki lupaprosessit aivan kohdallaan, niin veikkaisinpä, että siellä on paljon sellaista turhaa, jota ei ollenkaan tarvita. Otetaan nyt esimerkiksi vaikka joku pieni

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

voimalaitos: Jos pitää tehdä vaikka biovoimalaitos, niin siitä tehdään valtavan raskaat yvaselvitykset ja kaikki mahdolliset ja kuitenkin siinä poltetaan vain suomalaisia energiaraaka-aineita useimmissa tapauksissa. Kaikki päästöt, mitä sieltä tulee, tiedetään, kun voimalaitostekniikka tiedetään, mutta sitten se seisoo vuosia, vuosia tuolla hallintobyrokratiassa.

Tiedän kokemuksesta, kun kotikunnassani on muutamia hankkeita. Yhdessäkin siltahankkeessa tällä hetkellä on pelkkä sillanrakennuslupa venynyt jo kohta kaksi vuotta, ja vieläkin siihen lupaa odotetaan. Luulisi nyt, että pienen kapean joen ylitys, johon tulee silta... Muilta osin kaikki selvitykset on tehty, mutta lupa vain viipyy ja viipyy ja viipyy. Yrittäjä meinaa tuskastua, kun kuljetusyhteydet eivät pelaa, ja turhia riskejä otetaan, kun joudutaan ajamaan pitkän matkan takaa kiertoteitse ja vaarannetaan muuta liikennettä raskaalla liikenteellä.

Olkoon tämä esimerkki siitä, miten meillä Suomessa pitäisi pikkuhiljaa ruveta ymmärtämään se, että hallintohan ei ole hallintoa itseään varten vaan sitä varten, että saataisiin meidän systeemit pelittämään nopeasti ja tehokkaasti, ja myös totta kai sitä varten, että ympäristöstä pidetään huoli ja teemme hyviä, turvallisia rakenteita ja hyviä ratkaisuja. Mutta esimerkiksi nyt vaikka talon rakennuslupa tai jonkun muun isomman laitoksen rakennuslupa, niin kyllähän nyt, hyvänen aika, rakennustekniikka on tiedetty tässä maassa kohtuullisen pitkään. Niiden lupien luulisi tulevan todella nopeasti, mutta niissäkin on viivettä ja viivettä, en tiedä minkä takia. Jos kaikki nämä tällaiset lupahankkeet saataisiin nopeasti liikenteeseen, me saisimme kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja tähän maahan. Ja miettikää sitä, että jokainen tuotantolaitos, joka esimerkiksi toimisi ulkomaankaupan toimialalla eli veisi tuotteitaan ulkomaille, tuo Suomen kansantaloudelle valtavan määrän plussaa, ja kun hanke lähtee liikkeelle, vaikka nyt kaivoshanke tai joku vastaava, sieltä tulee jo ensimmäisenä vuonna investointien kautta valtion kassaan arvonlisäveroja ja muita veroja valtavat määrät.

Elikkä meidän pitäisi pikkuhiljaa ruveta ymmärtämään, mistä tässä on kysymys. Byrokratiaa kasvatetaan ja kasvatetaan ja uskotaan, että siitä se hyvä tulee, mutta se on juuri päinvastoin. Silloin me hukkaamme pienen kansakunnan varoja siihen, mihin ei pitäisi uhrata yhtään senttiä liikaa, vaan pitäisi paremminkin keskittyä siihen tekemiseen. Ympäristöasiat meillä osataan, mutta hallinnossa on näköjään vielä oppimista.

17.19 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen lakiesitys on esimerkki siitä, miten voidaan yksimielisesti hyväksyä lakiesitys, joka on valmisteltu huolellisesti. Totean tämän siksi, että meillä on ehkä maallikon silmään ja korvaan hyvin samantapaiselta kuulostava lakiesitys kaivoslaista, joka kuitenkin sitten tulee valiokunnasta erimielisenä täysistuntoon.

Tässä laissa annetaan luvanhakijoille, esimerkiksi nyt teollisuusyrityksille, mahdollisuus yhdistää tiettyjen lupatyypin käsittelyä, jos luvanhakija näin haluaa. Luvanhakijalla on mahdollisuus myöskin siihen, että luvat käsitellään ihan samassa järjestyksessä kuin nykyisinkin. Siinä kaivoslain muutoksessa, johon viitataan, on kyse siitä, että kaivosyhtiö voi jättää kaivoslupahakemuksen ennen kuin ympäristövaikutusarvio on tehty mutta voi silti säilyttää etuoikeutensa siihen, niin että jos siihen paikkaan kaivos tulee, niin sitten se kyseinen firma on etuoikeutettu siinä kaivostoimijaksi.

Tämä laki, joka nyt on käsittelyssä, käytännössä kuitenkin rajaa ne tilanteet, joissa ympäristövaikutusarvio käsitellään lupahakemuksen kanssa rinnakkain, sellaisiin tapauksiin, joissa ympäristövaikutusarvion keskeinen pointti eli vaihtoehtojen tarkastelu ei ole miele-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

kästä, eli tapauksiin, joissa käytännössä on vain yksi vaihtoehto, esimerkiksi jonkin jo olemassa olevan hankkeen laajentaminen. Sen sijaan se kaivoslain muutos, joka on tulossa erimielisenä täysistuntoon, mahdollistaisi sen, että lupahakemus tehtäisiin ja kaivosyhtiö olisi jo valinnut yhden ratkaisuvaihtoehdon, vaikka ympäristövaikutusarviointi ja siihen liittyvä erilaisten vaihtoehtojen ympäristövaikutusten tarkastelu olisivat vielä kesken.

Nämä kaksi hallituksen lakiesitystä ovat myös esimerkkejä siitä, miten eri tyyllillä valmistelussa saadaan erilaisia tuloksia. Tämä, jota nyt käsittelemme ja josta mietinnön ympäristövaliokunta on yksimielisesti hyväksynyt, on valmisteltu hyvin ja neuvotellen ja erilaisia osapuolia kuunnellen. Sen sijaan se kaivoslakimuutos, josta olen puhunut, on valmisteltu ilman yhtäkään lausuntoa. Edes muiden ministeriöiden lausuntoja ei ole pyydetty.

17.22 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Ympäristöministeriössä on saatu tällä vaalikaudella todella paljon hyvää aikaiseksi. Kiitos ennen kaikkea ympäristöministeriön virkamiehille mutta kiitos muillekin tähän asiaan vaikuttaneille, ja meidän ympäristöministerimme Tiilikainen on kyllä saanut näitä asioita tapahtumaan eteenpäin. Tällä vaalikaudella oli tavoitteena purkaa byrokratiaa, ja ympäristöhallinto on ollut tässä koko ajan etunenässä. Tämäkin hallituksen esitys, tämä laki, mikä nyt hyväksytään, on ehdottomasti niitä byrokratian purun parhaita kohtia.

Tässä laissa yhteensovitetään lupa-asioita. Tämä on erittäin tarpeellista ja hyvää, ja juuri niin kuin tuossa tuli jo puheeksi, niin me ympäristövaliokunnassa, valiokunnan jäsenet, olimme kyllä näistä aika lailla yhtä mieltä, ja täällä salikeskusteluissakin on mukava olla yhtä mieltä, sillä olette varmaan pystyneet seuraamaan sitä, että me ympäristövaliokunnan jäsenet olemme monesti olleet hyvinkin eri mieltä asioista. Ehkä siinä kaivoslakiasiaassa, mikä tulee kohta tänne saliin käsittelyyn, tulette huomaamaan myöskin sen, kuinka eri mieltä me olemme näistä tietyistä asioista.

Tässä laissa on nyt saatu yhteisellä näkökulmalla menemään eteenpäin se, että tämä laki auttaa siihen, että sekä asianomaiset että virkamiehet voivat kunkin luvan käsittelyvaiheessa keskittyä sen olennaisiin asioihin. Elikkä kun minä toimin kunnassa viranomaisena — olin elinkeinoasiamiehenä, kunnansihteerinä — oli monta kertaa tilanne, ettei tiedetty, missä vaiheessa kenenkin pitää antaa lausunto ja millä lausunnolla on mikä merkitys ja mihin lupaan aletaan valittamaan milloinkin. Siis sitä oli koko ajan niin, että sähläykseksi meni, kukaan ei enää tiennyt, mikä hoidetaan milloinkin. Meni hirveästi aikaa kaikilla hukkaan. Sen takia onkin hyvä, että nytten näitä lupia yhtenäistetään, hoidetaan yhtä aikaa se, mikä on mahdollista, niin että voidaan säästää todellakin hyvin paljon voimavaroja asioiden oikeaan hoitamiseen.

Seuraavalla vaalikaudella tämä saadaan sitten Luovan kautta hoidettua, ja siitä olen myöskin erittäin tyytyväinen, koska se auttaa siihen, että virkamiehet voivat todellakin keskittyä asian hoitamiseen eivätkä sen miettimiseen, kuka hoitaa mitä milloinkin. Hoidetaan asia kerralla kuntoon.

Eli kiitoksia tästä laista, ja kohti seuraavia haasteita. Ympäristöministeriön puolella, valiokunnan puolella nämä näyttävät olevan jo aika vähissä [Puhemies koputtaa] tällä vaalikaudella.

17.25 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä. Myös luonnonsuojelulain mukaiset poikkeamisluvat tulevat yhteensovittamisen piiriin, ja voisi

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

sanoa, että jo oli korkea aikakin laittaa näitä samaan asiaan liittyviä eri lupamuotoja yhteen. Uskon, että kun tämä käytäntö tämän lain myötä sitten todella alkaa, niin moni tulee vielä tätä esitystä kiittelemään. Myös oikeuden ratkaisumenettelyn sujuvuus ja keventäminen ja yhteensovittaminen oli tässä yhtenä hyvin keskeisenä asiana, ja mielestäni se on myös hyvä muutos tässä.

Meillä on oikeuden resursseissa koko ajan vajetta, ja uskon, että sitten aikaa myöten tämäkin sitä työpainetta siellä purkaa, kun voidaan erilaisia prosesseja yhdistää, joten kiitos ympäristövaliokunnalle myös siitä, että se on tehnyt yksimielisen mietinnön ja osoittaa tällä tavalla, että asioita voidaan viedä hyvässä hengessä eteenpäin.

17.26 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Todellakin, en ole tässä valiokunnassa ollut mukana, mutta tähän liittyvät hallitusohjelman uudet strategisen työn toimintatavat. Normien sujuvoittaminen on siinä kärkihanke, eikä silloin puhuta yksin siitä, että edistetään yrittäjyyttä, työllistymistä tai työllistämistä normeja sujuvoittamalla tai helpotetaan ihmisten arkea, vaan siinä on mukana myöskin se, että voitaisiin valitusmenettelyjä järkevöittää.

Täällä edustaja Hoskonen sanoi, että meillä on investointeja valitusten takana, on laskettu, ehkä 2 miljardia, ehkä enemmänkin. Sellainen menettely, että hallinnon viranomaiset, ministeriöt valittavat toistensa päätöksistä, on aika hankala ja, etten sanoisi, vähän outokin. Siinä mielessä tervehdin tyydytyksellä tätä esitystä, tätä työtä, mitä ministeri Tiilikainen on tehnyt normien sujuvoittamiseksi. Me tarvitsemme normeja rakentamiseenkin, totta kai, mutta me tarvitsemme parempia normeja, emme välttämättä vähemmän normeja, ja silloin tämä sujuvoittaminen on erityisen tärkeää liittyen myöskin erilaisiin valitusmenettelyihin tai lupamenettelyihin, ja tätä, arvoisa puhemies, tervehdin tyydytyksellä.

17.27 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kyseessä on siis uusi laki ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta. Erittäin hyvä laki kaiken kaikkiaan. Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja tästä laista, ja kun tämä oli ympäristövaliokunnassa, niin valiokunta sai yksimielisen mietinnön asiaan — erittäin hyvä lähtökohta.

Kaiken kaikkiaan tämä lakiesitys perustuu Sipilän hallituksen sääntelyjen ja normistojen sujuvoittamishankkeeseen siten, että normeja ja byrokratiaa kevennetään ja lupamenettelyjä yhteensovitetään ja sitä kautta ihmisten arki helpottuu käytännössä. Viime vuosina ovat aivan liian paljon erilaiset lupamenettelyt pitkittäneet isoja hankkeita, niin ympäristöhankkeita kuin erilaisia kaavahankkeita kuin rakentamishankkeita, ja on sen takia erittäin hyvä, että nimenomaan tähän asiaan on nyt tällä hallituskaudella paneuduttu ja pyritty sujuvoittamaan käytäntöjä. Tämäkin hallituksen esitys on sääntelyjen sujuvoittamista vaarantamatta ympäristönsuojelun tavoitteita. Se on myöskin hyvä lähtökohta, että ei vaaranneta niitä ympäristönsuojelutavoitteita, mitä on asetettu. Itse painottaisin vielä tässä hallituksen esityksessä tätä yhden luukun periaatetta siten, että samalla käynnillä, samoilla lupahakemuksilla pystytään viemään jouhevasti asioita eteenpäin.

Kaiken kaikkiaan erittäin hyvä hallituksen esitys, ja toivottavasti saadaan hyviä käytäntöjä eteenpäin.

17.29 Pia Viitanen sd: Arvoisa herra puhemies! Oli mukava kuulla, että valiokunta on yksimielisesti päässyt eteenpäin. Tämä kuulostaa hyvin viisaalta, että on mahdollista yhdis-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

tellä halutessaan erilaisia lupatyyppejä, ja on tietenkin tärkeää se, että samaan aikaan ei vaaranneta esimerkiksi ympäristönsuojelutavoitteita.

Vähän, puhemies, huolestuin siitä, mitä tuossa kollega, edustaja Hassi edellä kertoi siitä, että kaivoslain valmistelu on ollut vähän toista luokkaa. Eli siellä on ollut erittäin heikkoa valmistelua, ja tietenkin, kun ajatellaan eduskunnan kannalta, se ei ole ollenkaan toivottavaa, että näin olisi, ja siksi kyllä haluan huoleni tästä ilmaista.

Täällä on puhuttu näistä normitalkoista ja säädösten purusta. Mielestäni ajatuksena se on täysin oikea, ja sitä on tehty pitkään, itse asiassa jo edellisellä kaudella näitä perattiin läpi, ja mielestäni on ihan selvää, että jos on niin sanottua turhaa normitusta, niin silloin sen voisi heittää roskakoriin. Mutta tiettyjä normeja myös tarvitaan, tarvitaan sellaisia, jotka vaikkapa suojelevat ympäristöä tai esimerkiksi rakentamisessa sen laatua, tämänkaltaisia seikoja.

Mutta, puhemies, kun täällä puhuttiin näistä normitalkoista, niin on eräs asia, minkä haluan tässä oikeastaan nostaa esiin keskusteluun, kun tämän hallituksen aikana on kuitenkin tullut myös eräällä tavalla vähän lisää normitusta. Nimittäin viime kaudella meillä oli mielestäni erittäin hyvä Omakotiliiton alulle panema kansalaisaloite energiatodistuksesta. [Eero Heinäluoma: Omakotitalojen!] — Omakotitalojen energiatodistuksesta. — Tuolloinhan esimerkiksi päätettiin eduskunnan yksimielisellä siunauksella ja ministerin aloitteella siitä, että voitaisiin EU:hun päin käydä keskustelua, josko EU antaisi meille nyt mahdollisuuden tehdä vapaaehtoiseksi nämä vanhojen omakotitalojen energiatodistukset, jotka eivät sinänsä ole suoranaudessa yhteydessä siihen, että yksikään talo tulisi yhtään sen ympäristöystävällisemmäksi tämän energiatodistuksen vuoksi, koska tämä koskee vanhoja omakotitaloja. Tätähän silloin aikanaan vuonna 2002 Suomi haki ja sitten saikin pitkään siinä tietynlaista joustoa.

Tätä olisi ollut tärkeä nyt viedä eteenpäin, mutta tämän hallituksen aikana kävi hämmästyttävästi eräässä tapauksessa toisinpäin, eli tämä asia ei suinkaan edennyt sen vapaaehtoisuuden suuntaan vaan energiatodistuksia alettiin vaatia entistä enemmän, jopa autotalleilta. Eli tämä hallitushan sitten toimi niin, että myös autotalleille tuli tämä energiatodistus pakolliseksi. Olisin halunnut vielä tästä huomiota nostaa. Silloin muuten perussuomalaisetkin olivat hallituksessa, kun autotalit tulivat energiatodistuksen piiriin. [Timo Heinonen: Se ei liity tähän nyt mitenkään!] Silloin me kovasti tästä keskustelimme. — Tämä liittyy norminpurkutalkoisiin, ja mielestäni tämä on hyvä ja kuvaava esimerkki.

Tarkastusvaliokunta omassa mietinnössään asumisesta muistutti tästä vanhojen omakotitalojen energiatodistusasiasta. [Puhemies koputtaa] Se on hyvin ajankohtainen. [Eero Heinäluoma: Onko se jotenkin kipeä kohta? — Timo Heinonen: Ei!]

17.32 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Vielä kaksi näkökulmaa.

Ensinnäkin normien ja byrokratian purkuhan on yleisenä käsitteenä sellainen, että varmaan sitä useimmat kannattavat, mutta kuitenkin käytännön elämä tuo jatkuvasti esimerkkejä asioista, joissa tuntuu siltä, että tarvittaisiin lisää normeja ja esimerkiksi lisää viranomaisten valvontaa. Viime aikojen mieliä kuohuttaneet uutiset siitä, mitä tapahtuu useiden yritysten ja myös julkisen puolen vanhustenhoivalaitoksissa, ovat siitä hyvä esimerkki.

Sitten tähän kyseiseen hallituksen esitykseen: Vielä haluaisin tuoda esille sen, että hallituksen esitys on kirjoitettu siitä näkökulmasta, että ikään kuin viranomaisten asiakkaita olisivat vain ne yritykset, jotka hakevat jollekin hankkeelle lupaa. Oikeastihan asiakkaita,

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

jos tällaista sanaa halutaan tämmöisessä yhteydessä käyttää, ovat myöskin ne ihmiset, jotka asuvat tämän hankkeen vaikutuspiirissä.

Tässä lakimuutoksessa pidennetään valitusaikaa siten, että silloin kun yhdistetään ympäristövaikutusarvio ja tämän varsinaisen luvan hakeminen, niin valitusajan pitäisi olla vähintään 45 päivää ja maksimissaan 60 päivää. Ympäristövaliokunta korostaa sitä, että aina kun viranomainen päättää, onko se tämä lyhyempi 45 vai 60 päivää vai siltä väliltä, niin sitä pitää tarkastella sen asian laajuuden kannalta, jotta kansalaisilla on oikeasti mahdollisuus perehtyä siihen asiaan sen valitusajan kuluessa, koska silloinhan tavallaan se kertapläjäys on isompi, mikäli kansalaiset tähän hankkeeseen haluavat ottaa kantaa. Valiokunta tuo esille myös sen, että jos tämmöinen hanke kuulutetaan, julkistetaan kannanottoja varten, ja jos se tapahtuu loma-aikaan, niin silloin mieluummin tämä valitus aika olisi pidemmästä päästä eikä käytettäisi sitä lyhintä mahdollisuutta vaan viikkoa tai kahta pitempää.

17.35 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja, valiokunnan puheenjohtaja Hassi otti tärkeän asian esille, ja niin kuin tuossa hänen johtamansa valiokunnan mietinnössä todetaan, tuodaan esille juuri tämä, että se on myös niille, joilla mahdollisesti on tarve, joihin se lupaprosessi vaikuttaa. Heillä on itse asiassa silloin paremmat mahdollisuudet puuttua. Ja niin kuin puheenjohtaja Hassi kertoi, tätä valitusaikaa pidennetään, mutta silloin on se yksi kokonaisuus, minkä ympärillä voi tämän tarkastelun tehdä, eikä tapahdu sitä, minkä itse asiassa edustaja Maijala nosti esille, että oli tuhannen eri kohtaa ja eri vaihetta, missä olisi pitänyt osata reagoida ja vaikuttaa. Nyt on se selkeä kokonaisuus, minkä ympärillä on aika tehdä tämä mahdollinen valitus tai oikaisu niiden, joita tämä koskee. Itse pidän hyvänä sitä, että ollaan menty myös kohti tätä niin sanottua yhden luukun periaatetta: sähköinen luukku, josta asiakirjat jakautuvat sitten kaikkialle sinne, mihin niiden tarvitsee mennä. Nämä ovat hyviä uudistuksia, joita tällä kaudella on viety eteenpäin.

Niin kuin tuossa aiemmin totesin, niin olemme pystyneet tämänkin, viranomaisprosessien nopeuttamisen, myötä saamaan tähän maahan lisää työtä ja työllisyyttä, uusia työpaikkoja. Vielä vuonna 2016 lupajonoissa oli noin 14 000 työpaikkaa ja 2,9 miljardin hankkeet, ja nyt ollaan päästy tuonne 9 000 työpaikkaan. Edelleen jonoissa lupia odottaa 2,7 miljardin erilaiset investoinnit, eli niillä on kesken tämä lupakäsittely. Eli kyllä tässä vielä tehtävää riittää.

Niin kuin totesin aiemmin, niin on hyvä, että Luova tulee yhtenäistämään käytäntöjä, sillä meillä on liian isoja alueellisia eroja näiden lupien käsittelyissä. Nopeimman avin ja hitaimman avin välillä on jopa puolen vuoden käsittelyaikaero, ja onhan se aivan kohtuuttoman suuri.

17.37 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Kaivoslaki ei sinänsä kuulu tähän, mutta se on kuitenkin tätä samaa kokonaisuutta siinä mielessä, että ympäristöllisten lupamenettelyjen selkeyttäminen on kyseessä myöskin siinä kaivoslaissa, mikä on tällä hetkellä meillä työn alla. Siinäkin on tarkoituksena se, ettei tarvitsisi alkaa hakemaan turhia lupia vaan voisi selkeämmin hoitaa sen asian jo työn alla olevilla papereilla valmiiksi. Siinä mielessä se on kyllä erittäin hyvä esitys, mikä siinä on, ja kuuluu tähän samaan kokonaisuuteen, eli senkin avulla ollaan purkamassa byrokratiaa ja ollaan lupamenettelyjä ehdottomasti yhtenäistämässä.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Kaivoslaista on tässä vaiheessa turha ottaa puheeksi sitä, onko siinä kuultu riittävästi asiantuntijoita vai ei, ennen kuin se asia on täällä salissa käsittelyssä. Katsomme sitten sitä asiaa tarkemmin.

17.38 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Tarpeettoman byrokratian purun pitäisi olla meidän kaikkien yhteinen harraste — ja samalla on tärkeätä, että sitten katsotaan, missä tarvitaan esimerkiksi ympäristön suojaksi lainsäädäntöä ja lupamenettelyä. Niitäkin asioita ilman muuta on.

Sympatiani on kuitenkin edustaja Viitasen esille nostaman asian puolella. Onhan tämä omakotitalojen energiatodistuksen vaatiminen kyllä ihan käsittämätön juttu, kun tämä energiatodistus ei kerro todellista energiankulutusta. Jos se edes kertoisi sen todellisen kulutuksen, sitä voisi ehkä jotenkin vielä pitää ymmärrettävänä, mutta kun se on täysin teoreettinen, laskennallinen juttu — katsotaan talon piirustuksia ja sitten siitä tehdään johtopäätöksiä. Eikä siinäkään vielä olisi mitään, että niiden piirustusten perusteella kerrottaisiin, mikä se kulutus on, mutta sitten käytetään erilaisia kertoimia, joilla sitä kuvataan, mikä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jos asut maalämpötalossa, johon tarvitaan kuitenkin sähköä, ja vaikka ostaisit sen saimaannorppatunnuksella varustetun sähkön, joka on täysin ympäristöystävällistä uusiutuvaa energiaa, niin tähän energiatodistukseen pannaan rankaisukerroin. Sitten myynnissä pitää olla se todistus, joka ei siis kerro todellista kulutusta, ja totta kai on sertifioitu, ketkä sitä saavat antaa, ja maksat siitä sitten lisää asumisen kustannuksina. Tällaisia meidän pitäisi poistaa, hyvät kollegat, täysin tarpeettomia, jotka eivät todellisuudessa vie eteenpäin energian säästämisen ideaa, tämä ei vie eteenpäin energian säästämisen ideaa. Vanhoissa omakotitaloissa tämä energiatodistus edelleenkin makaa, eikä sille ole tehty yhtään mitään, vaan iso hiljaisuus on laskeutunut tämän asian ympärille.

Kun viime kaudella tätä asiaa käsiteltiin ja oli tämä edustaja Viitasen mainitsema kansalaisaloite tästä asiasta — kuuntelin sieltä puhemiehen aitiosta käsin puheenvuoroja — minusta tuntui siltä, että kaikki olivat samaa mieltä, että tämä pitää poistaa, ja tuli eduskunnan päätöskin. Jään nyt kysymään: missä tämä asia on? Omakotitaloissa nimittäin asuu lähes 3 miljoonaa suomalaista, jotka törmäävät tähän byrokraattiseen vaatimukseen, ja jos katsotte myynti-ilmoituksia, siellä lukee yhä useammin, että lain vaatima energiatodistus puuttuu, koska ihmiset kokevat tämän kiusantekona eivätkä minään todellisenä informaationa kaupanteossa. Se ei ole hyvä myöskään lainkuuliaisuuden kannalta.

Eli kyllä näitä talkoita tarvitaan, mutta tässä olisi helppo kohde, josta saisi paljon kannatusta, jos hallitus tämän vielä hoitaisi maaliin.

17.41 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä on hallituksen esitys ja siitä oleva ympäristövaliokunnan mietintö sitä koskien, että saataisiin ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittaminen aikaiseksi. Tämä on kyllä nimenomaan sitä, mitä on toivottu sen osalta, että ei käytettäisi yritysten aikaa eikä ennen kaikkea viranomaisten aikaa siihen, että niin sanotusti samoja asioita käydään läpi eri lupamenettelyjen yhteydessä kuitenkin samoja perusteita, esimerkiksi saman yrityksen asioita, koskien.

Tämä kyllä sekä säästää kustannuksia viranomaisilta että myös antaa sitä työaikaa aina seuraavan tapauksen käsittelyyn. Niin kuin tiedämme ja olemme kuulleet useammissa puheenvuoroissa, rajallisten resurssien vuoksi meillä on jonossa paljon erilaisia hankkeita, ja kun tiedämme myöskin sen taustan, että monista hankkeista valitetaan myös ihan kiusan-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

teon vuoksi, on tärkeätä, että viranomaisilla on nyt olemassa menettelytavat, miten voidaan näitä asioita sujuvoittaa ja silti pitää ympäristöstä huolta ja turvallisuudesta huolta.

Norminpurkutalkoissa on ollut keskeistä se, että turvallisuudesta ei tingitä ja sujuvoitetaan sääntelyä sillä tavalla, että se on ihmisten parhaaksi, toimijoitten parhaaksi. Paljolti meillä lainsäädäntöä tehdään EU:sta tulevan normituksen vuoksi, kuten esimerkiksi tämä autotalliasia, mistä tuossa äsken edustaja Viitanen mainitsi — varmaan tiedossa on se, että se tulee EU:sta ja siinä on tietty koko, mikä määrittelee sitä asiaa — ja se on ollut erittäin hyvä, että tämän hallituksen aikana on näitä Suomi-lisiä kuitenkin poistettu näistä sääntelistä, mitä EU:sta tulee. Meidän on sitä noudatettava — niin kuin tuossa kyselytutkiskustelussakin tuli, että tiettyjä asioita on meidän varmistettava — mutta mitään Suomi-lisiä me emme tarvitse, vaan noudatetaan minimivaatimuksia. Niitä pitää aina noudattaa, mutta me emme saa tehdä semmoista ylimääräistä, kansallisesti turhaa sääntelyä, joka hankaloittaa meidän kansalaisten ja yritysten toimintaa.

17.44 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kun keskustelu nyt sallittiin myös energiatodistuksista, niin olen tismalleen samaa mieltä, että meidän olisi järkevä päästä sentyyppisestä sääntelystä kokonaan eroon.

EU-komissiohan velvoitti omistajat selvittämään rakennustensa energiankulutusta, ja omistaja joutui alun perin tekemään tämän vain vanhempiin taloihin. Suomessa energiatodistus ei alun perin ollut pakollinen pientaloissa. Ympäristöministeriö kuitenkin viime kaudella katsoi, että tämä on ongelma, koska pientalojen osuus on noin 27 prosenttia maamme rakennuskannan kuluttamasta energiasta.

Viime hallituksen asuntonministeri Pia Viitanen esitteli eduskunnalle marraskuussa 2012 ehdotuksen uudeksi laiksi rakennusten energiatodistuksesta, ja laki valmistui silloin nopeasti. Se itse asiassa sääti kaikille pientalojen omistajille velvollisuuden hankkia talolleen energiatodistus, ja itse asiassa tässä tapahtui juuri tuo, mihin edustaja Heinäluoma, joka nyt jo poistui salista, viittasi. Tämän uuden, asuntonministeri Pia Viitanen esittelemän lain mukaan vanhat sähkölämmitteiset pientalot päättyivät tuohon G-energiatuhlaajaluokkaan [Pia Viitanen: Ei pidä paikkaansa!] riippumatta siitä, minkälaisia muita keinoja siellä oli, mihin esimerkiksi edustaja Heinäluoma edellä viittasi.

Sähkölämmitteisissä pientaloissa asuu miljoona ihmistä, ja tämä kyllä kohdistui heihin kovalla tavalla. Toivotaan, että jos nyt sitten vaikka seuraavalla kaudella löytyisi yhteistä tahtoa siihen, niin lähdemme viemään tätä yhtä tarmokkaasti kuin vaikkapa ministeri Berner lähti viemään kesäaika—talviaika-muutosta. Se lähti Suomessa samanlaisesta tilanteesta. Berner tarttui asiaan, ja täällä todettiin ensin, että emme voi tehdä sitä, se on EU-direktiivien takana, mutta eduskunnasta annettiin ministeri Bernerille vahva valtakirja. Toimeen tarttuvana naisena hän matkusti Eurooppaan, kävi neuvottelut, ja — kuinkas kävikään — komission puheenjohtaja Juncker hetken päästä ilmoitti, että me luovumme kellojen kääntelystä. Eli kyllä Euroopassakin muutoksia voi tehdä, ja meillä on hyviä eurovaaliehdokkaita nyt myös kevään vaaleissa, ja toivotaan, että sinne saadaan sellaisia aikaansaapia kavereita, jotka sitten tarttuvat tähänkin asiaan ja ovat valmiita tekemään tämäntyyppisestä asiasta asian, jonka voivat sataprosenttisesti jäsenvaltiot itse päättää. On täysin kohtuutonta, että meitä rangaistiin tällä lainsäädännöllä, että kaikki talot joutuvat tuon energiatodistuksen tekemään. Nyt on mielenkiintoista kuulla — huomasin, että seuraava puheenvuoro on tämän lain aikanaan esitelleellä [Puhemies koputtaa — Pia Viitanen välihuuto] entisellä ministeri Viitasella.

17.47 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on ihan hyvä, että kerrataan sitä historiaa. Silloin kun minä tulin asuntonministeriksi puolessavälissä viime kautta, niin energiatodistukseen liittyen oli juuri tullut tämä pakko EU:sta, nämä kertoimet, ja myös vanhat omakotitalot... [Timo Heinonen: Ei vielä siinä vaiheessa!] — Itse asiassa minä selvitin hyvin tarkkaan sen historian. — Se oli juuri tullut eduskuntaan, se oli sillä kaudella säädetty näille vanhoille omakotitaloillekin pakolliseksi. Tuli tämä kansalaisaloite. Olin täysin tuore ministeri ja totesin, että olen itse asiassa samaa mieltä aloitteen tekijöiden, Omakotiliiton, kanssa siitä, [Timo Heinonen: Ei, mutta kyllä te esittelitte tämän lain!] että tämä asia tulee korjata, jolloin sitten... — Minä pyydän, että edustaja Heinonen lukee minun puheenvuoroni, missä käyn tämän historian läpi, jonka pidin ministerinä siinä lähete keskustelussa, kun käsitelimme Omakotiliiton aloitetta, silloin kun se tuli vireille. — Siinä kertaan tätä historiaa, mikä se on EU:n näkökulmasta ollut ja Suomen näkökulmasta, ja silloin totesin, että minä olen valmis tekemään aloitteen siitä, että saisimme EU:lta mahdollisuuden jälleen kerran palata siihen, että tämä olisi vapaaehtoinen. Samoin sanoin, että kuuntelen, mitä eduskunnan ympäristövaliokunta asiasta on mieltä, ja olen valmis lähtemään myös kansallisiin sisältöä koskeviin lainmuutosvalmisteluihin sen mukaan, mitä ympäristövaliokunta minua evästää. Ympäristövaliokunta hyväksyi kaksi lausumaa, joiden toimesta sitten ryhdyin toimeen ja lähdettiin myös tätä sisällöllistä valmistelua tekemään. Muun muassa perustettiin työryhmä, missä oli Omakotiliitto mukana, otettiin muutama malli valmistelun jatkoksi ja haluttiin valmistella tulevaa hallitusta varten malli, jossa olisi myös esimerkiksi Omakotiliiton näkemys vahvasti mukana. [Timo Heinonen: Puhuin myöhemmästä ajasta!]

Sitten loppui vaalikausi, ja nyt olemme odotelleet, mitä tapahtuu. Mutta silloin, kun minä tulin, edustaja Heinonen, ministeriksi, oli jo olemassa nykyinen lainsäädäntö energiatodistuksista. Tulin siinä vaiheessa, kun tämä kansalaisaloite omakotitaloista oli. Pyydän edustaja Heinosta todellakin, että kun siellä innokkaasti nyt googlaatte, niin ottakaapa se kansalaisaloite keskustelu sieltä... [Timo Heinonen: En puhu siitä ajasta!] — Ei, kun se on juuri se aika, kun tulin ministeriksi, edustaja Heinonen. Se on ihan olennainen asia.

17.49 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vaikka nyt onkin käsittelyssä lupamenettelyjen yhteensovittamisesta oleva hallituksen esitys, niin tämä keskustelu on kääntynyt nyt energiatodistuksiin ja käytännössä omakotitalojen energiatodistuksiin, minkälaiset niiden tulee meillä Suomessa olla tällä hetkellä.

Olen itse lämpimästi, mielenkiinnolla kuunnellut tätä keskustelua ja olen kyllä edustajien Viitanen ja Heinäluoma kanssa samaa mieltä siitä, että meillä tällä hetkellä tulisi parantaa sitä käytäntöä, millaiset energiatodistusten tulee olla. Tällä hetkellä energiatodistukset ovat hyvin laskennallisia ja siinä, miten ne lasketaan, otetaan erilaisia kertoimia ja muuttujia huomioon. Itse toivoisin, että kaiken kaikkiaan energiatodistus olisi enemmän todellisuuteen perustuva ja kulutukseen perustuva, miten nimenomaan se energiankulutus omakotitalossa menee, ja otettaisiin enemmän huomioon myöskin, mistä se energia tulee ja mitä energiaa käytetään siellä omakotitalossa.

Kaiken kaikkiaan, kun itsekin muistelen, miten viime kaudella käytiin tätä keskustelua ja tämänkin kauden alussa käytiin tätä energiatodistuskustelua, kyllä itse lämpenin sille ajatukselle, minkä Omakotiliitto toi esille ja miten hekin kokevat, että energiatodistukset tulisi laatia. Kaiken kaikkiaan kuitenkin energiatodistusasia on meille tullut EU:sta ja EU:n

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

lainsäädännöstä, ja sitten se on otettu meillä lakiin ja asetuksiin, asetusten kautta käytäntöön.

Olen huomannut — ihan samalla tavalla niin kuin, taisi olla, edustaja Heinäluoma kertoi — että kun on katsonut asuntojen myynti-ilmoituksia, niin aika monessa myynti-ilmoituksessa näyttää vielä olevan, että ei ole sitä e-todistusta siellä kuitenkaan olemassa. Itse toivon, että kun niitä e-todistuksia nyt vaaditaan, niin e-todistusten hinnatkaan eivät olisi kovin korkeita. Sitä keskustelua käytiin silloin viime kaudella etenkin, että mihin hintataso nousee, kun energiatodistus laaditaan.

Itse toivon, että tämä energiatodistuskeskustelu kaiken kaikkiaan nostetaan vielä esille ja paneudutaan siihen hyvin ja tehdään energiatodistuksesta enemmän käytännönläheinen.

17.52 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Palaan vielä tähän energiatodistusasiaan, joka sekin kuuluu ympäristöministeriön toimialaan ja joka on tärkeä, kun näistä byrokratiatalkoista puhutaan. Täytyy sanoa, että minä en näe mitään syytä, minkä takia vanhoissa omakotitaloissa pitäisi tällaista todistusta vaatia. Miksi en näe? Sen takia, että ei se kerro todellista kulutusta ja on hyvin vaikea näistä piirustuksista arvioida, mikä se todellinen kulutus on, koska kysymys on siitä, että kun talot ovat vanhoja, niin mitä ne piirustukset enää kertovat siitä todellisuudesta. Eihän pidä myöskään aliarvioida omakotitalon ostajia. Kylähän he katsovat, mikä lämmitysmuoto siellä on, onko öljylämmitys esimerkiksi, onko suora sähkölämmitys, onko maalämpö tai onko ilmalämpöpumput tai vesilämpöpumput, ja siltä pohjalta he tekevät johtopäätöksiä. Ja sitten tietenkin, kun katsotaan, kuinka paljon sitä öljyä on mennyt ja kuinka paljon sähköä on mennyt, näkee sen todellisen kulutuksen, ja sen voi katsoa pidemmältä aikaa.

Tämä on malliesimerkki sellaisesta sääntelystä, joka tulee muiden maiden todellisuudesta. Suomessa ihmiset edelleenkin asuvat omakotitaloissa, siis lähes 3 miljoonaa ihmistä, mutta eihän näin ole Saksassa tai Ranskassa tai Italiassa. Näissä maissa lähtökohta on kerrostalotodellisuus, ja siellähän tämä tällainen säädös, jossa on energiatodistus, on helppo toteuttaa. Tosin en ole kyllä ihan varma, kuinka monessa italialaisessa kerrostalossa tämä on otettu käyttöön — vähän rohkenen epäillä, että suhtautuminen näihin säädöksiin ei ole ihan samanlaista kuin täällä meillä. Mutta meillä tämä on ongelma, tämä koetaan kiusanteoksi. Uusissa taloissa, jotka valmistetaan ja joista tehdään piirustukset, se tulee varmaan sen normaalin suunnittelutyön yhteydessä.

Mutta kysyn edelleenkin, eikö tämän pitäisi olla meidän yhteinen intressi, että tämä poistetaan, ihan niin kuin eduskunta viime kaudella päätti, että Suomen pitää tehdä ehdotus EU:lle. Tällä kaudella piti olla tämän direktiivin tarkastelu, jossa tämän ehdotuksen olisi voinut tehdä, mutta nyt tässä on tullut kummallinen hiljaisuus. Minusta tämän ei pitäisi olla mikään puoluepoliittinen kysymys vaan ihan terveen järjenkäytön kysymys. Se edellyttää sitä, että me mietimme nämä säännökset, joita meille tarjotaan myös Euroopan unionista, ja sitten katsotaan, ovatko nämä järkeviä, johtavatko ne siihen hyvään tarkoitukseen, joka on sanottu, niin kuin energiankulutuksessa. Ja kun näin katsoo, niin tulee siihen johtopäätökseen, että tämä energiatodistus on tältä osin aivan rahanhukkaa vanhojen omakotitalojen osalta ja rahan heittämistä Kankkulan kaivoon.

17.55 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Korjataan virhe: Ison valtakunnallisen lehden uutisessa oli väärin, minkä myös näytin edustaja Viitaselle. Siinä hänen piikkiinsä oli laitettu tämä kaikille taloille tullut energiatodistus ja korjataan tämä. Eli tämä ta-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

pahtui marraskuussa 2012, ja silloin asuntonministerinä toimi Krista Kiuru, mutta sosiaalidemokraatti hänkin, eli sosiaalidemokraattisen asuntonministerin toimesta tämä laajeni koskemaan kaikkia taloja. Ja nyt olen tyytyväinen siihen, että meillä on aika yhtenevä käsitys täällä, että energiatodistuksista pitäisi päästä eroon, kun ne eivät kerro sitä todellista kulu- tusta ja eivät edes anna todellista kuvaa rakennuksista. Mutta nyt korjattiin tämä, ja pahoit- telen, että tuon virheellisen uutisen pohjalta mainitsin väärän sosiaalidemokraattisen asun- tonministerin tämän toimenpiteen aikaansaajaksi.

Aivan oma asiansa on myös sitten kuntoarviot, jotka ovat tässä maassa hyvinkin villin lännen toimintaa, mutta ei mennä niihin tällä kertaa.

Mutta näin tuli tuo korjattua, ja asia on minun osaltani loppuun käsitelty.

17.56 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! On ihan hyvä, että nyt tuli selville se, että omalta osaltani tulini ministeriksi nimenomaisesti siinä mielenkiintoisessa vaiheessa — on hieno kunnia saada tulla ministeriksi ja uusia haasteita edessä — ja hetikohta tuli tosiaan tämä kansalaisaloite. Oli upeaa ajatella, että hetkinen, nyt ministerinä voin toimia kansa- laisten tahdon mukaan, ainakin ilmaista, että jos joku asia on väärin, niin olen valmis sitä korjaamaan. Ei niin, että sanotaan, että tuore laki, EU pakottaa, emme voi tehdä mitään, kä- det ylös, vaan sitten pitää lähteä siitä, että no jos EU pakottaa, niin voisimmeko sielläkin — niinä vuosina EU:ssa puhuttiin norminpurusta hyvin voimakkaasti, REFIT-henki siellä oli — nyt sitten lähteä vaikuttamaan emmekä nostaisi käsiä ylös. Ja samoin jos kansallisessa lainsäädännössä oli ongelmia tämän muutokertoimen kanssa, niin minä olin valmis sitä korjaamaan. Jouduin joskus katsomaan aivan hirveitä kirjauksia, mitä sieltä direktiivistä tuli, missä yritettiin selittää, miksi se muutokerroin jonkunmuotoisena on pakollinen, ja muistan sen lukeneeni tuolta eduskunnan pöytäkirjasta, että tällaista tekstiä täällä on. Mutta asiat on tehty muutettaviksi, ja siksi tämä prosessi käynnistettiin. Kiitin todella monta ker- taa myös Omakotiliittoa, joka oli tehnyt tämän arvokkaan kansalaisaloitteen, josta sitten tosiaan kaksi lausumaa eduskunnalta seurasi.

Mutta mikä tässä oli se yksi syy, miksi meillä se on tällä hetkellä pakollinen vanhoille omakotitaloille ja miksi meillä on sisällöllisesti ollut näitä muutokerroinasioita, niin sehän tulee sieltä EU:n direktiivistä, joka aluksi ei esimerkiksi sisältänyt tällaista pakollista muo- tokerrointa, eikä aluksi Suomen ollut edes pakko ottaa vanhoja omakotitaloja siihen mu- kaan. Mutta se direktiivi ja sen tulkinta muuttuivat matkan varrella prosessissa EU:ssa, ja se taisi silloin olla juuri tämä ratkaiseva muutos, mikä ikään kuin pakotti Suomen teke- mään viime kauden alussa sen lain, mihin Heinonen äsken viittasi. Se tuli EU:sta sillä kau- della, kun asuntonministerinä toimi kokoomuksen Vapaavuori. Selvitin hyvin tarkkaan sil- loin nämä taustat ja muistaisin, että se EU-prosessi tässä ratkaisevassa kohdassa sijoittuu niille vuosille.

Mielelläni uudestaan kertaan nämä, koska tämä oli kiinnostava tarina.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 269/2018 vp sisältyvien 1.-12. lakiehdotuk- sen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomessa oleskelunsa rekisteröineiden Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta oleskella Suomessa vuoden 2020 loppuun

Hallituksen esitys HE 321/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 34/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 34/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.59 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Me kävimme tästä keskustelua, joka jäi silloin hivenen kesken. Tilanteen problematiikkaa taikka epävarmuutta kuvaa hyvin myös se, että tämän brexitin ympärillä on nytkin aivan viime päivinä tapahtunut uusia liikkeitä. Itse edelleen olen vahvasti sitä mieltä, että britit tekevät virheen, jos he päätyvät lopulta jättämään Euroopan unionin. Toivottavasti siellä uusi kansanäänestys järjestetään ja he päätyisivät siihen, että on Ison-Britannian kansalaisten mutta myös Ison-Britannian näkökulmasta parempi, että he jatkaisivat osana yhteistä Eurooppaa ja Euroopan unionia.

Brittejäähän on pyydetty Suomessa rekisteröitymään mahdollisen brexitin varalta, mutta tämä lainsäädäntö, joka nyt on käsittelyssä, antaa itse asiassa Suomessa tällä hetkellä oleville noin viidelle tuhannelle Ison-Britannian kansalaiselle ja heidän perheenjäsenilleen mahdollisuuden asua Suomessa oleskeluluvalla vuoden 2020 loppuun asti. Eli tämä on tavallaan tällainen siirtymäajan lainsäädäntö, joka mahdollistaa täällä opiskelevien, täällä työssä olevien tai muuten Suomessa asuvien Ison-Britannian kansalaisten asumisen jatkoon Suomessa.

Ison-Britannian ero EU:sta olisi monessa mielessä valitettavaa. Se näkyisi Ison-Britannian suuntaan mutta myös Euroopan ja Suomenkin suuntaan monessa asiassa taloudessa, ja se olisi myös iso turvallisuuskysymys, ja sen takia itse edelleen toivon, että britit pohtivat tilannettaan uudestaan. Mutta toki jokainen itsenäinen valtio ja kansa päätökset itse tekee, ja on hyvä, että me olemme tässä nyt etunojassa valmistautuneet, että meillä Ison-Britannian kansalaiset voivat jatkossakin asua.

18.01 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten edustaja Heinonen totesi, niin hieman kesken ja ohueksi jäi tämä viime viikolla ollut brexit-keskustelu täällä, tai oikeastaan lähinnä keskustelu siitä, miten Suomi varautuu siihen, että brexit todella lopulta toteutuu.

Britannian kansan päätöstä EU:sta eroamisesta pitää tietenkin kunnioittaa, äänestystulos oli selkeä, ja muiden maiden parlamenteista ei tule heittää varjoa sen ylle. Tietenkin jokaisella on oikeus pohtia brexitin hyötyjä ja haittoja, ja näin varmaan myös tapahtuu hyvin laajalti.

Meillä oli mahdollisuus, joidenkin kansanedustajien, syödä lounasta Britannian suurlähettilään kanssa edustaja Salolaisen järjestämässä tilaisuudessa, ja saimme kuulla siellä hä-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

neltä aivan viimeisiä ajatuksia ja näkemyksiä brexitin vaiheista. Tilannehan on mutkistumassa varsin selkeästi ja aiheuttaa monenlaista kysymystä, jos jatko-aikaa tulee brexitille EU:n puolelta, jos neuvotteluja sitten käynnistetään ehkä uudestaan; välissä ovat EU-vaalit, joihin Britannia ei ole asettamassa yhtään ehdokasta. Tämä vaatisi monenlaista nopeaa lainsäädäntöä lähes kaikissa EU-maissa, joten kyllä Suomessakin aikamoista, sanoisinko näin, mielenkiintoa herättää tämä tulevien kuukausien Britannian tilanne.

Hyvää on se, että Suomi kuitenkin kantaa oman vastuunsa ja suojaa ja turvaa Suomessa asuvien Britannian kansalaisten oleskeluoikeuden täällä. Tällä tavalla voimme tehdä ja turvata heidän olemisensa täällä Suomessa sillä tavalla, että heillä ei ole huolta ja murhetta eikä heidän tarvitse harkita muuttoa pois täältä.

18.03 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Brexitistä ylipäänsä puhuttaessa tulee mieleen tällainen nykyaikainen muotitermi kuin ”vaalivaikuttaminen”, se, että ulkomailta pyritään vaikuttamaan erilaisten maiden äänestystuloksiin. Tämän brexitin suhteen lähes kaikista Euroopan maista yritettiin vaikuttaa brittien äänestystulokseen ennen brexit-äänestystä. Jopa Yhdysvaltojen presidentti kävi puhumassa brexitiä vastaan. Eikö se sitten ole vaalivaikuttamista, jos siinä ollaan konsensuspolitiikkojen mielestä oikeaa mieltä?

Mutta tähän itse lakimuutokseen kantaa ottaen tämä on malliesimerkki siitä, mitä voidaan tehdä, kun halu löytyy, millä aikavälillä laki voidaan todella säätää, mikäli se tarvitaan ja se halutaan säätää eikä haluta selitellä vaan löytää ratkaisut. Nyt huomattiin, että nämä EU:n ylimieliset armopalat briteille eivät kelvanneet. Sen tuloksena huomattiinkin, että Britannia on eroamassa ilman sopimusta, otettiin lusikka kauniiseen käteen ja säädettiin — tai tehtiin tällainen esitys, eihän sitä lakia vielä ole säädetty. Tässä on esimerkki laista, joka perustuu enemmän käytännöllisyyteen kuin periaatteelliseen näkökulmaan. Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisille annetaan tämä erioikeus, koska sen antamatta jättäminen johtaisi kohtuuttomaan tilanteeseen ja koska toisaalta odotamme vastinetta tälle Britannialta. Hyvä näin.

Toivoisin tällaisen terveen maalaisjärjen käyttämisen leviävän muuallekin lainsäädäntöön, vaikkapa niin, että jos on sellainen maa, josta suomalainen ei voi ostaa maata, niin senkään maan kansalaisille ei annettaisi oikeutta ostaa Suomesta maata. Tai jos on sellainen maa, joka ei ota vastaan Suomesta karkotettavia omia kansalaisiaan, niin sellaiselle maalle ei annettaisi minkäänlaista tukea tai kehitysapua eikä sen maan kansalaisia päästettäisi Suomeen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 321/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 6/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 14/2018 vp

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 14/2018 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

18.05 Tarja Filatov sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus. Hänhän oli aikaisemmin vähemmistövaltuutettu, mutta kun tämä tehtävä on laajentunut, niin on muutettu myös nimeä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa tuodaan esille niitä havaintoja, joita suomalaisesta yhdenvertaisuudesta on. Tällä kertaa tässä kertomuksessa on yhdeksän erilaista suositusta, joista osa koskee yhdenvertaisuuslain muutostarpeita, osa koskee ulkomaalaisten asemaa ja oikeuksia Suomessa sekä ihmiskaupan uhrien aseman ja auttamisjärjestelmien parantamista. Eri valiokunnat, jotka tästä ovat antaneet lausuntonsa työelämävaliokunnalle, ovat todenneet — ja tähän toteamukseen myös työelämävaliokunta yhtyy — että kertomus antaa kattavan kuvan yhdenvertaisuusvaltuutetun laajasta tehtäväkentästä ja keskeisistä ongelmista, jotka siihen liittyvät.

Tässä kertomuksessa todetaan, että yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta on tärkeää, jotta tiedetään riittävästi, että meillä on vertailukelpoista ja säännöllisesti kerättävää dataa ja tutkimustietoa, jonka pohjalta sitten voidaan tehdä politiikkasuosituksia ja ajatella, miten asioita voidaan viedä eteenpäin. Niinpä valtuutettu esittää tällaista syrjintäbarometriä, ja tähän valiokunta omassa mietinnössään yhtyy, tällaiselle olisi tarvetta.

Toinen asia, joka on varmaan kaikkien valtuutettujen kohdalla totta, mutta erityisesti yhdenvertaisuusvaltuutetun kohdalla: on kyse resursseista. Sen vuoksi tässäkin kertomuksessa on keskitytty tiettyihin asioihin, ei siis koko laajaan toimenkuvaan, vaan vain tiettyihin asioihin, ja ilmeisesti ajatus on, että aina eri vuosina otetaan vähän eri asioita perusteellisemmän tarkastelun kohteeksi. Tässä valiokunta on myös huolissaan siitä, että nämä resurssit ovat edelleen varsin rajalliset, ja valiokunta toteaa, että pitää miettiä, miten tällaisia yhteisiä vaikkapa viestintä- tai hallintoresursseja voitaisiin hyödyntää paremmin.

Yksi keskeinen asia on työelämässä tapahtuva syrjintä, ja tässä yhdenvertaisuusvaltuutettu on esittänyt toimivaltaan liittyviä kysymyksiä. Tämä on oikeastaan tällainen vanha toimivaltakysymys, että minkä verran työsuojeluviranomaiset tekevät ja minkä verran yhdenvertaisuusvaltuutettu tekee. Tällä hetkellä ajatus on se, että yhdenvertaisuusvaltuutettu olisi tällaisen laajan kuvan puolella ja sitten työsuojeluviranomaiset ikään kuin yksittäisissä tapauksissa. Silloin kun tätä valmisteltiin, niin vaihtoehtoina ovat olleet seuraavanlaiset mallit: malli, jossa valvonta kuuluisi yksinomaan työsuojeluviranomaisille, tai sitten se kuuluisi yksinomaan yhdenvertaisuusvaltuutetulle, tai sitten kolmannen mallin mukaan näillä toimijoilla on rinnakkainen toimivalta. Silloin päädyttiin siis siihen, että valtuutetun tehtäviin ei kuulu valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista vaan se on säädetty näiden työelämäkysymysten kohdalla työsuojeluviranomaisten tehtäväksi.

Tästä valiokunta kävi pitkän keskustelun ja päätyi siihen, että se suhtautuu varauksellisesti tähän yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivallan laajentamiseen. Perusteina oli se, että kun työsuojeluviranomaisilla on syvälinen tuntemus työelämästä ja heille kuuluu muun muassa yleissitovien työehtosopimusten noudattamisen valvonta — he käyvät tarkastus-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

käynneillä työpaikoilla ja heillä on valtakunnallisesti kattava toimipisteiden verkosto — niin sen vuoksi vaaka ikään kuin kallistui valiokunnassa tälle puolelle ja valiokunta otti kannan, jossa sanotaan, että ”valiokunta suhtautuu yhdenvertaisuusvaltuutetun työelämän valvontaan liittyvän toimivallan lisäämistä koskevaan ehdotukseen varauksellisesti”. Mutta toki ymmärsimme sen, että on sellaisia tilanteita, joissa kyse on laajemmasta toimivallasta.

Seuraava esitys on ollut yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus, jossa on esitetty, että silloin kun on kyse työsyrynnästä, niin itse asiassa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voisi käsitellä asioita myös uhria nimeämättä. Tämä olisi sen takia tärkeää, että usein uhri pelkää niitä seuraamuksia, joita tulee siitä, että nostaa asiansa esiin. Lisäksi tässä esitettiin, että lautakunnalla olisi oikeus määrätä hyvitys syrjinnän uhreille. Tähän ikään kuin samaan pakettiin kuuluu myös oppilaitosten toimintaan ja varhaiskasvatukseen liittyviä uudistusehdotuksia.

Sitten valiokunta käsittelee esitystä, joka liittyy siihen, että työnhakijalla olisi oikeus kaikissa tilanteissa saada selvitys työnantajalta niistä perusteista, joilla valintapäätös on tehty, jos hän epäilee, että häntä on syrjitty. Tästä kävimme pitkän keskustelun, ja pohdimme puolin ja toisin. Toisaalta se kuulostaa reilulta, että saa ne perusteet, mutta toisaalta riskinä nykyrekrytointikäytännöissä on se, että jos joka tilanteessa työnantajalla on riski, että hän joutuu perustelemaan valinnan erityisen tarkkaan hakijoille, niin käytetään ehkä enemmän headhuntereita tai ylipäättään nämä rekrytointiprosessit menevät piiloon, ja se oli valiokunnan huoli. Siksi ajateltiin, että tätä kannattaa miettiä, mutta ei suoraan tähän yhdytty.

Valiokunta on kannattanut myös yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan selvityksen laajentamista. Itse asiassa tätä koskeva tutkimushanke on käynnissä, ja sen aikajänne on 2019—2020, ja jos tätä osittaisuudistusta lähdetään tekemään, niin siihen pitäisi varata riittävästi aikaa ja pitäisi pystyä katsomaan, mitä tuo selvitys tuo tullessansa.

Yksi suuri asia oli vammaisten henkilöiden asema tämän yhdenvertaisuuslain näkökulmasta, ja se itse asiassa on toiseksi yleisin syrjintäperuste niistä tapauksista, joita yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulee. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista sisältää määräyksiä esteettömyydestä, saavutettavuudesta, kohtuullisista mukautuksista, ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy omassa mietinnössään siihen, että yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa todetaan, että jotta nämä oikeudet toteutuvat, niin ”lainsäätäjältä tarvitaan aktiivisia toimenpiteitä ja vammaisuuden ja moninaisuuden ymmärtämistä yhteiskunnan eri tasoilla ja esteettömän ja saavutettavan yhteiskunnan tietoista luomista sekä myös perusoikeus- ja ihmisoikeusmyönteistä laintulkintaa”.

Valiokunta toteaa, että entistä tehokkaammat syrjimättömyyden edistämistoimet ovat tarpeen, jotta vammaisten yhdenvertaisuus työelämässä ja vammaisten oikeus työhön toteutuisi nykyistä paremmin ja jotta me saisimme tehokkaampaa syrjinnän valvontaa ja jotta me voisimme lisätä myös tietoisuutta siitä, mikä on syrjintää. Hyvin usein ihmiset kokevat, että ”no mä vaan sanoin niin, mä vaan tein niin, ei se ole syrjintää”, mutta olisi tärkeää ymmärtää, mikä on lain näkökulmasta syrjintää ja mikä on ylipäättään yhteiskunnallista syrjintää.

Valiokunta korostaa omassa mietinnössään niitä kantoja, joita sosiaali- ja terveysvaliokunta otti huomioon. Erityisesti nousi esiin vammaisen ihmisen yhdenvertainen oikeus valita asuinpaikkansa, ja siitä keskustelimme eilen aika paljon ja onneksi hyvässä hengessä.

Esteettömyys ja saavutettavuus on yksi keskeinen asia. Valtuutettu nostaa esimerkiksi digisyrjäytymisen riskin esiin ja korostaa sitä, että silloin kun suunnitellaan palveluita, pi-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

tää ottaa huomioon se, että kaikki eivät pysty aina hankkimaan sopivia laitteita tai eivät pysty käyttämään niitä tai eivät esimerkiksi saa pankkitunnuksia, jotta voisivat kirjautua niihin palveluihin, joita vaikkapa viranomaiset siirtävät tänne sähköiseen maailmaan. Valiokunta korostaa, että yhdenvertaisuutta pitää lisätä näissä sähköisissä palveluissa, ja siihen kuuluu myös selkokieliys ja se, että nämä palvelut ovat helposti käytettävissä.

Sitten yksi asia, joka oli esillä, oli yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi: miten esimerkiksi esteettömyys ja saavutettavuus pitäisi huomioida ennakoivasti silloin, kun tehdään lainsäädäntöä ja uudistushankkeita. Tässä valiokunta yhtyi siihen, että meidän itse asiassa pitäisi saada tämä arviointi normaaliksi arviointiprosessiksi silloin kun lakeja säädetään.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu nosti esiin myös kielen — paitsi selkokielen niin myös oman äidinkielen silloin, kun meidän lakimme mukaan on palveluja tällä äidinkielellä tarjottava — ja piti sitä merkityksellisenä asiana.

Sitten seuraava iso kokonaisuus on ulkomaalaisten asema ja oikeudet Suomessa. En käy tätä kovin tarkkaan läpi, koska tässä on monia yksityiskohtaisia asioita ja ne voi lukea tuolta valiokunnan mietinnöstä, mutta muutama kysymys sieltä.

Esimerkiksi oikeusturva turvapaikanhakijoiden prosessissa nousi voimakkaasti esiin, ja myös se, miten se toteutuu perheenyhdistämisessä, lapsen edun huomioimisessa ja ulkomaalaista koskevissa päätöksissä. Tässä näytti siltä, että on olemassa erityisiä puutteita asianmukaisen tuen tarjoamisessa. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy niihin näkemyksiin, joilla pitää miettiä, miten tämä turvapaikanhakijoiden oikeusapupalveluiden laajuus ja laatu toimii.

Toinen asia, jonka noston näistä esiin, liittyy siihen, mikä on todistustaakka, miten se jakautuu esimerkiksi näissä perheenyhdistämishakemuksissa, ja mitä tapahtuu toimeentuloedellytysten kohdalla. Valiokunta linjasi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheenyhdistämishakemuksiin ei pitäisi soveltaa toimeentuloedellytystä, ja erityisesti näin on silloin, kun on kyse lapsen perhe-elämään ja vanhempien hoivaan liittyvistä kysymyksistä. Näihin samoihin tapauksiin liittyy se, että pitäisi turvata yhdenmukainen käytäntö eri puolilla Suomea. Valiokunta näki, että se, että nämä käytännöt vaihtelevat eri puolilla, on ongelmallista ja siihen pitää puuttua.

Valtuutetun kertomuksen suositus 3 liittyi ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettuun lakiin ja niihin kysymyksiin, jotka sen taustalla ovat. Yksi niistä oli, että maasta poistamisen täytäntöönpanon valvontaresurssit pitäisi vakinaistaa, ja tässä valiokunta oli samalla kannalla. Toinen liittyy siihen, mikä on palomuuuri silloin, kun ilman oleskelulupaa oleva henkilö asioi viranomaisten kanssa ja hänen pitäisi pystyä hoitamaan asioitansa ilman pelkoa maastapoistamispäätöksestä. Ja tässä siis kyse on ihmiskaupan uhreista. Tässä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoi, että asian selvittämistä tulee harkita, että tätä palomuuria poistettaisiin, mutta tästä järjestelmästä ei kuitenkaan saisi luoda sellaista automaattia, joka turvaa laittomasti maassa oleskelevalle jonkinlaisen immunitetin viranomaisten puuttumiselle.

Ihmiskaupan vastainen toiminta liittyy myös tähän raporttiin ja siihen tuli erityisiä suosituksia. Ehkä näistä kannattaa nostaa esiin ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, jossa keskusteltiin siitä, pitäisikö olla erillislaki, joka kertoo tästä auttamisesta, vai voiko se olla sillä tavalla kuin se tällä hetkellä lainsäädännössä on. Tuo taustahan liittyy siihen, että kunnissa esimerkiksi ei aina tunneta niitä velvoitteita, joita kunnilla on ihmiskaupan uhrien auttamisessa. Tässä valiokunta pohti sitä, että jos asioita ei tunneta, niin tunnetaanko niitä paremmin sen jälkeen, jos on toinen laki, johon ne on kirjattu. Päädyimme itse asiassa sii-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

hen, että ennemminkin kyse on siitä, miten asiasta tiedotetaan, miten asianomaista henkilöä koulutetaan, ja sitä kautta pitäisi lisätä lain tunnettavuutta ja kuntien velvoitteiden tunnettavuutta.

Sitten ehkä vielä yksi asia, joka liittyy erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin: milloin myönnetään jatko-oleskelulupia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ehdottaa, että ihmiskaupan uhrin jatkuvaluonteisen oleskeluluvan perusteita muutettaisiin siten, että oleskeluluvan saamiseksi riittää uhrin haavoittuva asema. Nykyisin lainsäädännössä sanotaan, että pitää olla erityisen haavoittuva asema, ja tässä valiokunta oli samojen ajatusten taustalla.

Sitten ehkä vielä lyhyesti ne ponnet, jotka valiokunta nosti esiin tässä kokonaisuudessa. Elikkä valiokunta linjaa, että eduskunta edellyttäisi, että valtioneuvosto ”arvioi lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan tutkimushankkeen päätyttyä” ja ”laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheen yhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä”, ja että valtioneuvosto ”toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnot perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä” ja ”toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuus avun saannissa” sekä ”selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta”, sekä viimeinen, ”selvittää lainsäädännön muutostarpeet, jotka koskevat työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin nähden”.

Puhemies Paula Risikko: Aika paljon meni ylitse, mutta... [Eduskunnasta: Tärkeä asia!] — Tärkeä asia. [Antero Laukkanen: Kerran neljässä vuodessa!] — Edustaja Kontula, 7 minuuttia.

18.20 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani kommentoimaan Suomen ihmiskauppaa ja ihmiskaupparaportoin huomioita siitä. Perustan puheenvuoroni paitsi työhöni kansanedustajana myös aikaisempaan uraani epävirallisen työn tutkijana sekä niihin huomioihin, joita olen tehnyt Pro-tukipisteen puheenjohtajana. Pro-tukipiste on yhdistys, joka on keskeisesti ollut mukana luomassa meidän ihmiskaupapolitiikan kansalaisjärjestösektoria.

Minun nähdäkseni meillä on vakavia ongelmia meidän ihmiskaupapolitiikassa. Ensimmäinen niistä on jo tässä edellä esiin nostettu auttamisjärjestelmän kytkös rikosprosessiin. Ajatelkaapa, jos meillä edellytettäisiin esimerkiksi ryöstön uhriksi joutuneelta henkilöltä, ennen kuin hän saisi apua terveyskeskuksesta tai saisi terapiapalveluja, että hän osallistuu rikosprosessiin. Ajatelkaapa, jos meillä lastensuojelussa ehtona sille, että lapsia suojellaan, olisi osallistuminen rikosprosessiin. Näinhän meillä sosiaali- ja terveyspalveluissa ei tehdä, vaan oikeudet sosiaali- ja terveyspalveluihin ovat oikeuksia näihin palveluihin riippumatta siitä, millaisia ratkaisuja henkilöt tekevät suhteessa muihin viranomaisprosesseihin.

No, miksi tämä on erityisen ongelmallinen ihmiskaupan tapauksessa?

Ensinnäkin sen takia, että meillä on paljon uhreja, jotka eivät uskalla tehdä rikosilmoitusta, koska he pelkäävät, että ihmiskauppiat saattavat vainota heidän läheisiään kotimaassa tai heitä itseään tässä maassa. He eivät luota suomalaisen viranomaisjärjestelmän

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

kykyyn suojella heitä ja heille tärkeitä asioita. Ongelma se on myös sen takia, että monissa tapauksissa uhriutuminen ihmiskauppaan on tapahtunut ulkomailla ja suomalaisella poliisilla ei välttämättä ole minkään näköistä intressiä käynnistää rikosprosessia. Ja jos auttamisjärjestelmään pääseminen täällä on sidottu rikosprosessiin, niin näillä henkilöillä ei tässä tilanteessa ole pääsyä auttamisjärjestelmään.

Kolmas tilanne, jossa se osoittautuu ongelmalliseksi, on tilanne, jossa tutkinta päättyy johonkin vähäisempään rikosnimikkeeseen kuin auttamisprosessiin oikeuttavaan ihmiskauppaan tai sen läheisrikkokseen sen takia, että ei uskota todisteiden riittävän tunnusmerkistöltään hankalan ihmiskaupan todistamiseen. Näissä tilanteissa voi olla, että kaikki asiaan perehtyneet viranomaiset ja järjestötoimijat ovat yksimielisiä ihmiskaupan tapahtumisesta, mutta siitä huolimatta, koska ei uskota dokumentaation riittävän ja tekijöille kuitenkin halutaan tuomio, ei voida mennä tällä raskaammalla linjalla, ja henkilö jää jälleen niiden auttamistoimien ulkopuolelle, jotka me olemme suunnitelleet ihmiskaupan uhreille.

Näiden kaikkien seurauksena meidän ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on niin epävaka, että monet ihmiskaupan uhrin itse asiassa arvioivat pärjäävänsä paremmin ilman Suomen apua. Meillä Pro-tukipisteellä viime vuonna tunnistettiin 13 ihmiskaupan uhria. Näistä yksikään ei halunnut suomalaisen auttamisjärjestelmään. He katsoivat, että heillä on parempi mahdollisuus selviytyä ilman apua kuin sillä diilillä, joka Suomen valtiolla oli heille tarjota.

Okei, tämä on siis iso keskeinen ongelma meidän ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä.

Toinen ongelma on ulkomaaalaislain käännetytyspykälä, jossa epäily seksin myynnistä on käännetytysperuste, siis pelkkä epäily seksin myynnistä. Tämä johtaa tilanteeseen, että Suomesta käännetetään seksin myynnin perusteella todennäköisesti myös ihmiskaupan uhreja, mikä luonnollisesti johtaa siihen, että nämä ihmiset eivät pääse suomalaisen auttamisjärjestelmään, mutta myös siihen, että ihmiskauppiat eivät saa minkäänlaista tuomiota, koska ei ole olemassa todistajia, jotka voisivat todistaa heitä vastaan.

Kolmas ongelma on meidän saatavuusharkintaan liittyvä lainsäädäntö. Alakohtainen lupa, työperäinen oleskelulupa Suomessa tarkoittaa sitä, että jos henkilö onkin päätenyt sellaiseen työpaikkaan, jossa työehtoja rikotaan selkeästi, mahdollisesti ihmiskaupan tunnusmerkistö täyttyy, niin hänellä ei ole lainkaan niin hyvät mahdollisuudet vaihtaa sitä työpaikkaa kuin olisi sellaisessa tilanteessa, jossa hän voisi vapaasti hankkiutua uuteen työpaikkaan. Miksi tämä on ongelmallista? Sen takia, että esimerkiksi HEUNin tutkijat ovat tuoneet esiin sen, että on viitteitä siitä, että tämä estää ihmiskaupan uhreja hakemasta apua. Siis silloinkin on kysymys uhriutumisesta näin vakavaan rikokseen. Me tiedämme myös, että yleensä silloin, jos työntekijät itse hakevat apua vähäisempäänkin riistoon ja hyväksikäyttöön, se tapahtuu vasta sen jälkeen, kun uusi työpaikka on löytynyt ja ollaan ikään kuin turvassa suhteessa siihen työnantajaan.

Neljäs ongelma meidän ihmiskaupapolitiikassa liittyy ihmiskaupan tunnusmerkistöön, joka perustuu meillä — siellä on useampia kategorioita — erityisesti jakoon seksuaalisesta hyväksikäyttöön, johon siis lasketaan lähinnä seksikauppa, ja toisaalta työperäiseen hyväksikäyttöön. Tämä jako on keinotekoinen, ja se johtaa siihen, että työperäistä hyväksikäyttöä käsiteltäessä jää näkemättä sellainen seksuaalinen hyväksikäyttö, jossa ensisijaisesti se bisnesidea on ollut siinä ihmiskaupassa jokin muu, esimerkiksi kotitaloustyö, johon hyvin usein liittyy seksuaalista hyväksikäyttöä, vaikka se ei ole se pääasiallinen asia siinä. Toisaalta se estää seksityöntekijöitä, jotka ovat uhriutuneet seksin myynnissä, hakeu-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

tumasta tähän järjestelmään, koska he eivät miellä sitä toimintaa seksuaaliseksi hyväksikäytöksi, vain työksi, ja heidän oma kokemuksensa siitä, mikä on se kategoria, ei kohtaa meidän viranomaisten kategorisointia.

Arvoisa puhemies! Yhdessä nämä kaikki tekijät johtavat siihen, että Suomi on edelleen erittäin turvaton maa ihmiskaupan uhreille ja Suomessa ihmiskaupan uhrin on erittäin vaikeaa saada apua, tukea tai suojelua.

18.28 Merja Mäkilä-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus on laaja asiakirja, jossa on arvioitu suomalaisen yhteiskunnan tilaa yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Valiokunnan puheenjohtaja Tarja Filatov esitteli asiaa jo laajasti, ja minä otan tässä omassa puheenvuorossani esille lyhyesti kaksi asiaa, jotka liittyvät toisiinsa: vammaisten henkilöiden asema ja esteettömyys ja saavutettavuus.

Vammaisuus on yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen mukaan ollut toiseksi yleisin syrjintäperuste työelämäsyrynnän jälkeen, jonka vuoksi valtuutettuun otetaan yhteyttä. Keskustelimme täällä eilen Ei myytävänä -kansalaisaloitteesta, ja siinä yhteydessä tuli jo esille, etteivät vammaiset ole yhdenvertaisessa asemassa muiden kanssa. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen vuonna 2016, mutta edelleenkin Suomessa ei toimita tämän sopimuksen mukaisesti. Puutteita on vammaisten asumiseen, osallisuuteen, työssä käymiseen ja työstä saatavaan palkkaan ja myös toimeentuloon liittyen. YK:n vammaissopimuksen mukaan vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oltava mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa haluaa asua, eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyjä asuinjärjestelyjä. Luulisi olevan itsessään selvä asia, mutta ei vain ole.

Vammaissopimuksen oikeuksien ja vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää lainsäätäjältä aktiivisia toimenpiteitä: vammaisuuden moninaisuuden ymmärtämistä yhteiskunnan eri tasoilla, esteettömän ja saavutettavan yhteiskunnan tietoista luomista sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteistä laintulkintaa. Entistä tehokkaammat syrjimättömyyden edistämistoimet ovat tarpeen, jotta vammaisten yhdenvertaisuus työelämässä ja oikeus työhön toteutuisivat nykyistä paremmin. Lisäksi on tehostettava syrjinnän valvontaa ja lisättävä tietoisuutta siitä, mitä syrjintä on ja miten siihen voidaan puuttua.

On valitettavaa, että esimerkiksi osatyökykyisten työllistyminen on edelleen vähäistä, vaikka asiasta on puhuttu vuosia — minusta tuntuu, että vuosikymmeniä. Kaikilla ihmisillä tulisi olla oikeus osallistua taloudelliseen toimintaan, tehdä työtä ja kokea työpanoksensa olevan merkityksellinen ja tuottavan tulosta ja hyötyä yhteiskunnalle. Merkityksellisuuden kokemiseen kuuluu myöskin se, että saa työstään palkkaa. Siksi on surullista, että esimerkiksi kehitysvammaiset ohjataan edelleenkin usein sosiaalitoimiston asiakkaiksi, vaikka heillä olisi oikeus käyttää TE-toimiston palveluita. Toki TE-toimistoissa tarvittaisiin myöskin työntekijöille lisää koulutusta, eli he tarvitsevat lisää tietoa ja taitoa esimerkiksi juuri kehitysvammaisten työllistämiseen liittyvistä erityiskysymyksistä. Usein tarvittaisiin alkuun rinnalla kulkemista ja myöskin työnantajien opastamista. Työnantajien pitäisi tietää enemmän myöskin kohtuullisten mukautusten käytöstä ja niiden mahdollisuuksista tukea vammaisten työelämässä toimimista. Koska asia on edennyt kovin hitaasti, on syytä kysyä, olisiko meidän syytä asettaa vammaisia työntekijöitä koskevia selkeitä rekrytointitavoitteita ja kehittää moninaisia tukitoimia, joilla vammaiset voisivat tehdä itselleen sopi-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

vaa työtä. Osatyökykyisten kannalta on erityisen tärkeää myös helpottaa työnteon ja sosiaaliturvan yhdistämistä.

Arvoisa puhemies! Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yhdenvertaisuuden kannalta oleellisia asioita. Esteettömyys ei ole vain liikuntaesteettömyyttä, niin kuin edelleen usein kuulee kerrottavan tai puhuttavan. Esteettömyyteen kuuluvat myös näkö, kuulo, havaitseminen ja hahmottaminen, eli puhutaan kaikkien aistien esteettömyydestä. Ympäristön tulisi olla sellainen, että siellä on helppo liikkua, nähdä, kuulla, havainnoida ja hahmottaa. Esteetön ympäristö on kaikille hyvä ympäristö, eikä sen rakentaminen tule yhtään kalliimmaksi, kun asia huomioidaan suunnittelun alusta alkaen, ja sen takia meillä täytyisi tavoitteena olla esteetön yhteiskunta.

Myös digitaalisen ympäristön tulee olla esteetön ja saavutettava. Erilaiset sähköiset palvelut luovat paljon uusia mahdollisuuksia, mutta ne sisältävät samalla riskejä myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Niin sanotun digisyrjäytymisen vaaravyöhykkeessä ovat kaikki ne, jotka eivät syystä tai toisesta pysty hankkimaan sopivia laitteita, käyttämään niitä tai saamaan esimerkiksi pankkitunnuksia kirjautuakseen palveluihin. Suomessa arvioidaan tälläkin hetkellä olevan lähes miljoona henkilöä, jotka eivät osaa, pysty tai voi käyttää digipalveluja. Verkkopalvelujen helppokäyttöisyyden edistämiseksi on vielä paljon tekemistä, ja myös selkokielen käyttöön tulisi panostaa palvelujen, ohjeiden ja verkkosivustojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Meidän tulisi luoda sellainen järjestelmä, jossa jokaisella kansalaisella olisi oikeus ja mahdollisuus saada tukea digitaaliseen osallistumiseen ja osallisuuteen. Tässä voitaisiin hyödyntää kirjastoja, vapaata sivistystyötä, nuorisotyötä ja kouluja, sosiaali- ja terveystyöpalveluja, järjestöjä ja vanhustyötä. Tällainen toiminta ehkäisisi niin sanottua digiosattomuutta. Tämä digiosattomuushan on myöskin nuorten, diginatiiveina pidettyjen sukupolvien ongelma, eli nuoret saattavat osata hyvinkin toimia sosiaalisessa mediassa tai sosiaalisessa ympäristössä, mutta he eivät kenties osaa käyttää virallisia lomakkeita netissä, ja tämä voi johtaa helposti nuorekin digisyrjäytymiseen.

Arvoisa puhemies! Esteettömyys ja saavutettavuus pitäisi huomioida ennakoivasti uudistusten ja lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä, ja kuten työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä todetaan, olisi kenties syytä harkita yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin vakiinnuttamista osaksi lainvalmisteluprosessia ja valtioneuvoston hankkeiden valmistelua. — Kiitos.

18.35 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä ensimmäisessä puheenvuorossani keskityn lähinnä kahteen asiaan. Ensinnäkin totean, että tämä on varsin laadukkaasti ja korkealla kunnianhimolla valmistettu ensimmäinen yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus, ja senpä takia sitä on myös tullut hyvin huolellisesti luettua. Täällä jo tehdyt havainnot ja puheenvuorot ovat myös kannatettavia.

Keskityn nyt kahteen asiaan, joihin mielestäni yhdenvertaisuusvaltuutettu ei ole puuttanut ja joihin olisin toivonut, että olisi voitu puuttua, koska molemmat näistä ovat hyvin ilmeisiä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ensinnäkin kristillisen vakaumuksen omaavien kansalaisten syrjintä yliopistossa. Varsin yleisesti on tiedossa, että henkilön, jolla tiedetään olevan kristillinen vakaumus, mahdollisuus saada virka missään yliopistoissa Suomessa on huomattavasti heikompi kuin muiden ihmisten. [Markku Rossi: Aika kova väite!] — Tämä on täysin varma, joo kyllä. — Ja jos sitten käy ilmi, kun on virassa, että on tällainen kristillinen vakaumus, niin on lähes mahdotonta edetä omalla urallansa.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Olen saanut lukuisia yhteydenottoja yliopistomaailmassa, kun olen alkanut puhua kristittyjen oikeudesta siihen, että heitä kohdellaan yhdenvertaisesti. Nämä ihmiset kirjoittavat salaisesta sähköpostista, pyytävät, etten koskaan lähetä heidän virallisiin, yliopistossa oleviin sähköposteihinsa viestejä, ettei käy ilmi, mikä heidän vakaumuksensa on. Siellä on aivan yleistä pelkoa oman työn estymisestä ja uran kehittymisestä. Olen itse asiassa aika hämmästynyt tästä. En olisi itse uskonut tätä, mutta sitten kun niitä tulee riittävän monta ja niitä tulee hyvin monen ikäiseltä henkilöltä, niin on jotenkin pakko tähän asiaan reagoida.

Lähden siitä perusajatuksesta, että ihmisoikeudet ovat universaaleja ja ne kuuluvat kaikille kaikissa tilanteissa. Lähden myös siitä, että yhdenvertaisuus tarkoittaa yhdenvertaisuutta kaikkien ihmisten kohdalla, kaikkien ihmisten vakaumuksen tunnustamista ja tunnistamista ja kunnioitusta ja arvostusta.

Toinen asia, jonka nostan esille, kun tässä kiinnitetään paljon huomioita yhdenvertaisuustyöhön kouluissa ja varhaiskasvatuksessa — luen täältä näin: ”Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen oppimis- ja kasvuympäristöön. Jotta tämä toteutuisi, lasten ja heidän perheidensä moninaisuus pitää ottaa huomioon kaikessa koulun toiminnassa.” Nyt monet kristillisen vakaumuksen omaavat perheet ovat hyvin huolissaan lapsiensa tilasta kouluissa, koska kun meille tuli aikanaan koulutuksessa tällainen niin sanottu tunnustuksellisuuden ongelma, koettiin, että se on ongelma ja tunnustuksellisuus pitää poistaa laista, ja se poistettiin laista. Nyt sen jälkeen sitten on koettu ongelmallisena se, että ylipääntänsä lapsella, joka tulee kouluun, on esimerkiksi omasta kodistaan kristilliseen kasvatukseen liittyviä taipumuksia, kasvatukseen liittyviä omia uskonnon henkilökohtaiseen harjoittamiseen liittyviä asioita, kuten vaikka ruokarukous koulussa.

Kun lapsi saa kotonaan kristillisen kasvatuksen, hän kokee sen hyvin turvallisena, se on hänelle keskeinen turvaverkko hänen kehittymisessään ja hänen ajattelussaan, ja sitten, kun hän tulee kouluun, niin koulussa hän saa yllättäen kuulla, että niitä monia asioita, jotka hänelle ovat tärkeitä, koulussa ei voi tehdä. Minusta tässä olisi kyllä yhdenvertaisuusvaltuutetulle jonkinlainen pohdinnan paikka, miten voidaan myös turvata yhdenvertaisesti lapsen oikeus uskoa silloin, kun hän tulee kouluun, ettei hänen turvattomuutensa lisäänty sen tähden, että joku sellainen asia, joka on hänelle tärkeä, siellä yhtäkkiä julistetaan kielletyksi.

Opetusmateriaalien sisältöihin olisi myös hyvä kiinnittää enemmän huomiota, kunnioitavatko ne myös kaikkia lapsia ja heidän uskonnollista taustaansa yhdenvertaisesti. Tämä on sellainen kysymys. Meillä on Vantaalla tilanne, jossa useat kristillisen vakaumuksen omaavat perheet ovat kieltäytyneet siitä, että heidän lapsensa osallistuvat yläluokilla sellaiseen sukupuolikasvatukseen, jota siellä annetaan. Nyt kuitenkin siellä ollaan tilanteessa, että heitä on pakotettu osallistumaan siihen vastoin heidän vakaumustaan, vastoin heidän kasvattajiensa vakaumusta. Pohdin ja mietin, olisiko tässä nyt myös sellainen syy, johon yhdenvertaisuusvaltuutetun olisi hyvä kiinnittää huomiota. Meillä on oppivelvollisuus, meillä on opetussuunnitelman perusteet, mutta entä jos ne loukkaavat sekä perheiden että lasten omia vakaumuksia? Olisin toivonut, että edes jossakin kohtaa tässä paksussa raportissa olisi edes joltakin osin pohdittu, mitkä ovat nämä uskonnolliset vakaumukset, niihin liittyvät syrjinnät ja syrjimättömyydet, niiden rajat, ja koskevatko ne kaikkia. Koskevatko ne vain Suomessa asuvien ulkomaalaisten uskonnollista syrjintää kokevien henkilöiden kokemuksia, vai voidaanko katsoa, että syrjimättömyys on kaikkien oikeus. — Tässä näin aluksi.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

18.42 **Rami Lehto ps:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus käsittelee hyvin laajasti monia eri sektoreita. Haluan kuitenkin tuoda esille tiettyjä asioita, jotka kertomuksessa ovat nousseet esiin ja joita pidän selvinä epäkohtina, ja kiinnittää niihin huomiota.

Ensinnäkin perussuomalaiset eivät voi hyväksyä sitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu on kiinnittänyt hyvin laajasti huomiota paperittomien oikeuksiin, heidän hoivaansa, hoitoonsa ja asumiseensa. Perussuomalaiset katsovatkin, etteivät voi olla samaa mieltä yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa tästä asiasta. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus nostaa esiin voimallisesti myös niin sanotun vihapuheen ja sen merkityksen yhteiskunnalle, millä pysytään osoittamaan sormella kantaväestöä ja sen puheita vallitsevassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Perussuomalaiset haluavat kiinnittää huomiota myös samaten raportissa laajasti palstatilaa saaneeseen asiaan eli perheenyhdistämisiin. Näissä tilanteissa varsin ongelmallista on se, että Suomeen saapuneet henkilöt ovat käyttäneet järjestelmäämme hyväksi myös siten, että tänne etenkin vuonna 2015 ja sen jälkeen on tullut lähes ainoastaan nuoria miehiä ja alaikäisiä poikia perheenyhdistämisen toivossa. Samaten perussuomalaiset näkevät ongelmallisena sen, että perheen merkitys kotoutumiselle huomioidaan niin keskeisenä, että katsotaan, että näissä tapauksissa toimeentuloedellytys tulisi poistaa. Me emme voi tällaista kehitystä olla tukemassa.

Perussuomalaiset haluavat myös muistuttaa siitä, että haluamme edelleen säilyttää työvoiman saatavuusharkinnan EU- ja Eta-alueiden ulkopuolelta tulevalle työvoimalle. Tämä siksi, että haluamme ensisijaisena tarkoituksena estää työmarkkinoiden vääristymistä halpatyövoimalla ja näin myös suojella suomalaista työntekijää. Esitänkin yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomukseen vastalauseita, joka kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ei ryhdy toimenpiteisiin kertomuksen suositusten 2—6 johdosta.”

Sitten kun katsellaan näitä suosituksia täällä kakkoskohdassakin, niin on juuri tämä, että ”perheenyhdistämishakemuksiin ei sovellettaisi toimeentuloedellytystä”, eliikka vaikka ei olisi minkäänäköistä toivoakaan elättää perheitä, niin tänne saadaan koko suku paikalle. Kolmossuosituksessa ”vastaanottopalvelut eivät lakkaisi ennen kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen hakijan maastapoistuspäätöksen toimeenpanoa”, eliikka menee todella pitkälle, että saadaan sitten taas ihminen pois, jos hän saa täältä kaikki palvelut. ”Ilman oleskelulupaa oleskeleville henkilöille taattaisiin mahdollisuus asioida viranomaisten kanssa ilman pelkoa maastapoistuspäätöksen täytäntöönpanosta”, eliikka saat olla viranomaisten kanssa tekemisissä, ja, niin kuin tässä seuraavassa kohdassakin sitten on, ”välttämätön huolenpito ja toimeentulo”, eliikka jokainen, joka täällä on, laittomastikin, saisi kaikennäköisen huolenpidon ja asumisen.

Me emme voi olla koko maailman sosiaalitoimisto niin, että me hoitaisimme laittomille, niille, jotka ovat laittomasti täällä maassa, kaikennäköisiä toimenpiteitä ja palveluita. Memmekö me sitten seuraavaksi siihen, että kun vanki on vankilomalla ja päättää, että en palaa vankilaan, niin hän saa olla viranomaisten kanssa tekemisissä ilman pelkoa, että hänet pidätetään, hän saisi asunnon, ruoan ja toimeentulon, eikä tarvitsisi palata ikinä vankilaan.

18.45 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Heti alkuun tuen edustaja Lehdon äsken esittämiä näkemyksiä ja kannatan hänen tekemäänsä vastalauseen muutosesitystä.

Tämä on sinänsä tärkeä aihepiiri, erityisesti mitä tulee aiemmin keskustelussa esille tulleisiin vammaisten ihmisten oikeuksiin ja työelämän syrjäytymyksiin. Olen myöskin

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

hyvilläni siitä, että edustaja Laukkanen toi esiin tärkeitä näkemyksiä uskonnollisen syrjinnän suhteen myös kantaväestöä koskien.

Mitä tulee sinänsä tähän mietintöön ja kertomukseen, niin on harmillista, että tämäkin valtuutettu, kuten monet muutkin vastaavanlaiset valtuutetut, lähtee tehtävässään todella härskiin ja räikeään ideologisuuteen, vaikuttamiseen ja politikointiin. [Eva Biaudet: Ihmis-oikeudet on vaikeita!] Valiokunta ei tätä politikointia ole kyseenalaistanut, vaan on päinvastoin lähtenyt siihen täysillä mukaan, ja mikäs ihme se on, kun valiokunnan kuultavina nähtävästi ovat olleet kaikki ne samat setat ja vastaavat, joiden linjoilla tämä kertomuskin on alun perin laadittu. [Eva Biaudet: Te olette yksin eduskunnassa!]

Sinänsä voisi kannattaa ihmiskaupan uhrien auttamiseen etsittäviä keinoja, se olisi hyvä ajatus, mutta noita muita kohtia valiokunnan ponsissa täytyy vain ihmetellä. Miten hallituspuolueiden edustajat valiokunnassa ovat päästäneet läpi tällaisia ponsia, joissa suoraan ja täysin häikäilemättä yritetään vesittää hallituksen omaa, sinällään jo varsin löysää turva- paikkapolitiikkaa, mitä tulee perheenyhdistämiskysymyksiin ja paperittomien kysymyksiin? Onko tämä ollut tahallista vai vahinko hallituspuolueiden kansanedustajilta valiokunnassa?

18.47 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain, kun tässä kyseenalaistettiin se joukko, jota valiokunta on kuullut, muistuttaisin siitä, että valiokunta valitsi yksimielisesti kaikki kuultavat. Siinä on ollut myös perussuomalaisten edustus mukana, kun kuultavia on valittu.

18.47 Jani Toivola vihr: Arvoisa rouva puhemies! Päinvastoin kuin perussuomalaisten edustaja, joka tässä ennen edustaja Filatovia puhui, niin haluan ehdottomasti ensimmäisenä nimenomaan kiittää yhdenvertaisuusvaltuutettua ja koko hänen toimistoaan ja henkilökuntaansa tästä erittäin laajasta ja kattavasta raportista, joka missään tapauksessa ei mielestäni ole mikään ikään kuin jonkun yhden ideologian tai suunnan tai oikun tai tahdon ele, vaan se pohjautuu ihan perusihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon, sekä kansallisiin näkemyksiin että myöskin niihin kansainvälisiin sopimuksiin, joihin me olemme sitoutuneet ja joiden eteen olemme tehneet pitkäjänteisesti vuosikymmeniä, vuosisatoja töitä ja meidän tulee ehdottomasti tehdä myöskin tulevaisuudessa ja tästä eteenpäin.

On hyvä muistaa, että kun me puhumme yhdenvertaisuudesta, niin me puhumme ihmisistä, yksilöistä, identiteetistä ja jokaisen yhdenvertaisista mahdollisuuksista rakentaa omaa elämää ja tulevaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Koko sydämestäni toivon, että tämä on tavoite ja tahtotila, johon jokainen tässä talossa toimiva ihminen haluaa yhtyä. Riippumatta siitä, minkälaisia poliittisia taustoja me edustamme, jokaisen ihmisen elämällä ja mahdollisuuksilla on arvo, ja sitä tulisi aina tukea.

Kertomus on erittäin laaja ja kattava. Siinä on tehty ansiokasta työtä. Se nostaa esiin muun muassa saamelaisten, romanien, vammaisten, ulkomaalaisten ja ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutumiseen liittyviä kysymyksiä ja ottaa vahvasti niihin kantaa. Myöskin valiokunnan lausunto on kattava ja käsittelee monia kysymyksiä.

Ehkä se tietty osa, mikä tästä oman näkemykseni mukaan osittain puuttuu, jonka haluaisin nostaa esiin, on nimenomaan vihapuhe ja rasismi, koska kuitenkin Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston mukaan edelleen ihmisen alkuperä on se yleisin syrjintäperuste, mikä ilmenee näissä kanteluissa, mitä Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistolle tulee, ja sen takia haluan tässä kohtaa nostaa nimenomaan tuon vihapuheen ja rasismin. Tämä linkkautuu sil-

loin tietysti myös siihen, että näitä asioita ei valiokunnan lausunnossa ole selkeästi nostettu esiin, vaikka ne kertomuksessa on. Ja tämä peilautuu myös siihen, että kun katsotaan sitä listaa, keitä on kuultu, niin siellä ei oikeastaan ole eri etnisten taustojen omaavia ihmisiä kuultu muita kuin romaniasioiden neuvottelukuntaa. Esimerkiksi etnisten asioiden neuvottelukunta olisi voinut olla yksi tällainen kokoava elin. Haluan tämän nostaa oikeastaan en niinkään syytöksenä mutta huomiona, että nämä ovat nimenomaan niitä sellaisia kohtia, kun me puhumme esimerkiksi rakenteellisesta syrjinnästä tai rasismista. En sano, että tämä teko on ikään kuin rasismia, mutta se nostaa esille sen kysymyksen, että edelleenkö kaikilla ihmisillä ei ole samaa pääsyä niihin tilanteisiin ja mahdollisuuksiin tulla kuulluksi, saada oma äänensä kuuluviin ja myöskin vaikuttaa yhteiskuntaan sitä kautta, että voidaan myöskin niitä rakenteita purkaa.

Vähän aikaa sitten EU-tasolla julkaistiin laaja tutkimus, *Being Black in the EU*, joka käsittelee nimenomaan mustien ihmisten asemaa, ja siinä valitettavasti Suomi tuli ykköseksi. Eli kun me puhumme rasismista, niin se on tällä hetkellä meille ehkä vielä akuutimpi kysymys kuin koskaan aikaisemmin — linkkautuu työelämään, linkkautuu asumiseen, opiskeluun, varallisuuteen, palkkaukseen, läpileikkaa kaikki yhteiskunnan sektorit ja osat alueet. Tätä kautta itse ajattelen, että meidän täytyisi ehdottomasti pyrkiä mahdollisimman pikaisesti luomaan hyvin systemaattinen, pitkäjänteinen antirasistinen ohjelma, joka nimenomaan pureutuu niihin rakenteellisiin ongelmiin, että me voimme ottaa sen seuraavan askeleen ikään kuin siitä toteamuksesta, että me emme hyväksy rasismia tai rasismi on väärin. Sen jälkeen meidän täytyy mennä niihin rakenteisiin, ymmärtää, että edelleen tänä päivänä todella monelle ihmiselle pelkästään heidän identiteettinsä tai taustansa kautta mahdollisuudet eivät ole samanlaiset vaan ne rakenteet eri tavoin tulevat elämän eri vaiheissa eteen.

Kun me puhumme pitkäjänteisestä antirasistisesta ohjelmasta, niin meillä on yksi referenssi vieressä Ruotsissa, jossa työtä on tehty jo hyvin laajasti ja pitkäjänteisesti. Olin juuri itse ministeriön tilaisuudessa, jossa esiteltiin nimenomaan mustien ruotsalaisten näkökulmasta, mikä on heidän asemansa ruotsalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä. Tutkimuksen tulokset olivat hälyttäviä, mutta toivota antavaa siinä oli se, että meillä vihdoinkin oli tilastoja ja lukuja. Ja näin sen monen tilaisuuteen osallistuneen ihmisen kasvoilla myöskin, samaan aikaan järkytyksen mutta samaan aikaan helpotuksen, koska siinä ymmärtää, että ne omat kokemukset eivät olekaan ikään kuin omaan persoonaan liittyviä, vain henkilökohaisia kokemuksia tai jotain, mikä minussa itsessäni olisi pielessä tai vikana, vaan ne ovat ilmiöitä, joihin yhdistyy ikään kuin monen väestössä olevan ihmisen kokemukset.

Hälyttävää tutkimuksessa oli myös se, että kun tutkittiin mustien ihmisten asemaa Ruotsissa, niin oikeastaan sillä ei ollut merkitystä, oliko ihminen syntynyt Ruotsissa vai oliko hän muuttanut sinne jossain vaiheessa. Syrjinnän kokemukset olivat hyvin samantyyppisiä, ja niitä ilmeni sekä koulutuksen sektorilla, työelämässä, palkkatasossa että mahdollisuuksissa esimerkiksi edetä työelämässä. Tämä on mielestäni se data, mitä meidän täytyy ruveta myöskin Suomessa keräämään, jotta me saamme ihan aidosti sen konkreettisen kokonaiskuvan, missä mennään, ja sen kautta luodaan systemaattiset askelmerkit, mitä tarkoittaa syrjinnänvastaisuus ja näiden rakenteiden purkaminen, kun me puhumme koulutuksesta, kun me puhumme ihmisten asemasta työelämässä, mahdollisuudesta työllistyä, edetä siellä työelämässä, perustaa perhettä, toimeentuloa, asumista. Niin kuin sanoin, nämä ovat läpileikkaavia kysymyksiä. [Markku Rossi: Kielitaidolla on merkitystä!] — Kielitaito on totta kai yksi osa.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Mutta se on hyvin laaja kokonaisuus, niin kuin sanoin, ja sen pohjalla täytyisi nimenomaan olla se, että me käynnistämme systemaattista laajaa tukimusta, tilastointia. Osa sitä täytyy myös ehdottomasti olla se, että eri väestöryhmiä kuullaan, ikään kuin kerätään vaikka sellaista pankkia, mihin me saisimme niitä ihmisten ihan konkreettisia kokemuksia, mitä se tarkoittaa, kun ihminen kokee syrjintää, jotta me myöskin ymmärrämme — minä luulen, että aika moni meistä ei välttämättä vielääkään ihan tiedosta tai tiedä, mitä se tarkoittaa, kun me puhumme rakenteellisesta syrjinnästä ja rasismista — mitä se tarkoittaa käytännön tasolla.

Viimeksi tänään Helsingin Sanomissa oli äärimmäisen rohkea puheenvuoro. Brigita Krasniqi jakoi omaa kokemustaan, mitä on olla yliopistossa, isossa yliopistossa, ja kokea siellä rasismia ja syrjintää. Suosittelen, että kannattaa lukea se artikkeli, koska se hyvällä tavalla avaa, mitä on tänä päivänä olla 21-vuotias nuori Suomessa, yliopisto-opiskelija, ja kaiken sen elämän keskellä edelleen kohdata rasismia tai syrjintää.

Mutta edelleen kiitos Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistolle tästä tärkeästä kertomuksesta — hyvä työ jatkuu — ja kiitos myöskin valiokunnalle erittäin arvokkaiden näkökulmien nostamisesta esiin.

18.55 Ozan Yonar vihr: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset edustajat, arvoiset katsojat! Aloitan ensiksi sillä, että haluan kiittää edustaja Toivolaa loistavasta puheenvuorostaan. Aina edustaja Toivolan jälkeen on vaikea tulla tänne pitämään puheita. Kiitos hänelle myös hänen valtavan hyvistä työstään, huikeasta työstä, jonka hän on tehnyt tässä talossa kahdeksan vuoden aikana. Haikea fiilis, että Jani ei jatka eduskunnassa tämän kauden jälkeen. Olet meille tosi tärkeä, ja haluan sanoa, että olet ollut pioneeri tässä talossa, ensimmäinen afrosuomalainen kansanedustaja. Se on huikeata, ja koen, että te olette avannut esim. meille maahanmuuttajille, kuten itselleni, ja monelle muulle ovia tulla tähän yhteiskuntaan ja tähän eduskuntaan. — Okei, tämä puhe ehkä lähti vähän siihen suuntaan, johon en ollut suunnitellut sen lähtevän.

Haluaisin kiittää yhdenvertaisuusvaltuutettua ja hänen toimistoaan tästä arvokkaasta ja tarpeellisesta katsauksesta. Tämä on hyvin laaja katsaus ja ansaitsee valtavan kiitoksen. Yhdenvertaisuuden ei pitäisi olla pelkästään sana tai joukko sanoja, joita käytetään juhlapuheissa, vaan sen pitäisi olla arkea, ja kiitos työstänne sen eteen, mitä te teette näissä asiakysymyksissä. Teidän työnne on tarpeen.

Tulin tänne kritisoimaan yhden asian puoluetta, jonka nimi on perussuomalaiset, mutta heidän edustajansa nyt totta kai lähtivät menemään. Tämä on jännä tilanne, kun kehtaavat tulla tänne kritisoimaan tätä aivan loistavaa raporttia mutta sitten eivät halua kuunnella vastauksia, mitä me heille annamme. Tämä oli itse asiassa oudoimpia vastalauseita, mitä olen nähnyt tässä talossa, ja olen nähnyt outoja vastalauseita neljän vuoden aikana.

Haluan käydä muutaman kohdan läpi, kun oudot heitot vilisivät tässä:

Ensinnäkin tämä vastalause alkaa sillä, että ”perussuomalaiset eivät voi hyväksyä sitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää hyvin laajasti huomiota paperittomien oikeuksiin.” Vau. Tämä on jotenkin jännä lähestymiskulma. Sehän on hyvin inhimillinen asia, että keskitytään tavallaan osittain tässä paperissa juuri paperittomien oikeuksiin. Helsingissä me säädimme sellaisesta tarpeellisesta toiminnasta, että hyvin pienellä panostuksella paperittomat saavat lisäterveydenhuoltoa, ja se on ollut hyvin toimiva. Se myös ennalta ehkäisee monia terveysmenoja, ja sehän on viisasta, hyvin viisasta. Mutta on jännää, että sitten tässä vastalauseessa perussuomalaiset linkittävät sen vielä siihen, että he sanovat näin:

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

”Perussuomalaiset katsoo, että tällainen palvelujen tarjonta heikentää kantaväestön tilannetta.” Tämä on todella paksua. Nyt sama puolue, joka on leikannut kaksi vuotta hallituksessa opiskelijoilta, eläkeläisiltä, työttömiltä tulee tänne saliin ja yrittää — anteeksi nyt vain — vähän jeesustella tässä. Se on aivan posketon tilanne.

Toinen juttu liittyy kritiikkiin, joka liittyy vihapuheeseen: Aivan käsittämätöntä, että se on joku ongelma, että yhdenvertaisuusvaltuutettu puhuu siitä, että vihapuhetta pitää torjua. Ihmisenä, joka kokee vihapuhetta, uhkauksia ja kaikkien näköistä asiatonta kommenttia, minusta on jotenkin outoa, että tässä on puolue, jolle ilmeisesti on täysin ok, että ihmisiä haukutaan, ihmisiä halutaan hiljentää ja ihmisiä uhataa. Vihapuhe on hyvin vakava asia, ja se pitää ottaa vakavasti. Itse asiassa jos puhutaan esimerkiksi poliisin määrärahoista, olisi hyvä kiinnittää siihen huomiota, että poliisille annetaan tarpeellisia määrärahoja, joilla tätä ilmiötä kitketään. Lisäksi itse koen, että tässä vihapuheessa on tosi paljon harmaita alueita, joita pitää kaventaa.

Kolmas asia, johon haluan puuttua, on se, että perussuomalaiset nyt tässäkin kritisoiivat perheenyhdistämistä, mutta se on jännää, että samalla muutaman lauseen jälkeen he puhuvat siitä, että tänne on tullut vain nuoria miehiä. No, olisiko syy siihen, että tänne on tullut enemmistönä miehiä, se, että te tavallaan suljitte ovet? Te asetitte sellaiset tulovaatimukset, joita ihan niin sanotuista kantasuomalaisista ei täytyä kuin muutama kymmenen prosenttia ihmisistä, ja sitten valitatte siitä, että tänne ei tule naisia ja lapsia. Tämä on uskottoman paksua.

Sitten tämä vielä linkittyy tällaiseen kommenttiin: ”Emme voi olla tällaista kehitystä tukemassa, koska oma kantaväestömme olisi sijaikärsijänä muiden muassa mahdollisten työpaikkamenetysten suhteen.” Siis anteeksi nyt vain. Minä luulin, että perheenyhdistäminen esimerkiksi parantaa ihmisen kotoutumista Suomeen ja sitä kautta sitä, että ihmiset osallistuvat tähän yhteiskuntaan. Minä luulin jotenkin ehkä naiivisti, että perussuomalaisilla on tällainen aikomus, että ihmiset osallistuisivat yhteiskuntaan. Miten ihmeessä se on poissa joltain niin sanotulta kantasuomalaiselta? Tämä on hyvin outoa identiteettipolitiikkaa, mitä tämä puolue rakentaa, ja sitä on tosi outoa kuunnella tässä, ja se on hyvin vahingollista.

Haluan tähän loppuun kiittää — minusta tuntuu, että aikani on tulossa loppuun — yhdenvertaisuusvaltuutettua vielä kerran, ja kiitos, valiokunta, työstänne. Tämä on hieno katso, ja siihen olisi toki syytä meidän kaikkien tutustua vielä laajemmin. — Kiitoksia.

19.02 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Mielestäni tämä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus ja sen käsittely eduskunnassa on huikea saavutus ja osoitus siitä, että on tärkeä rakentaa tällaisia instituutioita, lainsäädäntöä, jossa oikeasti seurataan, rakennetaan, kerätään tietoa ja pystytään sen perusteella kehittämään meidän toimintaamme ja yhteiskuntaa parempaan suuntaan. Tämä on uniikki instituutio, ja meillä on kaikki syy varjella sitä tosi vahvasti.

Minäkin haluan kiittää yhdenvertaisuusvaltuutettua. Näen, että koko toimisto, tai osa pientä toimistoa, on tuolla ylhäällä parvekkeella, ja työ on valtavan hienoa. Toivon, että tämän raportin voisi painattaa, niin että se voisi olla myöskin seuraavan eduskunnan käytettävissä. Se sisältää valtavasti tietoa, tutkittua tietoa eri alueilta, jotka liittyvät yhdenvertaisuuteen, syrjinnän vastaisuuteen ja ihmiskaupan ehkäisyyn ja vastustamiseen. Mielestäni se on osa tällaista modernia politiikkaa, ihmisoikeuspolitiikkaa, jossa kriittisesti tarkastellaan omaa toimintaa, jotta voitaisiin oppia ja kehittyä parempaan.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Ihmisoikeuksien toteutuminen tai yhdenvertaisuuden toteutuminen on prosessi, ja sitä pitää jatkuvasti pohtia, miten vastata uusiin haasteisiin yhteiskunnassa. Tämä raporttihan pohjautuu tutkittuun tietoon, kerättyyn tietoon, ihmisten yhteydenottoihin, se seuraa ihmis-oikeussopimuksien toteuttamista, meidän syrjintäkiellon toteuttamista ja myöskin sitä, millä tavalla meidän yhteiskunnassamme edistetään yhdenvertaisuutta. Itse asiassa täällä on ensimmäistä kertaa eduskunta käsitellyt sitä näin laajasti, sosiaali- ja terveysvaliokunta on mielestäni ensimmäistä kertaa, jos muistan oikein, myöskin käsitellyt sitä, ja olin siitä iloinen, että se lausunto oli itse asiassa yksimielinen ja muut valiokuntien lausunnot ja mietintö olivat melkein yksimielisiä. EU:ssakin puhutaan, että yksimielisyys miinus yksi on ihan ok, ja sen takia en aio keskittyä siihen, mitä on tämä miinus yksi. Mielestäni kannattaa puhua enemmän siitä, mitä valiokunnat puhuvat ja mistä raportti kertoo.

Täällä edustaja Toivola puhui rasismista. Mielestäni se oli erittäin tärkeä puheenvuoro, ja on tietysti niin, että varmasti yhdenvertaisuusvaltuutettu voisi tehdä hyvin hyvin paljon enemmän, jos olisi voimavaroja siihen. En usko, että he sitä vastustavat, mutta on myös välttämätöntä aina välillä kohdentaa huomio joihinkin asioihin, niin että niitä voidaan selvittää perin pohjin, mitä tässä on tehty, ja rasismi ja ulkomaalaisten asema ja turvapaikanhakijoiden heikko asema liittyvät toisiinsa. Väittäisin, että rasismi on yksi syy, minkä takia ulkomaalaisten asema on niin heikko, minkä takia paperittomien asema on niin heikko Suomessa ja minkä takia turvapaikanhakijoiden oikeuksien toteutumiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota Suomessa.

On hyvä myöskin muistaa se, että uussuomalaiset tai ulkomaalaistaustaiset henkilöt ovat siinä mielessä aina lähtökohdiltaan ehkä vähän heikommassa asemassa kuin monet muut, että heillä se yhteiskunnan tuntemus on heikompi ja tavallaan se tieto, mitä välineitä voisi käyttää, jotta pääsisi oikeuksiinsa, on heikompi. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että eri vähemmistöjä millään tavoin kannattaa asettaa vastakkain, ja mielestäni se, minkä ehkä haluaisin perussuomalaisille sanoa, on, että ihmisoikeuksien rikkominen koituu meidän kaikkien haitaksi. Ei ole yhtäkään ihmistä, johon se ei ulottuisi. Ei ole sellaista. Tämä aika on mielenkiintoinen, kun enemmistöön kuuluvat ihmiset kokevat, että vähemmistöjen suojele tai jollain tavalla vähemmistöjen asioiden ja ongelmien esiin tuominen jotenkin heikentäisi heidän asemaansa. Se on merkillistä, ja sitä meidän täytyy pohtia vielä enemmän, miten siihen voisi vastata.

Olen itse ollut lakivaliokunnassa käsittelemässä tätä kertomusta, mutta ehkä ennen kaikkea se on koskettanut ihmiskaupan vastaista työtä, ja siellä lakivaliokunta on yhtynyt mielestäni useaan valtuutetun suositukseen, aivan erityisesti ehkä poliisin erikoisosaamisen lisäämiseen ja myöskin siihen, että rikosprosessin ja uhrin auttamisen kytkös on pakko jollain tavalla katkaista ja lopettaa. Mielestäni se on arvokasta, mitä lakivaliokunta on arvioinut, ja toivon, että se myöskin toimii ohjeena hallinnolle muuttaa tilanteita.

Ehkä vähän toisin kuin työ- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Filatov, itse kyllä näen, että on erittäin ongelmallista, että yhdenvertaisuusvaltuutetun mandaatti ei kata työelämää samalla tavoin kuin muuta. En näe, että se on pois myöskään työsuojelusta. Kyllä sitä työkenttää riittää, ja kun täällä edustaja Kontula sanoi, että on erilaista suojelua esimerkiksi työperäisessä ja seksiperäisessä ihmiskaupassa, niin ajattelen itse, että työperäisen ihmiskaupan uhrin asemaa on useampi taho ja instituutio suojelemassa ja vahtimassa ja se on ollut sille toiminnalle hyväksi. Ajattelen samalla tavoin, että syrjimättömyyteen liittyen on ihan hyvä, että on tällainen valvontamekanismi, kuten valtuutettu, joka voi eri

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

tavalla ehkä edistää yhdenvertaisia ratkaisuja myöskin työelämässä. Toivon, että päästään tästä tilanteesta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on minun mielestäni todella vakavasti kiinnittänyt huomiota turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan, perheen yhdistämisen ongelmiin, lapsen edun arvioimisen puuttumiseen ja myös haavoittuvassa asemassa olevien turvapaikanhakijoiden tunnistamiseen ja tuen saamiseen.

Tämä aika on merkittävä. Ehkä se, mikä on minun kokemukseni tästä eduskuntakaudesta, on, että ihmisoikeusosaaminen politiikkojen parissa on heikentynyt valtavasti. Se ei ole enää mikään itsestäänselvyys. Kuten täällä kuultiin, niin kyseenalaistetaan suoraan, ovatko kaikki ihmiset samanarvoisia, pitääkö ihmisoikeussopimuksia noudattaa. Jopa hallituksesta puhutaan, että ihmisoikeussopimukset ovat ongelmia. Mielestäni meidän tulisi pohtia seuraavissa vaaleissa tosi vakavasti, millä tavalla voidaan lisätä osaamista ja tietoutta. Kannatan myöskin antirasistisen ohjelman rakentamista, ja toivon, että tämä keskustelu jatkuu.

On ihmeellistä... [Puhemies koputtaa] — Lopetan. Kiitoksia, puhemies, anteeksi! — Mielestäni politiikkaa ja toimintaa ei voi rakentaa pelolle ja vihalle. Uskon, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat voimavara, mille Suomi rakentaa hyvinvointiaan. — Kiitos.

19.10 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa kertomuksessaan esille digitaalisen ympäristön saavutettavuuden, ja valiokunnan mietinnössä huomautetaan siitä, että erilaiset sähköiset palvelut luovat paljon uusia mahdollisuuksia, mutta sisältävät samalla riskejä yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Digisyrjäytymisen vaaravyöhykkeessä ovat kaikki ne, jotka eivät syystä tai toisesta pysty hankkimaan sopivia laitteita, käyttämään niitä tai saamaan esimerkiksi pankkitunnuksia kirjautuakseen palveluihin.

Meillä on liikenne- ja viestintävaliokunnassa ollut useassa kohtaa tämä sama huoli. Olemme useiden sähköistä palvelua koskevien lakiesitysten yhteydessä kirjoittaneet mietintöön, että liikenne- ja viestintävaliokunta pitää sähköisen tunnistamisen palveluita tietoyhteiskunnan peruspalveluina, ja olemme kantaneet huolta kansalaisten tasa-arvoisesta asemasta sähköisten tunnistusvälineiden osalta. Kysymys tunnistusvälineen saamisesta on perustavanlaatuinen ja tärkeä kaikille kansalaisille ja kuluttajille, sillä tunnistusväline on hyvin usein nykyään välttämätön sähköisten palveluiden saatavuuden ja verkkoasioinnin kannalta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Pankkipalvelut 2015 -selvityksen mukaan noin 400 000 henkilöllä ei ole verkkopankkitunnuksia. Näihin henkilöihin kuului erityisesti eläkeläisiä, työttömiä, ulosottovelallisia, matalasti koulutettuja, nuoria ja pienituloisia.

Arvoisa puhemies! Pidän siis ihan välttämättömänä, että huolehdimme sähköisten tunnistusvälineiden saatavuuden turvaamisesta näille edellä mainituille henkilöryhmille. On myös muita henkilöryhmiä, joiden osalta sähköiset tunnistusvälineet muodostuvat ongelmaksi. On esimerkiksi henkilöitä, jotka eivät alaikäisyyden, sairauden tai muun rajoitteen vuoksi itse voi asioida sähköisesti, eikä toisella henkilöllä ole oikeutta toimia asiamiehenä sähköisissä palveluissa eli asioida toisen ihmisen puolesta. Omaishoitajilla on usein vastaavia ongelmia hoitaessaan omaistaan, ja yli 10-vuotiaiden lasten vanhemmilta Kela on evännyt Kanta-palveluiden käytön, jolloin vanhemmat eivät näe 10 vuotta täyttäneen lapsensa osalta, mitä esimerkiksi kouluterveydenhoitaja on lapsesta kirjannut. Tilanne on tällä hetkellä aivan pöljä.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Niin kauan kuin kaikilla kansalailla ei ole sähköisiä tunnistusvälineitä eli pankkitunnuksia, ei kirjeitse tapahtuvasta kanssakäymisestä voi luopua. Tämän takaa jo saavutettavuusdirektiivikin.

Huomasin tässä vähän aikaa sitten sellaisen asian, että oikeusministeriön alla olevien ulosottotoimistojen nettisivuilla ei ole tärkeitä lomakkeita, kuten vapaakuukausien hakemislomaketta, jolloin lomakkeen voisi tulostaa ja postittaa ulosottomiehelle kirjeitse. Vapaakuukausilomake avautuu vain, jos sinulla on pankkitunnukset ja jos olet ulosoton asiakas. Valtakunnanvoudin käydessä täällä eduskunnassa johtamani ryhmän — sen niminen ryhmä kuin Ulosottoon joutuneiden tukijat Eduskunnassa — vieraana kerroin valtakunnanvoudille tämän tekemäni havainnon, joka siis paljastui sillä tavalla, että yritin auttaa erästä iäkästä rouvaa enkä saanut tulostettua hänelle vapaakuukausihakemusta. Tällä iäkkäällä rouvalla itsellään ei ollut pankkitunnuksia, eikä hän näin ollen päässyt kirjautumaan oikeusministeriön järjestelmään, jossa lomakkeet avautuvat vain ulosoton asiakkaille, eivät muille. Nyt on edistystä tapahtunut niin, että valtakunnanvoudi on lisännyt nämä lomakkeet sivuilleen julkisiksi niin, että ne näkyvät kaikille, ja tällöin henkilö pystyy tulostamaan lomakkeen ja täyttämään sen käsin ja kirjeitse lähettämään. Tämä perinteinen vaihtoehto, kirjeitse toimiminen, on pidettävä mahdollisena niin kauan kuin meillä on ihmisiä, joilla ei ole sähköisen tunnistautumisen välineitä. Ja korostan, että heitä on 400 000.

Arvoisa puhemies! Minulle on ihan tällä viikolla viimeksi kansalaisten toimesta kerrottu, että Kelan toimeentulotuen käsittelyyn tulee yksi lisäpäivä, jos hakemus jätetään paperilla eikä sähköisesti. Aionkin selvittää tätä asiaa, sillä näinhän ei missään nimessä saa olla. Ihmisiä pitää kohdella yhdenvertaisesti tukien myöntämisessä, eikä ketään saa syrjiä sillä perusteella, että tukea hakee perinteisesti paperitse. Jos ihminen vie toimeentulotukihakemuksen Kelan toimistoon, niin siihen on laitettava samalle päivälle saapunut-leima. Seitsemän arkipäivän käsittelyaika on aivan ehdoton, ja on todella sietämätöntä, että Kela rikkoo tätä lakia.

Arvoisa puhemies! Kiitän lämpimästi yhdenvertaisuusvaltuutettua hänen tekemästään tärkeästä työstä ja työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa tästä mietinnöstä ja tarkoista huomioista.

19.17 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana myös digisyrjäytyneisyydestä, johon tässä mietinnössä on myös kiinnitetty huomiota.

Digisyrjäytyneisyys kasvaa sen myötä, kun velvoite tehdä asioita digitaalisesti kasvaa, ja se johtuu siitä, että se ei ole enää ainoastaan iäkkäisiin ihmisiin liittyvä asia vaan se liittyy myös moneen vajaakykyisyyteen, mitä ihmisellä voi olla. Voi olla esimerkiksi niin paha lukihäiriö, että ei pysty saamaan erilaisia salasanoja oikein voidakseen käyttää erilaisia ohjelmia ja tunnistautumiskeinoja. Tämä on asia, johon tulisi suhtautua yhteiskunnassa nyt huomattavasti suuremmalla vakavuudella kuin tällä hetkellä tehdään. Olemmeko me luomassa sellaisen joukon ihmisiä ja heille sellaiset elinolosuhteet, että he tahtomattaan syrjäytyvät? Yhteiskunnallisessa toiminnassa tulee luoda sellaiset puitteet, että myös nämä ihmiset ovat palveluiden piirissä.

Sitten kiinnittäisin huomiota tähän hallintovaliokunnan lausunnossa olevaan eriävään mielipiteeseen, jossa oli erittäin perustellusti ja huolellisesti kiinnitetty huomiota moniin maahanmuuttoon liittyviin asioihin, turvapaikanhakijoihin liittyviin asioihin. Nostan tästä nyt yhden asian, joka on kansainvälistä suojelua saavien mahdollisuudet perheen yhdistämiseen. Näitä edellytyksiä on heikennetty merkittävästi, ja perheen yhdistäminen alkaa olla

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

lähes mahdoton asia. Ihmiset, jotka ovat täällä asuneet vaikka neljä viisi vuotta, joiden lapset osaavat kielen ja ovat koulussa, yhtäkkiä saavat ilmoituksen, että heidät karkotetaan maasta. On hyvä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu on kiinnittänyt näihin huomiota. Tämä on epäkohta, ja pitäisi suomalaisessa yhteiskunnassa, joka kuitenkin vielä pitää perhettä keskeisenä yhteiskunnallisena toimijana, lähteä siitä, että turvapaikanhakijoiden perheen yhdistäminen on myös keskeinen osa kotoutumista. Toivon, että myös tämä saa ansaitsemansa huomion ja tulevalla hallituskaudella sitten tämäkin asia voisi jollakin tavalla tulla uudelleen huomioiduksi, että näiden ihmisten, jotka Suomeen ovat jo kotoutuneet, ovat juurtuneet tänne, perheenyhdistämistä ei tarpeettomasti rajoitettaisi.

19.20 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Kun tuo esittelypuheenvuoro oli enemmänkin koko valiokunnan miinus yksi, jos tämä on se uusi termi, näkemys, niin haluan sanoa muutaman sanan omasta näkökulmastani.

Minusta on surullista se, että tässä salissa kyseenalaistetaan meidän valtuutettujen toiminta ja syytetään sitä ideologiseksi. Valtuutetut toimivat sen mandaatin ja sen lainsäädännön mukaan, mitä eduskunta on heille säätänyt, ja jos ollaan eri mieltä siitä säädetyistä ikään kuin agendasta, niin silloin itse asiassa ollaan eri mieltä siitä, mitä eduskunta on lailla säätänyt, eikä siitä kannata syyttää valtuutettuja ja heidän näkemyksiänsä.

Jos ajatellaan vaikkapa yhdenvertaisuusvaltuutettua ja hänen toimistoaan, joka on tehnyt tässä huikean työn ja nostanut nimenomaan ajankohtaisia asioita esiin, niin kannattaa muistaa, että heille lailla säädetty tehtävä on keskeisenä yhteiskunnallisena tavoitteena yhdenvertaisuuden toteutumisen edistäminen, ja silloin puhutaan yhdenvertaisuudesta hyvin laajassa mielessä niissä asioissa, jotka lain kautta heille kuuluvat.

Tästä näkökulmasta se, että paperittomat ovat voimakkaasti esillä tässä kertomuksessa, on aivan oikea valinta, koska se on meidän yhteiskunnassamme suhteellisen uusi ilmiö, se on osittain meidän oman lainsäädäntömme seurausta ja siihen liittyy paljon sellaisia asioita, jotka vaikuttavat myös muiden ihmisten elämään, ei pelkästään paperittomien ihmisten vaan koko yhteiskunnan elämään. Sen vuoksi meidän pitäisi pyrkiä sellaiseen politiikkaan, jossa jokaisella ihmisellä, joka täällä on, on yhdenvertaiset oikeudet, ja jossa meillä olisi mahdollisimman vähän paperittomia. Pitäisi ikään kuin vähentää sitä joukkoa lainsäädännöllisillä toimilla eikä sillä, että ikään kuin syrjäytetään enemmän ja enemmän ihmisiä tuohon joukkoon, ja sitten syytetään sitä joukkoa, jonka olemme itse saaneet aikaiseksi. En tiedä, ymmärsittekö, mitä tarkoitin, mutta toivottavasti. [Eva Biaudet: Kyllä ymmärrettiin!]

Toinen keskeinen ongelma on perheenyhdistäminen, joka selkeästi alkaa olla hyvin, hyvin vaikeaa, ja me tiedämme sen, että perheenyhdistäminen on kotoutumisen näkökulmasta hyvin keskeinen asia. Mietitäänpä vaikkapa sitä, kuinka paljon tässä salissa on puhuttu kotoutumisen tärkeydestä ja siitä, miten me saisimme maahanmuuttajat paremmin kotoutumaan. Sitten me unohdamme keskeisen elementin, joka kotoutumisen näkökulmasta on tärkeä. Minusta tätä pitäisi pohtia myös siitä näkökulmasta.

Kyseenalaistettiin myös sitä, onko oikein, että vihapuhetta käsitellään tässä raportissa. Minusta se on äärimmäisen oikein. Vihapuhe ei ole vain puhetta, ja vihapuhetta ei ole vihainen puhe. Se ei estä sitä, etteikö saisi kritisoida asioita, mutta vihapuhe on asia, joka kohdistuu paitsi yksilöön myös kaikkiin niihin, jotka kuuluvat tuohon samaan ryhmään, ja silloin se on paljon laajempaa vihapuhetta kuin pelkästään yksilöä kohtaan, ja siksi se on

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

tärkeä ja merkittävä asia. Itse asiassa tasa-arvovaltuutettukin kiinnitti huomiota tähän samaan asiaan.

Kolmas asia, joka on mielestäni hyvin valittu, on digisyrjäytyminen ja ylipäättään saavutettavuus sähköisissä palveluissa. Me joko onnistumme siinä tai me epäonnistumme siinä. Ja kun me mietimme, kuinka paljon digitalisaation varaan lasketaan, niin Suomella ei kerta kaikkiaan ole varaa epäonnistua siinä, että meidän digitaaliset palvelumme ovat saavutettavia ja esteettömiä.

19.23 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! On niin tärkeä asia, että viriää useampia puheenvuoroja.

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. Ketään ei saa syrjiä iän, sukupuolen, ihonvärin, etnisyyden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilökohtaisen syyn perusteella. Lain tavoitteena on muun muassa, että kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua ja kehittää itseään, ja se velvoittaa viranomaisia ja koulutuksen järjestäjiä edistämään yhdenvertaisuutta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu valottaa ansiokkaassa kertomuksessaan niitä asioita, joissa Suomi on yhdenvertaisuudessa onnistunut, mutta myös niitä, joissa on korjattavaa, esimerkiksi toimintatavoissa tai lainsäädännössä.

Huomioni kertomuksessa kiinnittyi lasten ja nuorten yhdenvertaisuuteen varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Viime aikoinahan on selvinnyt, että yksityisissä päiväkodeissa on paljon laadullisia ongelmia, joiden juuret juontuvat taloudellisen voiton tavoittelemiseen. Kyseessä ei ole sattuma tai pikku juttu, sillä yksityiset varhaiskasvatusyritykset ovat valanneet yhä enemmän tilaa ja niitä on maassamme jo paljon. Tällä hetkellä Suomessa on kuntia, joissa jopa 40 prosenttia varhaiskasvatuksesta ostetaan yksityisiltä yrityksiltä palvelusetelein. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että tämä trendi voimistuu, kun kunnat siirtyvät entistä enemmän hankkimaan varhaiskasvatusta palveluseteleillä, ja ongelmia syntyy siinä, että vaikka varhaiskasvatuslain ja valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet yhdenvertaisuudesta koskevat kaikkia päiväkotipalvelujen tuottajia, niin yksityissektorin päiväkodeissa velvoite yhdenvertaisuuden edistämisestä tunnetaan hyvin huonosti. Vanha sanonta ”poissa silmistä, poissa mielestä” pätee, eli kun yhdenvertaisuuden edistämisen periaatetta ei tunneta, niin sitä ei myöskään noudateta.

Yksityisen varhaiskasvatuksen liiketoimintaan sisältyy lähtökohtaisesti taloudellisen voiton tavoittelu. Tämä näkyy toiminnassa esimerkiksi siten, että kustannuksia minimoidaan palkkaamalla mahdollisimman vähän henkilökuntaa. Kun hoitajia on vähän, kiire ja levottomuus päiväkodeissa lisääntyvät. On päiviä, jolloin hoitajat selviytyvät vain vaivoin lasten perustarpeista. Aikaa lapsen muille tarpeille — läheisyydelle, kasvatukselle ja yksilölliselle huomioimiselle — ei jää.

Kun nämä yksityiset päiväkotiyritykset vähentävät kustannuksia, niillä on tullut todella epäyhdenvertaisia käytäntöjä, esimerkiksi purkaa lapsen hoitosopimus, jos lapsi tarvitsee erityistä tukea tai kun esimerkiksi lapsen ruoka-aineallergia vaatii erityisjärjestelyjä tai jos lapsella on kielellisiä erityisvaatimuksia tai muuta, joka aiheuttaa tämän yrityksen mielestä heille erityisjärjestelyjä ja kustannuksia. Syy on siis siinä, että yritys ei halua maksettavakseen mitään ylimääräisiä kuluja, koska se pienentäisi sen taloudellista voittoa, mutta tämä on syrjintää. Tämänkaltaiset käytännöt eivät ole lapsen edun mukaisia, eivätkä ne todellakaan edistä lasten yhdenvertaisuutta. Pidän erittäin huonona sitä, että samaan aikaan kun perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisen koulutuksen laissa ja vapaan sivistystyön

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

laissa on selkeästi kielletty koulutuksen järjestäminen taloudellisen voiton tavoittelemiseksi, niin alle 7-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa tämä on mahdollista.

Pidänkin erittäin hyvänä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu kertomuksessaan painottaa, että kuntien on valittava vain ne palveluntuottajat, jotka tietävät ja toteuttavat varhaiskasvatuslain tavoitteita täysimääräisesti. Mitään ohituskaistaa esimerkiksi sellaisten sopimusehtojen solmimiseksi, että lapsen erityistarpeiden takia hoitosopimus voidaan lakkauttaa, ei saa olla olemassa. Laadukas, yhdenvertainen varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus ja tärkeä osa lasten koulupolkua.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu tuo koulujen yhdenvertaisuuden toteutumisessa esiin koulukyselyissäkin ilmi tulleet ongelmat: kiusaamisen, seksuaalisen häirinnän, uhkailun ja ystävien puuttumisen. Nämä ovat kaikki tekijöitä, jotka vaikuttavat suoraan kouluviihtyvyyteen, koulussa pärjäämiseen ja riskiin jättää koulu kesken.

Lasten ja nuorten yksinäisyys on noussut esiin muun muassa viime syksyn kouluterveysraportissa. Yksinäisyys vähentää merkittävästi hyvinvointia, koska se alentaa lasten ja nuorten elämänhallinnan tunnetta ja heikentää tyytyväisyyttä elämään. Erot nuorten välillä ovat isoja, sillä yksinäisistä nuorista vain alle 30 prosenttia on tyytyväisiä omaan elämäänsä, kun muista nuorista elämäänsä tyytyväisiä on 80 prosenttia. Yksinäisyys näkyy myös uupumisena ja poissaoloina koulusta. Lisäksi lähes puolet yksinäisistä nuorista kärsii keskivaikkeasta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta.

Eikä ole enää uutinen, että lapset ja nuoret kertovat toistuvasti kiusaamisesta koulussa. Silti kiusaaminen on yhä ahdistavaa todellisuutta osalle alakoululaisista ja yläkoululaisista, joita kiusataan vähintään kerran viikossa. Myönteistä on ollut se, että kiusaaminen vähenee toiselle asteelle siirryttäessä. Kaikissa ikäryhmissä pojat kokevat tyttöjä enemmän kiusaamista.

Arvoisa puhemies! Aika taitaa loppua. Jatkan tästä teemasta vielä toisessa puheenvuorossa.

19.31 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Filatov totesi, että ei tule syyllistää täällä yhdenvertaisuusvaltuutettua tai syyttää mistään, ja olen siitä samaa mieltä, mutta kyllä haluan samalla sanoa, että ei yhdenvertaisuusvaltuutettu nauti mitään koskemattomuutta. Kyllä hänen ratkaisuistaan ja hänen näkemyksistään voi omata myös erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä, ja olen ollut yhteydessä yhdenvertaisuusvaltuutettuun muutamastakin asiasta, joissa hänen ratkaisuistaan on minulla ollut hyvin merkittävästi eriävä mielipide ja en ole pitänyt niitä ratkaisuja oikeudenmukaisina. Olenkin pohtinut, kenelle voi valittaa yhdenvertaisuusvaltuutetusta, kun kokee, että hän ei ole yhdenvertainen eikä edistä yhdenvertaisuutta. Silloin tietysti joudun kääntymään oikeusministeriön ja ehkä oikeusministerinkin puoleen.

Minusta on vain tärkeää ymmärtää ja nähdä, kun näitä raportteja lukee, että niitä tehdään meille juuri sen takia, että yhdenvertaisuusvaltuutetun työ tulee meille tutuksi. Ja sannon sen nyt tässä, niin että ei synny väärää käsitystä, että pidän yhdenvertaisuusvaltuutetun työtä todella suuressa arvossa ja lähes kaikkia ratkaisuja hyvinä, mutta sitten niistä joistakin toivoisin, että osaisin oikealla tavalla ja hienosti kiinnittää Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston huomiota ja ehkä käynnistää rakentavaa dialogia siitä, miten voisimme ymmärtää toisiamme paremmin. En omassa puheenvuorossani siis halua syyttää enkä tuomita vaan enemmänkin vaillinaisella kyvylläni ja tavallani käynnistää keskustelua.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

19.33 **Tarja Filatov sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tietenkään kukaan ole arvostelun ulkopuolella, ja aina saa esittää kritiikkiä ja keskustella, mutta minun mielestäni se, jos leimataan meidän kaikki valtuutetut ikään kuin ideologisiksi toimijoiksi, on surullista. En suinkaan tarkoittanut edustaja Laukkasen puheenvuoroa.

19.33 **Eva Biaudet r**: Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuusvaltuutettu on tietenkin erittäin hyvä asiantuntija siinä, mitä meidän lainsäädäntömme sanoo ja mitä ihmisoikeussopimukset sanovat, mutta sitten on varmaan niin, että kun pohditaan käytännön elämässä, miten toimitaan ja tehdään, niin aina voi olla myöskin eri ratkaisuja. Mutta kyllä minä luotan tosi vahvasti yhdenvertaisuusvaltuutetun asiantuntemukseen, että seurataan koko ajan sitä kehitystä, mitä tapahtuu ympärillämme.

Haluaisin itse asiassa sanoa, että tapahtuu myöskin tärkeitä asioita, ja haluaisin vain kiinnittää huomiota siihen. Tämä liittyy yhdenvertaisuusvaltuutettuun, mutta itse asiassa on kysymys yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisusta, jossa natsien hakaristilipun näyttämisen on nyt selvästi todettu olevan yhdenvertaisuuslain vastaista. Minun mielestäni tämä on merkittävää. Tämä helpottaa myöskin poliisin toimintaa silloin, kun selvästi tehdään tällaista rasistista tai vihaa lietsovaa toimintaa, joten siinä mielessä on hyvä, että myöskin tämä osa yhdenvertaisuuslaista tulee käyttöön.

19.34 **Jani Mäkelä ps**: Arvoisa puhemies! Tämä on ollut hyvin mielenkiintoinen ja avaa-va keskustelu. Sen lisäksi, että aiemmin tuli esille kristittyjen kokemus syrjintä, niin myöhemmissä puheenvuoroissa on tuotu ansiokkaasti esiin myöskin tämä, että miehiä ja poikia sukupuolena syrjitään — tai he tulevat syrjityksi, syrjittiinpä heitä tai ei — esimerkiksi koulukiusaamisen muodossa ja syrjäytymisen muodossa. Jos laajennetaan käsitettä, niin sittenhän puhutaan siitä, että miehet jopa kuolevat nuorempina kuin naiset, ja se johtuu jostain: mistä se johtuu, mikä on se yhteiskunnan rakenne, joka sen aiheuttaa? Tämä ehkä enemmän menisi tasa-arvovaltuutetun leirin puolelle, mutta tasa-arvovaltuutetuhan kertomuksessaan muistaakseni ilmoitti, ettei hän ota erityisesti kantaa miesten asioihin, mikä oli hyvin mielenkiintoinen kannanotto. Mutta sitä puidaan sitten erikseen hänen kertomustaan käsiteltäessä.

Tässähän on sellainen piirre, että jos joku on ideologinen, silloinhan häntä pitää kutsua ideologiseksi, ja kyllä tässä on tällainen aivan selvä ideologia nähtävillä, kuinka mielletään tasa-arvo tai syrjintä: mitä sillä sanalla tarkoitetaan, mihin kaikkialle sitä käsitettä laajennetaan, mitä asioita sitä käsiteltäessä tuodaan esille? Nyt ei tuoda miehiä eikä poikia, ei tuoda kristittyjen syrjintää, vaan tuodaan kokonaan toisenlaisia asioita esille. Mielestäni se on ideologiaa, jos tuo tällaiseen kertomukseen esille näitä omaa agenda tukevia asioita, eikä puhukaan muista. Sitä ihmettelen, että valiokunta ei ole tuonut esille näitä muita syrjimiseen tai tasa-arvoon liittyviä asioita kuin ne, mitä valtuutettu on kertomuksessaan tuonut esille, tai vaatinut häntä myöhemmin niitä tuomaan. Elikkä tällaista parannettavaa tässä käsittelyssä voisi jatkossa olla.

Mitä tulee siihen, että ketä voidaan kyseenalaistaa, missä voidaan kyseenalaistaa, niin missähän sitten voitaisiin kyseenalaistaa, ellei eduskunnan täysistunnossa?

Puhemies Paula Risikko: Otetaan Filatovin vastauspuheenvuoro ja sitten edustaja Taavitsainen.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

19.36 **Tarja Filatov sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En haluaisi pitkittää keskustelua, mutta muistuttaisin vain, että valtuutettu toimii itsenäisesti, hän antaa kertomuksensa itsenäisesti. Valiokunta taas ottaa kantaa sillä, että se joko yhtyy tai ei yhdy valtuutetun näkemyksiin, ja tässä mielestäni on se valiokunnan rooli.

Sitten taas mitä tulee tähän poikien rooliin, niin luulen, että siihen keskusteluun päästään enemmän, kun käsitellään tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta annettua mietintöä.

19.37 **Satu Taavitsainen sd**: Arvoisa puhemies! Jatkan vähän tuosta koulumaailmasta ja kiusaamisesta, johon äsken jäin.

Tässä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa todetaan, että myös seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat muita enemmän kiusaamista ja ystävien puutetta. Parannusten saamiseksi yhdenvertaisuusvaltuutettu kehottaa kouluja laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman ja ottamaan siinä huomioon yksilöllisesti erilaiset oppijat ja heidän perheensä. Suunnitelman laatimisessa tulee kuunnella oppilaita ja heidän vanhempiaan.

Ohjeista on syytä ottaa vaarin, sillä kaikki keinot lasten ja nuorten yksinäisyyden ja kiusaamisen vähentämiseksi on käytettävä, sillä kuten yksinäisyys myös kiusaaminen vaikuttaa kielteisesti koulunkäyntiin. Kiusaamisen kohteeksi joutuneilla nuorilla on myös enemmän ongelmia koulunkäynnissä ja terveydessä sekä humalahakuista juomista.

Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa kertomuksessaan, että yhdenvertaisuus on yksi demokratian ja oikeusvaltion keskeisimmistä oikeuksista ja arvoista. Kannatan lämpimästi yhdenvertaisuusvaltuutetun esitystä yhdenvertaisuustyön vahvistamisesta varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Yhdenvertaisuudessa on pyrittävä sinnikkäästi aina parempaan, eikä syrjinnälle pidä koskaan antaa tilaa, ja tämä pätee erityisesti lasten ja nuorten kasvatus- ja oppimisympäristöihin.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

7. Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelusta

Valtioneuvoston selonteko VNS 8/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 43/2018 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt päätetään liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnön LiVM 43/2018 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Puhemiesneuvosto suosittaa, että keskustelu käydään valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoron jälkeen nopeatahtisena siten, että puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja.

Edustaja Jalonen, valiokunnan puheenjohtaja, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.39 **Ari Jalonen sin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on siis käsittelyssä kauan kaivattu selonteko tästä valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta. Tätä

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

12-vuotista suunnitelmaa, niin kuin se selkeäsanaisemmin tunnetaan, on odotettu jo pitkään ja rakennettu hartaasti. Tämä on perustunut oikeastaan kolmen parlamentaarisen ryhmän ketjuun, josta luonnollisesti jälkimmäinen on tämän käyntiinlaittaja, mutta sen ovat hyvinkin vakaalla pohjalla ja pitkäjänteisesti yhdessä kaikki puolueet rakentaneet. Ensimmäinen näistä parlamentaarisisista ryhmistä on ollut jo viime kauden puolella, ja se käsitteli korjausvelkaa, sitten tuli tämä rahoituspuoli ja nyt viimeiseksi tämä itse järjestelmä, jota nyt siis käsitellään.

Tämä on iso kokonaisuus. Selonteossa kuvataan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet ja päämäärät, suunnitelman laatimisprosessi ja siihen liittyvän rahoituksen lähtökohdat. Tämä on siis kokonaisuus, jossa käsitellään tiestö, infra, pienestä tiestä ihan valtatiehen asti ja rautateiltä joka suuntaan, kaikki liikennemuodot, myös uudenlaiset liikennemuodot, jotka tulee ottaa huomioon uudenlaisten palveluiden ja älyliikenteen kehittyessä.

Tämä on siis pitkäjänteinen suunnitelma, joka meidän näkemyksemme mukaan perustaa tämmöisen kestävän suunnittelun, jolloin myös tehdään järkevää yhdyskuntarakentamista ja liikennesuunnittelua elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn tarpeisiin ja myös ihan tietysti meille kaikille, koko kansalle. Eli tässä otetaan huomioon myös alueelliset tarpeet, ja nämä pitää yhdenmukaistaa myös maakuntien ja kuntien omien toimintojen ja suunnitelmien mukaan, alempiasteista tieverkkoa unohtamatta.

Ja minkälainen tämä järjestelmä, suunnitelma, on? Tämä on jatkuva ja nimenomaan jatkuva prosessi, joka kehittyy askel askeleelta ja elää ajassa mutta tekee sen suunnitelmallisesti. Koska tämä on niin laaja, mukana pitää olla kaikki keskeiset ministeriöt, virastot, maakunnat, suurimmat kaupunkiseudut ja myös eri toimijat, jotka toimivat tässä meidän liikenneverkossamme.

Tästä aikataulutuksesta luen pätjän, jotta päästään paremmin asiaan sisälle: ”Selonteon mukaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelu voidaan karkeasti jakaa neljään päävaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa asetetaan yhteiskuntapoliittiset päämäärät ja liikennejärjestelmää koskevat tavoitteet. Tässä vaiheessa muodostetuista skenaarioista ja liikennejärjestelmätason tavoitteista muodostetaan vaikutustarkastelujen ja sidosryhmäyhteistyön pohjalta parlamentaarisessa ohjausryhmässä yhteinen näkemys. Toisessa vaiheessa laaditaan varsinainen suunnitelma ja erityisesti toimenpideohjelma, johon sisältyy valtion rahoitusohjelma. Kolmannessa vaiheessa parlamentaarisen ohjausryhmän rooli korostuu päätettäessä valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnittelusta. Selontekovaiheen eduskuntakäsittelyn jälkeen valtakunnallisesta liikennejärjestelmästä päättää valtioneuvosto. Neljännen vaiheen muodostavat suunnitelman toteutus ja seuranta.”

Kun nämä askeleet voidaan nähdä tavallaan neljän vuoden pakettina elikkä kausittain, niin tämä tulee tosiaan kestäväksi ja näkemään aina sinne 12 vuoden päähän. Eli tämä on hyvin perusteellisesti valmisteltu, yhdessä tehty ja harkittu, mutta kuitenkin on oltava mahdollisuus reagoida yhteiskunnan muutoksiin. Jos joku tehdas pystytetään johonkin — tässä mietinnössä on käytetty esimerkkinä Äänekosken tehtaan tilannetta — niin silloin pitää rakentaa myös infra, jotta siitä investoinnista yhteiskunta saa hyödyt, joten poikkeustilanteissa tästä suunnitelmasta voidaan myös joustaa. Mutta tätä parlamentaarista sopimista, mikä tässä on se asian ydin, pitää kunnioittaa eikä sitä voi ohittaa hallitus omien mielipiteidensä mukaan: mennään yhdessä suunnitelmallisesti ja rakennetaan tarpeiden mukaan.

Rahoitus on asia, mikä tietysti liittyy tähän kokonaisuuteen, ja siinäkin on se parlamentaarinen ryhmä ollut mukana. Ilman vakaata rahoitusta, joka ottaa huomioon yhteiskunnan

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

rahoituksen kokonaisuutena, tätä ei voida rakentaa kunnolla. Tässä ei myöskään voi olla ohituskaistoja, mutta uusissa, isoissa tilanteissa tulee voida myös rakentaa uusien toimintatapojen ja järjestelmien kautta järkevämpiä kokonaisuuksia. [Markku Rossi: Tehdä kaksoisraiteita!] Meillä on erittäin paljon infratarpeita, joihin tällä pyritään vastaamaan.

Yleisesti sanottuna asiantuntijat kiittävät tätä rakennetta ja järjestelmää. Ja päätän vielä tämän esittelypuheenvuoron siihen, että tämä on luonnollisesti yksimielinen, kuten tähän parlamentarismien henkeä korostavaan asiaan kuuluu.

19.47 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä parlamentaarinen liikennejärjestelmätyöryhmä oli minusta varsin rakentava ja miellyttävä kokemus. Se oli hyvin tavoitteellinen ja se hyvin selkeästi purki näitä nykyisiä pitkäjänteisiä suunnitelmapuutteita ja lähti sille tielle, niin kuin aikaisemmatkin parlamentaariset ryhmät olivat pohtineet, että tarvitaan jotain pitkäjänteisempää kuin mitä tähän mennessä on ollut. Ymmärrämme, että tämä korjausvelka, joka meidän tiestössämme, erityisesti rautateissämme ja siltojen suhteen, tällä hetkellä on, on tilanteena kestämaton, ja siksi koin mielekkäänä olla tässä ryhmässä mukana yhdessä pohtimassa näitä erilaisia vaihtoehtoja.

Selonteon mukainen suunnitelmallisuus ja pitkäjänteisyys liikennejärjestelmämme kehittämisessä on avainasemassa. Tarvitsemme pitkäjänteisyyttä rahoituksessa ja yli hallituskausien ulottuvaa suunnitelmaa koko infrastruktuurin kehittämiseen. Hyvät suunnitelmat eivät kuitenkaan yksin ratkaise näitä ongelmia, vaan tarvitaan myös selkeää toimeenpanoa. Pitää olla yhteinen ymmärrys keskeisistä tavoitteista, mitkä ovat niitä, joita pystymme ensin, ensivaiheessa, selvemmin edistämään ja joilla on myös koko kansantalouden ja elinkeinoelämän kannalta merkittävin ja suurin vaikutus. Ei siis ole mahdollinen sellainen järjestelmä, jossa ikään kuin koko tarpeeseen yhtäaikaaisesti pyrittäisiin vastaamaan, vaan täytyy kyllä valita pitkäjänteisesti ne kehittämiskohteet, jotka ovat meille kaikkein merkittävimpiä kilpailukykyämme kannalta.

Liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteiden saavuttaminen vaatii merkittäviä investointeja. Siksi työryhmä pyysikin ministeriöltä hyvin kattavat arviot siitä, minkälaisia rahoitusmalleja voisi olla käytössä. Saimme selvityksen hyvin laajasta paketista, erilaisista vaihtoehtoista, joita tähän sitten seuraava eduskunta voi soveltaa ja ottaa käyttöön.

Raideliikenteen osalta keskeisin näyttää kuitenkin olevan monien uusien hankkeiden osalta pääradan kehittäminen nyt sellaiseen kuntoon, että se on toimiva, ja myös niin, että kun se päärata laitetaan kuntoon, niin sen jatkokehittäminen ja kunnossa pitäminen on myös järkevää.

Iso huoli oli myös siitä, miten tämä itärata ja koko Itä-Suomen asuttaminen ja siellä oleva ja tapahtuva toiminta voidaan turvata. Näyttää siltä, että Suomi on voimakkaasti jakautumassa kahtia pystysuunnassa. Meillä on vahvat Länsi-Suomen alueet, joissa on vahva tekemisen meininki, jotka uudistuvat, kehittyvät, joissa työllisyys paranee, ja sitten meillä on Itä-Suomen alue, jossa tilanne on monessa kaupungissa menossa huonompaan suuntaan. Raiteet voisivat olla yksi semmoinen toimiva ratkaisu, jos niiden kehittäminen myös siihen suuntaan nostettaisiin tärkeään rooliin.

Sitten nämä erilaiset tunnin radat, niin Turkuun kuin Tampereelle, ovat nousseet keskeisiksi kohteiksi.

Kyllä tämän kokonaiskeskustelun kulmakivi on rahoituksen ratkaiseminen, minkälaisen ratkaisun me siihen löydämme. Sen pitäisi olla niin pitkäjänteinen, että myöskään suhdannevaikutukset eivät olisi siihen niin paljon vaikuttamassa kuin ne ehkä vaikuttavat jo-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

honkin muuhun toimintaan. Myöskään velkarahan käyttöä näiden infrahankkeiden toteuttamiseen ei tule pelätä eikä sulkea pois, vaan katsoa, mikä on rahoituksellisesti sellainen muoto, joka eniten meitä hyödyttää. Tällä hetkellä Suomen mahdollisuus saada varoja tällaisiin hankkeisiin on erittäin hyvä, luottoluokituksemme on hyvä, korot ovat niin alhaiset, että jopa aivan promillen korolla on mahdollisuus saada Euroopan investointipankista tai Pohjoismaiden Investointipankista rahaa. Minusta tämä voisi olla sellainen kohde, johon sitä kyllä kannattaisi hakea, koska tämä investointi tuottaa niin paljon muuta hyvää kotimaan verotuloihin ja muihin tuloihin, että velkaa ei tule tässä pelätä. — Kiitos.

19.52 Ari Torniainen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Jalonen esitteli hyvin tämän valiokunnan yksimielisen mietinnön — ja nimenomaan yksimielisen mietinnön. Kyseessä on erittäin iso kokonaisuus, niin kuin olemme jo edellä kuulleet, valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Omasta mielestäni on erittäin hyvää tuossa liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnössä se, että kun sitä keskustelua käytiin, siellä ei yhtään yksittäistä liikenneväylähanketta nostettu erikseen esille vaan pitäydyttiin nimenomaan tässä valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Mutta kun edustaja Laukkanen nosti tuossa muutaman ratavaihtoehdon esille, niin haluan todeta omana henkilökohtaisena mielipiteenäni noista ratahankkeista, että toivon, että tulevaisuudessa kaikki kolme isoa ratahanketta — se niin sanottu päärata ja niin sanottu tunnin rata Turkuun sekä myöskin itäratahanke — kaikki ovat tasavertaisia ja niitä viedään sitten yhdessä kaikkia eteenpäin. Kaikki ovat erittäin tärkeitä.

Hyvää on, että valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa siirrytään pitkäjänteiseen, kestäväan suunnitteluun, jossa kokonaissuunnittelu ottaa huomioon sekä yhdyskuntarakentamisen että liikennesuunnittelun ja myöskin elinkeinoelämän tarpeet. Tämä on iso kokonaisuus, jossa tulee huomioida nämä kaikki asiat ja myöskin se, miten kaupunkiasutus tulee tulevaisuudessa asettumaan näiden liikenneväylähankkeiden ympärille.

Tärkeää on myöskin se, että liikennejärjestelmäsuunnitelmien laatiminen on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja yhteistyöhön perustuvaa prosessia: ei pelkästään suunnitella liikenneväyliä vaan kokonaisuutta, ja siinä on laajat intressiryhmät myöskin mukana. Kuten valiokunnan puheenjohtaja toi esille, liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelu voidaan karkeasti jakaa neljään päävaiheeseen, joista ensimmäisenä tehdään yhteiskuntapoliittiset päämäärät ja liikennejärjestelmää koskevat tavoitteet. Sitten toisessa vaiheessa laaditaan varsinainen suunnitelma ja erityisesti toimenpideohjelma, johon sisältyy rahoitusohjelma. Kolmas vaihe olisi se parlamentaarisen ohjausryhmän rooli, kun päätetään valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnittelusta. Sitten se neljäs vaihe on käytännössä suunnitelman toteutus ja seuranta. Tärkeää on myöskin se, että aina eduskuntakausittain päivitetään ja tarkistetaan tätä ohjelmaa, miten tämä etenee. Itse toivon, että tästä tulee hyvä suunnitelma ja tällä voidaan mennä pitkälle tulevaisuuteen katsoen, miten Suomi kehittyy.

19.56 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Meillä on viime vuosina syntynyt uudentyyppinen käytäntö liikennepolitiikan puolella tällaisesta parlamentaarisesta yhteistyöstä. Edellisellä kaudella oli korjausvelkatyöryhmä, joka antoi suosituksensa korjausvelan vähentämisestä, ja nykyinen hallitus on sen tehtävän hoitanut. Sitten tällä kaudella oli peräti kaksi parlamentaarista ryhmää: ensimmäinen pohti tätä liikenteen rahoituspuolta ja antoi sen suunnittelusta näkemyksiään, ja nyt on tämä toinen, 12-vuotista suunnittelupro-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

sessia suunnitellut parlamentaarinen työryhmä. Ja tämä on tietysti näissä kahdessa viimeisimmässä työryhmässä mukana olleena ollut miellyttävä ja mielenkiintoinen prosessi, sillä hyvinkin suuressa yhteisymmärryksessä olemme pystyneet taklaamaan näitä liikenteemme ja liikennejärjestelmämme suuria kysymyksiä ja ongelmakohtia.

Tämä uusi parlamentaarinen suunnitteluprosessi varsinaisesti alkaa vaalien jälkeen jossain vaiheessa uuden eduskunnan toimesta, ja ne, jotka siellä sitten ovat, ovat sitten vastuussa siitä, miten suunnittelu etenee. Ajatushan on se, että tämä parlamentaarinen suunnitteluprosessi jatkossa on rullaava siten, että vähintään neljän vuoden välein päivitetään tämä suunnitelma, ja näin ollen kulloinenkin eduskunta aina pääsee näkemyksensä tähän suunnitelmaan sanomaan ja sen ylös kirjaamaan. Kun suunnitelma sitten sieltä parlamentaarisesta prosessista tulee — siinä ei kestä 12:ta vuotta, vaan toivottavasti ensimmäinen suunnitelma on käsittelyssä valtioneuvostossa ja täällä salissa hyvinkin nopeasti seuraavan eduskunnan aikana — niin valtioneuvosto kuitenkin tekee lopulliset toimeenpanopäätökset, vaikka tämä suunnitelma valtioneuvoston selontekona tuleekin eduskuntaan. Ja tämä on hyvä asia, että viimeinen sana kuitenkin on valtioneuvostolla, jotta voidaan sitten huomioida vallitsevat taloudelliset olosuhteet.

Hyvää tässä uudessa prosessissa on siis pitkäjänteisyys ja parlamentaarisuus, mikä toivottavasti johtaa laadukkaisiin, kauaskantoisiin hankkeisiin ja parempaan varmuuteen hankkeiden toteuttamisessa. On tärkeää, ettei tässä parlamentaarisessa prosessissa pyritä yksittäisten hankkeiden ympärillä vaan keskitytään kokonaisjärjestelmään ja sen suunnitteluun ylhäältä alaspäin. Erityisen tervetullut tämä uusi prosessi on nyt tässä vaiheessa, kun me tämän kauden, kuluneen nelivuotiskauden, olemme olleet ehkä hieman poikkeuksellisessa tilanteessa siinä mielessä, että tällä hetkellä ei ole vallitsevaa liikennepoliittista selontekoa, jota noudatettaisiin, vaan viimeiset tällaiset liikennepoliittisen selontekomenetelyn läpikäyneet hankkeet on suunniteltu Jyrki Kataisen hallituksen toimesta, ja ne on toteutettu pääsääntöisesti jo ajat sitten. Nyt olemme tällaisessa välivaiheessa, kun siirrymme uuteen järjestelmään. Kannatan luonnollisesti tätä uutta menettelyä.

19.59 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Parlamentarismille on tärkeää parlamentaarinen toiminta: perinteet, toimintatavat, myös asioiden käsittelyjärjestys hyvällä tapaa, niiden eteenpäin vieminen, mutta myös hyvä käyttäytyminen.

Arvoisa puhemies! Tähän illan hyväksi pieneksi piristykseksi muistelu tuolta 2000-luvun taitteesta, kun varapuhemies Mikkola, edesmennyt varapuhemies Mikkola, opasti minua silloin sanomalla, että edustaja puhuu täällä aina puhemiehelle. Edustaja ei puhu esimerkiksi kansanedustajille, puhumattakaan lehteriyleisöstä, television tai netin ääressä istuvista. Jotkut kansanedustajat ovat ottaneet tavakseen syleillä koko maailmaa aina kerralla. Minä pitäydyn tässä vanhassa hyvässä opetuksessa, jonka silloinen varapuhemies minulle antoi, joten: Arvoisa rouva puhemies!

Asiaan. Tämä koko liikennejärjestelmäselonteko on itse asiassa huomattavasti laajempi ja isompi kokonaisuus kuin mietintö- ja lausuntoasiakirja antavat myöten ja ilmi. Erityisesti täytyy todeta se, että Sipilän hallitus ja liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner ovat nyt saaneet erinomaisen hyvän asiakirjan yhteistyössä meidän parlamentaaristen työryhmien kanssa — joissa itsekin olen, näissä kaikissa kolmessa, ollut mukana — jotta me myös saamme potkua tälle liikennepoliitikkalle.

Tällä vaalikaudella on pystytty tuomaan erinomaisen hyvä summa korjausvelan poistamiseksi, liki miljardin euron verran rahaa. Sitä tarvitaan toki tälle vuodelle lisää, tälle vuo-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

delle ilman muuta on vaje olemassa, mutta kulunut kausi on hyvä näyttö siitä, että myös tätä rahoitusta voidaan hoitaa.

Nyt sitten kysymys on siitä, kuinka tämän liikennejärjestelmäsunnitelman yhteydessä voidaan edistää parlamentaarisen työryhmän esille nostamia hankeyhtiöitä ja hankesuunnittelua tältä osin. Tämä Suomen Rata -yhtiön asia ja siihen 100 miljoonan euron pääomittaminen on erinomainen lähtölaukaus, jolla saatetaan liikkeelle niin Turun rata, Tampereen rata, Pohjanmaan rata, Oulun ja näin edelleen sekä myös itärata. Nämä kaikki kolme ovat yhdessä, ilmeisesti ajan myötä toteutuessaan, tuollaisen 10 miljardin euron arvoisia kokonaisinvestointeja, joidenka rahoitusta ei löytyisi valtion talousarviosta, elleivät sitten taas jotkut muut hankkeet saisi väistyä.

Meillä on tällä hetkellä vähän laskentatavasta riippuen investointitarve infralle 50—60 miljardin euron tasossa. Jokainen meistä voi ymmärtää, että tällä tahdilla ei edes tulevat eduskunnatkaan, mitä osaamme edes eteenpäin ajatella, pystyisi tuota tarvetta täyttämään. Tarvitaan myös uusia ratkaisuja. Valtion pitää toimia omistajana, ohjaajana, viedä asioita eteenpäin, mutta täytyy sanoa, että nimenomaan tämä hallituksen ja talouspoliittisen ministeriövaliokunnan linjaus on oikea ja vie asioita eteenpäin.

Rautatietoimialan kokonaisvaltainen kehittäminen ja suurten raideliikenneinvestointien edistäminen ovat tässä juuri hallituksen päätöksellä aivan keskeisessä osassa, ja kun tuo taaseeseen siirrettävä valtion osakemäärä on täällä taustalla, niin tämä luo erinomaisen pohjan uudelle hallitukselle, uusiin hallitusneuvotteluihin, siihen, miten konkreettiset rahoituspäätökset sitten tullaan tekemään. Ne tietysti kulkevat sitä rataa kuin hankkeet ovat valmiita, on se sitten Turkuun suuntautuva, joka on varmasti omalla laillaan kannatettava hanke yhtä lailla kuin Tampereen suuntaan kulkeva rata, Pohjanmaan rata, kuinka pitkälle sitä ajatellaankaan, kuin myös sitten itärata.

Arvoisa puhemies! Haluan kyllä todeta sen, kun täällä arvuutellaan, että elinkeinoelämän tarpeiden mukaan tehdään hankkeita, että niin tulee tietysti tehdä, mutta ei se voi näinkään mennä, että todetaan, että esimerkiksi Suomessa jollakin suunnalla on kaikkein voimakkainta elinkeinoelämää ja sitten myös yhteiskunta sijoittaa voimavarat sinne. Eduskunnan tehtävä on katsoa — se on myös yksi liikennejärjestelmän suunnitelmien henki ja ajatus — kokonaisvaltaista kehittämistä.

Itä-Suomi on menettänyt vuosien saatossa. Meillä on käyty sodat, me olemme menettäneet maa-alueita, me olemme menettäneet varallisuutta, väkeä on muuttanut Amerikkaan, Ruotsiin, Etelä-Suomeen, kymmeniä, kymmeniä, kymmeniä tuhansia ihmisiä. Se näkyy myös Suomen kehityksessä. Sen vuoksi kyllä silloin kun tehdään nopeita yhteyksiä, joita on tämä niin sanottu itäratahanke elikkä Kouvolaan suuntautuva hanke, se avaa meille yhteyksiä Pietariin ja Moskovaan mutta samalla myös Savon radan Kuopioon ja Karjalan radan Joensuuhun olevat yhteydet — se on myös sitä kehittämispolitiikkaa. Se vastaa ilmastohaasteeseen parhaiten. Otetaan nyt esimerkiksi kotikuntani, kotikaupunkini Kuopio. Jos sekä tämän itäratahankkeen että muiden raideinvestointien myötä päästään tuolta neljän tunnin tasolta yhdellä tunnilla alaspäin eli noin kolmen tunnin tasolle, kyllä sillä on huomattava merkitys koko Suomen kehittämisessä. Tässä suhteessa kyllä, arvoisa puhemies, tälle hankkeelle ja ministeri Bernerin työlle täytyy antaa täysi kymppi ja toivoa hyvää jatkoa hänelle ja koko hallitukselle ja seuraaville hallituksille näiden asioiden kehittämisessä.

20.04 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Kun äskeisessä puheenvuorossani pidin ikään kuin työryhmän konsensuksen ja hyvän yhteishengen puheenvuoron, niin

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

nyt vedän hieman kotiinpäin uusmaalaisena kansanedustajana ja promoan tunnin rataa Turkuun päin.

Syy on hyvin yksinkertainen. Liikenne- ja viestintäministeriössä on tehty semmoinen hyvä periaateajatus, että ensin pitäisi toteuttaa ne hankkeet, joissa kaikki suunnitelmat ovat jo valmiina. Tällainen on Espoon kaupunkirata, joka olisi osa tätä tunnin rataa Turkuun, joten sen takia hip hurraa ja hankkeisiin vauhtia, ja erityisesti tunnin rataa Turkuun.

20.05 Ari Jalonen sin: Arvoisa puhemies! Tämä perustuu siis kolmeen parlamentaariin ryhmään. En ole aivan varma, olenko ainoa, joka on ollut niissä kaikissa. [Markku Rossi nyökkää] — Edustaja Rossi on. Tätä pohdin. — Mutta joka tapauksessa tässä hengessä, kun tiedän kaikkien parlamentaaristen ryhmien toiminnan, miten ne ovat päässeet lopputulokseensa ja sen yhteishengen ja parlamentarismien korostamisen, mikä niissä kaikissa on ollut, niin otan etuoikeuden valiokunnan puheenjohtajana saada kiittää kaikkia, jotka tähän työhön ovat osallistuneet. Parlamentarismi on arvokas asia, ja tässä se kiteytyy yhteiskunnan eduksi huomattavassa määrin. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 8/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

8. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 19/2018 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 10/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 10/2018 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Ensimmäinen puheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Heinäluoma.

Keskustelu

20.07 Eero Heinäluoma sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto on itsenäinen virasto, ja jotta se voi tehdä työnsä luotettavalla ja hyvällä tavalla, sen asema on järjestetty eduskunnan yhteyteen. Se ei ole siis valtioneuvoston yhteydessä tapahtuvaa työtä eikä myöskään valtioneuvostolle, siis maan hallitukselle, alisteista. Tähän viraston riippumattomuutta korostavaan asemaan eduskunnan yhteydessä mentiin runsas kymmenen vuotta sitten, ja voi sanoa, että tämä järjestely on osoittautunut erittäin onnistuneeksi ja hyväksi.

Virasto antaa kuitenkin säännönmukaisesti tiedot juuri eduskunnalle, ja tietysti laveamaltikin julkisuuteen, omasta työstään ja keskeisistä tarkastushavainnoistaan. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus on osa tätä raportointia, ja tämän raportoinnin tarkoitus on tietysti varmistaa se, että myös viraston toiminta on arvioitavissa. Kun tässä edellä keskusteltiin yhdenvertaisuusvaltuutetun työstä, niin tietysti samanlainen korkea integ-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

riteettivaatimus kuuluu myös tarkastusviraston työlle, ja yhtä kaikki sen työn arviointi on nimenomaisesti eduskunnan asia, ja sitä myös tämä vuosikertomusraportointi palvelee.

Tässä vuosikertomuksessa otetaan huomioon pidemmältä aikaa viraston tekemät keskeiset tarkastukset elokuun loppuun 2018 mennessä ja myös tilintarkastuskertomuksia, jotka ovat kohdistuneet varainhoitovuoteen 2017. Virastohan antaa myös sitten finanssipoliitiikan valvonnasta erillisen kertomuksen ja samoin valtion tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta. Nekin ovat täällä säännöllisin väliajoin keskustelun kohteena.

Valiokunta on käynyt tämän pitkälti rutiiniluontoisen paperin lävitse, ja sillä ei ole sen yleislinjoihin huomautettavaa, mutta tässä yhteydessä valiokunta on paneutunut aivan erityisesti riskienhallintaan ja tarkastusviraston havaintoihin tältä alueelta. Tämän mietinnön yhteydessä valiokunta, siis eduskunnan tarkastusvaliokunta, on myös käynyt lävitse tarkastusviraston erilliskertomuksen valtionhallinnon riskienhallinnasta ja toimintojen jatkuvuudesta — erittäin arvokas paperi. Tältä osin valiokunta on löytänyt sellaisia havaintoja, jotka on syytä saattaa koko eduskunnan tietoisuuteen.

Tässä mietinnössä tarkastusvaliokunta keskittyy riskienhallintaan ja siihen, miten valtion virastot ja laitokset ovat varautuneet turvaamaan oman toimintansa jatkuvuutta häiriötilanteissa. Tämän erilliskertomuksen havainnot olivat eräin osin hälyttäviä ja, voi sanoa, yllättäviä. Meillä on pitkäaikainen valtionhallinnon ja koko yhteiskunnan perinne poikkeusoloihin valmistautumisessa. Se on Suomessa tehty yleisesti ottaen erinomaisen hyvin ja länsimaisittain katsottuna hyvin korkeatasoisella tavalla.

Sitten tarkastusviraston raportoinnin yhteydessä kävi ilmi, että on kuitenkin olemassa paljon sellaisia häiriötilanteita, joihin valmentautuminen ei olekaan kovin korkealla tasolla tai sitä ei ole suunnitelmallisesti tehty ollenkaan. Eli kysymys on sellaisista asioista kuin vaikkapa sähköhäiriöt, isot tulipalot, tahallinen haitanteko tai esimerkiksi terrorismi. Ne kuuluvat siihen kategoriaan, johon valtion virastoissa ja laitoksissa ei ole riittävästi valmentauduttu. Iso yllätys oli, että tämä erillisraportointi kertoo, että kolmasosassa valtion 180:stä tulosohjatusta virastosta tai laitoksesta, mukaan lukien ministeriöt, ei ole tällaista riskienhallinta- tai jatkuvuussuunnitelmaa ollenkaan. Se on tietysti hälyttävä luku, eikä ollenkaan hyväksyttävää. Tästä seuraten valiokunta pitää tärkeänä, että tähän asiaan otetaan selkeä kanta ja tätä suunnittelua nopeassa aikataulussa parannetaan. Lisäksi tämän työn yhteydessä on käynyt ilmi, että riskienhallinnan vastuut valtionhallinnossa, myös ministeriöissä, on puutteellisesti määritelty ja vastuusuhteet eivät ole riittävän kirkkaat. Kun vastuusuhteet eivät ole kirkkaat — ei ole määritelty esimerkiksi erityisministeriötä, joka vastaisi tästä riskienhallinnan ohjeistuksesta — voi tietysti ymmärtää näinkin korkeata lukua kuin kolmasosa, joka ei ole varautunut tällaisiin poikkeustilanteisiin ollenkaan.

Tarkastusvaliokunta pitääkin tärkeänä, että tähän tilanteeseen saadaan aikaan muutos. Tarvitaan kokonaisvaltainen, kaikkia valtion toimintoja koskeva riskienhallintaohjelma ja siihen liittyvät vastuumäärittelyt. Oikeat menettelytavat on mietittävä silloin, kun kriisit eivät ole päällä, ja ne on myös harjoiteltava oikein, jotta sitten tositilanteessa voivat tapahtua kansalaisten oikeudet ja yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan turvaavat toimintaratkaisut.

Valiokunta esittääkin, että eduskunta hyväksyisi tähän liittyen erillisen kannanoton, jonka sisältö on, että eduskunta velvoittaa hallitusta ryhtymään välittömästi toimiin riskienhallinnan parantamiseksi ja tähän liittyen määrittelemään vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasaisen, hallinnonalatasaisen ja virastotasaisen riskienhallinnan yhteenso-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

pivat ja toimivat menettelytavat ja edelleen että hallitus määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut tarpeelliset vastuusuhteet.

Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 19/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

9. Lakialoite laiksi rikoslain muuttamisesta

Lakialoite LA 97/2018 vp Ritva Elomaa ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.14 Ritva Elomaa ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehdotan tässä lakialoitteessa rikoslakia muutettavaksi siten, että lakiin lisättäisiin rikossäännös eläintenpitokiellon rikkomisesta. Rangaistusasteikko määräaikaisen tai pysyvän eläintenpitokiellon rikkomisesta olisi sakkoa tai vankeutta enintään 6 kuukautta.

Aloitteen pohjalta rikoslakia muutettaisiin myös siten, että eläintenpitokieltoa voitaisiin valvoa nykyistä tehokkaammin. Aloitteen mennessä läpi saataisiin nykyistä paremmin rikosvastuuseen teoistaan erilaisiin eläinsuojelurikoksiin ja eläinsuojelurikkomuksiin syylistyneet henkilöt. Käytännössä eläintenpitokiellon valvonta ei tällä hetkellä estä tarpeeksi hyvin syyllisiä rikkomasta kieltoa räikeästikin. Valvonnassa ei ole yksinkertaisesti tarpeeksi resursseja. Puolustuskyvyttömät eläimet ovat omistajiensa armoilla. Omistaja määrittää pitkälti eläimen elämänlaadun, oli kyse sitten lemmikki- tai tuotantoeläimestä. Siksi olisi tärkeää, että eläinten hyvinvointia suojataan lain keinoin mahdollisimman hyvin. Eläinten kaltoinkohtelu tai laiminlyönti on yksinkertaisesti väärin ja täysin käsittämätöntä toimintaa.

Eläinsuojelurikos on rikos, jossa yhtä tai useampaa eläintä kohdellaan julmasti tai tarpeetonta kärsimystä aiheuttaen. Kyseessä voi olla tahallinen teko tai törkeä huolimattomuus. Eläinsuojelurikos voi olla lievä, tavallinen tai törkeä. Lisäksi eläimiin kohdistuvista laiminlyönneistä tai julmuudesta seuraavat rangaistukset ovat tällä hetkellä sen verran kevyitä, etteivät ne toimi riittävänä pelotteena tekojen ehkäisemiseksi. Useimmiten eläinsuojelurikkomuksesta selviää vain pienen sakon kuittaamalla.

Nykyisissä säännöksissä ei oteta tarpeeksi huomioon sitä tosiasiaa, etteivät viranomaiset kykene valvomaan eläintenpitokieltojen toteutumista tarpeeksi tehokkaasti. Valvonta on erittäin tärkeää eläinsuojelun toimivuuden kannalta. Nykyisellään eläintenpitokiellon noudattamista ei saa valvoa kotirauhan piirissä, koska sen rikkomisesta seuraava maksimirangaistus on vain sakkoa. Tämä poikkeaa muista vastaavista rikosoikeudellisista turvatoimista, kuten esimerkiksi liiketoimintakiellosta.

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

Eläintenpitokieltoon voidaan määrätä sellainen henkilö, joka tuomitaan eläinsuojelurikoksesta tai lievistä eläinsuojelurikoksista. Eläintenpitokielto voidaan määrätä myös sellaiselle henkilölle, joka tuomitaan eläinsuojelurikkomuksesta tai eläinkuljetusrikkomuksesta tai jota voidaan pitää soveltumattomana tai kykenemättömänä huolehtimaan eläinten hyvinvoinnista. Eläintenpitokieltoon määrätty ei saa omistaa, pitää eikä hoitaa eläimiä eikä muuten vastata eläinten hyvinvoinnista. Tarkoitus on ehkäistä sitä, että sama ihminen ei pääse toistuvasti aiheuttamaan kärsimystä eläimille. Eläintenpitokiellosta huolimatta valittavan usein henkilö, jolle on määrätty eläintenpitokielto, jättää noudattamatta kieltoa. Seurauksena kiellon rikkomisesta on sakkorangaistus ja menettämisseuraamus. Rangaistukset ovat melko lieviä, kun otetaan huomioon erikseen määrätyn kiellon noudattamatta jättäminen, etenkin sellaisissa tapauksissa, joissa eläimiä ei pidetä asianmukaisesti edes eläintenpitokieltoon määräämisenkään jälkeen.

Arvoisa puhemies! Eläinsuojelurikoksesta tuomittiin oikeudessa vuonna 2015 yhteensä 156 henkilöä. Heistä peräti 109 selvisi sakkorangaistuksella. Ehdottomaan vankeuteen tuomitaan todella harvoin. Eläinsuojelurikoksista oikeudessa tuomittujen määrä on noussut tasaisesti. Eläintenpitokieltoja määrättiin samana vuonna yhteensä 85 kertaa, joista yksikään ei ollut pysyvä. Pääsääntöisesti eläinsuojelurikoksista selviää sakkorangaistuksella ja määräaikaisella eläintenpitokiellolla. Määräajan umpeuduttua taas mennään eläinkaupoille — käsittämätöntä.

Tilastot ovat huolestuttavat ja kertovat osittain valvonnan puutteellisista resursseista. Eläintenpitokieltojen valvonnasta ei ole sääntelyä, joten rangaistuksen noudattamisen valvonta perustuu käytännössä eläinsuojeluviranomaisen tietoon tulleeeseen epäilyyn eläintenpitokiellon rikkomisesta. Näin ollen eläintenpitokieltoa rikkovien henkilöiden kiinni jättäminen on varsin epätodennäköistä. Eläinsuojelurikoksien julmuuden ja eläinten puolustuskyvyttömyyden vuoksi myös eläinsuojelurikosten rangaistuksia tulisi arvioida uudelleen ja kiristää tuntuvasti. Rangaistuksen uhka toimii pelotteena, jolla voi olla ennalta ehkäisevää vaikutusta eläintenpitokiellon rikkomiseen. Eläintenpitokiellon valvonta on merkityksellistä myös rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuuden kannalta.

Tähän lakialoitteeseen tuli mukavasti nimiä yli puoluerajojen, ja toivonkin, että eläinsuojelu ottaisi askeleen eteenpäin ja aloitteessa ehdotetut muutokset toteutuisivat. — Kiitos.

20.19 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Varmaan edustaja Elomaa on ihan oikeassa tuossa näkökulmassa. Eläinsuojelurikkomukset ja -rikokset ovat aina pöyristyttäviä ja pöyristäviä. Oma kokemukseni on juuri sen kaltainen, että kyllä suomalaiset pääsääntöisesti kohtelevat niin kotieläimiään, tuotantoeläimiään kuin lemmikkieläimiään hyvin, jotkut hyvinkin hyvin, mutta sitten on näitä ongelmatapauksia.

Se, mikä vaikutus rangaistusasteikon kiristämisellä on, on varmasti, juuri kuten edustaja tuossa puheenvuorossaan totesi, pohtimisen arvoinen asia. Joissakin tapauksissa sillä varmasti on oikea vaikutus, eliikkä kun on tiedossa, että sakon sijasta voi tulla jopa vankeutta, niin se omalta osaltaan ohjaa ihmisten käyttäytymistä. Mutta siinä voi sitten olla myös sekin näkökulma, kun ajatellaan rangaistusasteikon korkeampaa tasoa, että poliisi myös tutkii asioita helpommin, kun tiedetään, että niistä voi saada suurempia rangaistuksia. Se voi myös olla yksi motiivi siihen, kun tiedetään, että poliisit joutuvat tänä päivänä miettimään sitä, ja priorisoimaan käytännössä, minkätasoisien rikosten tutkimuksiin he lähtevät. Pol-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

kupyörävarkaus tänä päivänä ei saa vielä piipaa-autoa kyllä liikkeelle. Näin se vain käytännössä, valitettavasti, tietyllä lailla on.

Se, miten ihmiset ihmisten moraalit ja kehitys kulkevat kaiken kaikkiaan, on iso kysymys. Se on iso yhteiskuntapoliittinen kysymys, ja siinä mielessä tämäntyyppisen asian pohtiminen on kyllä paikallaan.

Sitten kun maailmanlaajuisesti tarkastellaan, niin uskon kuitenkin, että Suomi on vielä varsin hyvällä tasolla. Kun katsotaan, miten esimerkiksi eläimiä kuljetetaan ympäri maailmaa hyvin puutteellisissa, heikoissa olosuhteissa, niin oikeastaan ne maat, jotka tuottavat vaikka paljon lihaa ja tuovat sitä pitkiä matkoja, pitää tietyllä lailla laittaa ihan omaan pannaan. Suomalainen tuotanto tässä suhteessa kestää kyllä vertailun, mutta valitettavasti löytyy aina myös niitä huonoja poikkeuksia. Siinä suhteessa kyllä edustaja Elomaan lakialoite on hyvä. Valitettavasti se näillä valtiopäivillä tietysti raukeaa, mutta toivon mukaan se heittää henkiin sitten uuden eduskuntakauden aikana.

20.22 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Rossia hyvin ansiokkaasta puheenvuorosta. Siinä oli juuri se oleellinen asia, että tämä lakialoite on todella hyvä ja nostaa asioita nyt pohdiskeluun ja käsittelyyn, toivottavasti — ja toivottavasti joku päivä menee jopa läpi tämäkin lakialoite.

Pääsääntöisesti Suomessa kohdellaan kyllä eläimiä hyvin, se on totta, sekä tuotanto- että lemmikkieläimiä ja miksei myös luonnoneläimiä, mutta aina on niitä vakavia poikkeuksia, ja sen takia tämä lakialoite on tehty.

Muutamalla sanalla: Eläinsuojelulaki uudistuu, mutta nyt vähän näyttää siltä, että sekin siirtyy seuraavalle hallitukselle. Se nyt on vielä siellä jossain jumissa. Täällä on eduskunnassa nyt paljon tärkeitä asioita, ja voi olla, että tämä eläinsuojelulakikin jää nyt sinne jalkoihin ja menee sitten seuraavalle kaudelle. Katsotaan.

Suomessa tilastoidaan noin 700 eläinsuojelurikosta vuosittain, ja valitettavasti tämä luku kasvaa koko ajan. Aikaisemmin Helsingissä eläimiin liittyvien rikosten tutkinta oli hajallaan eri ryhmissä, ja resurssien puutteen vuoksi osa rikoksista jäi, ja jää, tutkimatta. Viime vuonna Helsingin poliisi perusti eläinsuojelurikosten tutkintaryhmän, joka on osoittautunut todella tarpeelliseksi ja on tehnyt erittäin ansiokasta ja hyvää työtä. Se on edistänyt eläinsuojelua. Tämä ryhmä tekee yhteistyötä valvontaeläinlääkärien kanssa. Se sujuvoittaa kaikkea, mikä liittyy eläinsuojeluun ja niitten asioiden hoitamiseen.

Eläinsuojeluvalvonnan vastuuta ollaan nyt siirtämässä maakunnille, ja paikallisen viranomaisvalvonnan tasolla ei taida tulla muutoksia, parannuksia. Olen siitä tosi huolestunut. Viranomaisyhteistyö ei ole kovin hyvää tällä hetkellä, ja uusi eläinsuojelulaki, minkä luonnosta nyt on esitelty, ei tule sisältämään juuri ollenkaan viranomaisyhteistyön lisäämistä.

Käytäntö on se, että kun valvontaeläinlääkäri saa tiedon, että olisi epäily eläinsuojelurikoksesta, hän menee paikalle, ja hän voi saada järjestyspoliisin mukaansa. Järjestyspoliisi ainoastaan valvoo, että tämä eläinlääkäri saa tehdä tarkastuksensa rauhassa, mutta järjestyspoliisi ei pysty aloittamaan tutkintaa eikä tekemään siitä rikosilmoitusta. Järjestyspoliisi ainoastaan valvoo, että tämä prosessi, mitä eläinlääkäri tekee, sujuu ilman häiriötä.

Nyt, kun Helsingin yksikössä on tämä erikoisryhmä, tähän kaikkeen on tullut sujuvuutta. Rikosepäily saa heti vauhtia, ja voidaan myös heti tehdä ilmoitus siitä, että rikos on tapahtunut. Kaikki sujuu nopeasti: enää ei kestä, niin kuin pahimmillaan on voinut olla, jopa muutama vuosi ennen kuin tämä prosessi etenee. Nyt tehdään ratkaisuja nopeasti, ja eläimet eivät kärsi niin paljon. Myös on tapahtunut sitä, että kun mennään tarkastamaan tilan-

Pöytäkirja PTK 167/2018 vp

ne ja siellä on jo heti erikoisyksikkö paikalla, niin voidaan heti tehdä toimenpiteitä, eikä tarvitse eläintä lopettaa. Usein ne prosessit kestävät niin kauan, että eläin on puolikuollut, ja usein ainoa keino on sitten lopettaa kärsimys heti, lopettaa tämän eläimen elämä, koska se — tai ne, jos niitä on useita — on niin huonossa kunnossa.

Elikkä toivon, ja haluaisin tehdä jotakin tämän eteen, että jokaiseen 11 poliisilaitokseen, mitä Suomessa on, tulisi tällainen ydinyksikkö, muutama ihminen, joka on keskittynyt eläimiin. Silloin poliisilta jää resursseja hoitaa muita rikoksia, joten tässä periaatteessa annetaan poliisille mahdollisuus tutkia muita rikoksia paljon suuremmalla volyymilla. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

10. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 1.3.2019 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen